

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

**Vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjien
sijoittuminen poliittiselle kentälle Suomessa 1980-luvulta
nykypäivään**

Saana Vahvelainen, 94139
vahvelainen.saana.h@student.uta.fi
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2018
Ohjaaja: Tapio Raunio

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma, valtio-oppi

VAHVELAINEN, SAANA: Vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjien sijoittuminen poliittiselle kentälle Suomessa 1980-luvulta nykypäivään

Pro gradu -tutkielma, 78 s.

Huhtikuu 2018

Vasemmistopuolueet ja vihreät ovat lähentyneet toisiaan, vaikka historiassa niiden syntymisen taustalla ovat vaikuttaneet täysin erilaiset tekijät. Vasemmistopuolueet ovat syntyneet työväenpuolueista puolustamaan työläisten asemaa, vihreiden lähtiessä liikkeelle ruohonjuuritason toiminnasta ympäristökysymysten puolustamiseksi. Nykypäivänä vasemmistopuolueet ovatkin politiikassaan ottaneet huomioon myös ympäristökysymyksiä sekä arvoliberaaleja teemoja. Vihreiden ei myöskään voida sanoa olevan enää ainoastaan ympäristöliike, vaan puolueelle ovat tärkeitä myös muut arvoliberaalit teemat, kuten tasa-arvoon ja monikulttuurisuuteen liittyvät kysymykset. Pro gradu -tutkielmassa selvitetäänkin vasemmistopuolueiden ja vihreiden puolueiden äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle sekä sitä, miten sijoittuminen selittää puoluevalintaa Suomessa 1980-luvulta nykypäivään. Teoreettinen viitekehys muodostuu yhteiskunnallisten jakolinjojen teoriasta sekä niiden muutoksista. Tässä muutoksessa keskeistä on Inglehartin (1977) teoria hiljaisesta arvovallankumouksesta sekä Kriesin ym. (2006) esittämä teoria kaksiulotteisesta kentästä, jolla vaikuttavat sosioekonomiset eli taloudelliset sekä sosiokulttuuriset eli arvoliberaaliset ja -konservatiiviset kysymykset. Tutkielman aineistona käytetään Elinkeinoelämän valtuuskunnan asennetutkimuksia vuosilta 1988, 1998, 2009 ja 2013. Tutkielman analyysi tehdään kvantitatiivisin menetelmin käyttäen pääkomponenttianalyysiä, keskiarvovertailua sekä multinomiaalista regressioanalyysiä.

Tulosten perusteella vihreiden äänestäjät ovat kaikista arvoliberaaleimpia ja vasemmistoliiton äänestäjät ovat puolueiden äänestäjistä eniten vasemmalla. Vihreiden äänestämistä selittää eniten äänestäjän sijoittuminen sosiokulttuurisella ulottuvuudella arvoliberaaliin päätyyn, mutta vihreät kerää kannatusta erityisesti myös nuorilta ja korkeasti koulutetuilta äänestäjiltä. Vasemmistoliiton äänestämistä selittää selvimmin äänestäjän sijoittuminen sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmistoon. SDP:llä sen sijaan vaikuttaa tulosten perusteella olleen haasteita houkutella taakseen nuoria äänestäjiä 2010-luvulla.

Sisällys

1. Johdanto.....	1
1.1. Tutkimuksen tausta ja aikaisempi tutkimus	1
1.2. Tutkimusasetelma ja tutkielman rakenne	6
2. Teoreettinen viitekehys.....	8
2.1. Yhteiskunnalliset jakolinjat.....	8
2.2. Hiljainen arvoallankumous.....	11
2.3. Muutokset jakolinjoissa.....	13
2.4. Puoluevalinta.....	16
3. Puolueet ja puoluejärjestelmä.....	20
3.1. Työväenpuolueista punavihreyteen.....	20
3.2. Suomen puoluejärjestelmä	25
3.3. Vasemmistopuolueet	27
3.3.1. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue.....	27
3.3.2. Vasemmistoliitto	32
3.4. Vihreä liitto.....	35
4. Tutkimuskysymys, aineisto ja tutkimusmenetelmät.....	40
4.1. Tutkimuskysymys	40
4.2. Hypoteesit.....	41
4.3. Aineiston esittely.....	42
4.4. Tutkimusmenetelmät	44
5. Analyysi.....	45
5.1. Pääkomponenttianalyysi.....	45
5.2. Nelikentät	50
5.3. Multinomiaalinen regressioanalyysi.....	55
5.4. Keskeiset tulokset.....	65
6. Johtopäätökset.....	68
Lähteet.....	72
Aineisto	72
Kirjallisuus	72

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen tausta ja aikaisempi tutkimus

Vasemmistopuolueet ovat syntyneet alun perin työväenpuolueista, jotka nousivat puolustamaan työläisten asemaa heidän etääntyessään työntajista eli tehtaiden ja tuotantolaitosten omistajista (Lipset & Rokkan 1967, 1–26). Vihreiden puolueiden synty sen sijaan on aivan toisenlainen. Ne ovat saaneet alkunsa teollistuneisiin maihin syntyneestä vihreästä liikehdinnästä ja ruohonjuuritason toiminnasta ympäristökysymysten ja tasa-arvoasioiden puolustamiseksi. (ks. esim. Müller-Rommel 2002; Paloheimo 2014; Inglehart 1977.) Vasemmistopuolueet ovat syntyneet juuri työntekijöiden ja työnantajien välisen ristiriidan muodostamalle vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella, kun taas vihreät Suomessa on ottanut politiikkaansa näkökantoja erityisesti Saksan vihreiltä, mutta ei koskaan ole määrittänyt paikkaansa vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella. (Lipset & Rokkan 1967; Mickelsson 2015, 279).

Vasemmistopuolueet ovat kuitenkin jo saavuttaneet monet niistä tavoitteistaan, joita varten ne aikoinaan perustettiin. Hyvinvointiyhteiskunnissa tuloja uudelleen jaetaan niitä eniten tarvitseville, eläkejärjestelmät takaavat taloudellista turvaa vanhenemiselle sekä kansalaisilla on oikeudet koulutukseen ja monenlaiseen sosiaaliturvaan. Globalisoituneessa maailmassa yhteiskunnat ovat kohdanneet uudenlaisia haasteita ihmisten ja pääomien vapaan liikkuvuuden seurauksena. Valta on siirtynyt yhä enemmän kansallisilta toimijoilta kansainvälisille toimijoille. (Paloheimo 2014; Berman 2011.) Monet vasemmistolaisen ja sosiaalidemokraattisen aatteen tavoitteet ovatkin olleet tämän kansainvälistyneen kehityksen vastaisia, mikä osaltaan on lisännyt puolueiden haasteita toimia ja menestyä globalisoituneessa maailmassa (Martell 2012).

1970-luvun jälkeen talouskasvun ja sitä seuranneen elintason paranemisen myötä ihmiset ovat voineet kiinnittää huomiotaan yhä enemmän myös postmaterialistisiin arvoihin, kuten etniseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ekologisuuteen sekä maahanmuuttoon liittyviin kysymyksiin. Täten postmaterialistiset arvot ovatkin poliittisessa keskustelussa haastaneet perinteiset aineellista hyötyä mittaavat materiaaliset arvot. (Inglehart 1977.) Vastaava kehitys on näkynyt myös vasemmistopuolueiden sisällä, joiden ideologiaan ja aatteellisiin ohjelmiin on tullut vahvemmin mukaan myös arvoliberaaleja kysymyksiä, erityisesti juurikin ekologisia kysymyksiä, perinteisten taloudellisten kysymysten rinnalle (ks. McTernan 2012). Myös vihreät on uudistanut politiikkaansa yhteiskunnallisen kehityksen myötä. Vihreät on perinteisten ympäristökysymysten

ohella tuonut politiikkaansa muitakin arvoliberaaleja teemoja, kuten kysymyksiä tasa-arvosta, ihmisoikeuksista sekä monikulttuurisuudesta.

Puolueiden ja äänestäjien välisiä suhteita hahmotettaessa on perinteisesti puhuttu yhteiskunnallisista jakolinjoista. Termi tulee englannin kielen sanasta cleavages, ja sille on tutkimuskirjallisuudessa useita eri nimityksiä, kuten ristiriitaisuus tai vedenjakaja (kts esim. Paloheimo 2008, 37; Paloheimo & Sundberg 2005, 169). Jakolinjat jakavat ihmisiä intresseiltään toisistaan poikkeaviin ryhmittymiin. Puolueita tarvitaan kokoamaan yhteen näitä ryhmittymiä. Edustaessaan jakolinjalla oman ryhmittymänsä sijaintia puolueet ajavat näihin arvoihin sopivia poliittisia päämääriä. Puolueet tarjoavatkin näin äänestäjille vaaleissa vaihtoehtoja äänestää omiin arvoihin ja mielipiteisiin sopivaa edustajaa. (Wiberg 2014, 163–164.) Puolueiden siis voidaankin sanoa kuvastavan näitä erilaisia intressejä ja arvoja (Paloheimo 2008, 27).

Yhteiskunnalliset jakolinjat ovat muutoksessa. Globalisaatio ja uudenlainen sosiaalinen liikehdintä ovat saaneet aikaan rakenteellisia muutoksia yhteiskunnissa. Globalisaation seurauksena kilpailua käydään sekä taloudellisissa että kulttuurisissa kysymyksissä. Kaikki eivät hyödy tästä rakenteellisesta muutoksesta samalla tavalla, ja tästä syystä voidaan puhua kehityksen seurauksena syntyneistä globalisaation voittajista ja häviäjistä. Taloudellisessa kilpailussa ovat tällöin vastakkain kansalaiset, jotka työskentelevät avoimilla kansainvälisillä markkinoilla, ja kansalaiset, jotka työskentelevät kansallisilla ja suljetuilla markkinoilla. Vastaavasti käydään myös kulttuurista kilpailua, kun etninen politiikkaa ihmisten vapaamman liikkumisen seurauksena tulee osaksi poliittista kenttää. Tähän liittyvät kysymykset erityisesti maahanmuutosta ja Euroopan yhdentymisestä. (Kriesi ym. 2006.)

Kriesin ym. (2006) mukaan poliittinen kenttä tuleekin nähdä nykyään kaksiulotteisena kenttänä, joka sisältää sekä sosioekonomisen että sosiokulttuurisen ulottuvuuden. Sosioekonomisella ulottuvuudella vaikuttavat perinteiset vasemmisto–oikeisto-ulottuvuutta selittävät taloudelliset kysymykset, ja sosiokulttuurisella ulottuvuudella monet postmaterialistiset arvot kuten kysymykset ympäristöstä, sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja maahanmuutosta. Toisaalta on myös näkemyksiä siitä, että yksilöt voivat asettua poliittiselle kentälle Kriesin ym. mallin mukaisesti, mutta puolueet kävisivät kilpailun kuitenkin edelleen puhtaasti sosioekonomisella eli vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella (Van Der Brug ja Van Spanjen 2009). Jos puolueet eivät kilpaile ollenkaan sosiokulttuurisella ulottuvuudella, miten näitä arvoja tärkeänä pitävä äänestäjä valitsee puolueensa. Löytyykö kaikille äänestäjille enää puoluetta, joka todella edustaisi heidän intressejään ja tarjoaisi siten potentiaalisen poliittisen vaihtoehdon?

Suomen sopimista kaksiulotteiseen kenttään on myös kritisoitu, koska sitä on pidetty liian yksinkertaisena mallina ilmentämään suomalaisten äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle. Sekä sosioekonomisen että sosiokulttuurisen ulottuvuuden kysymyksiin sisältyy monenlaisia asioita, ja onkin mahdollista, että äänestäjä on saman ulottuvuuden toisessa kysymyksessä ulottuvuuden eri päässä kuin toisessa. Sosiokulttuurisella ulottuvuudella äänestäjä voi suhtautua liberaalisti maahanmuuttoon, mutta vaatia samalla lain ja järjestyksen noudattamista. Myös EU- ja aluepolitiikan puuttumisen vuoksi kaksiulotteisen kentän sopivuutta Suomeen on kyseenalaistettu. (Westinen, Kestilä-Kekkonen & Tiihonen 2016.) Koska vihreiden ja vasemmistopuolueiden politiikka perustuu kuitenkin pitkälti sosioekonomisen ja sosiokulttuurisen ulottuvuuden kysymykseen, puolueiden äänestäjien arvojen, asenteiden ja poliittiseen kenttään sijoittumisen tutkimiseen on luontevaa käyttää kaksiulotteista kenttää.

Tässä tutkielmassa käytetään jakolinja-termiä puhuttaessa yleisesti poliittisessa kentässä vaikuttavista suhteista ja intresseiltään vastakkaisista ryhmittymistä. Kaksiulotteinen kenttä on kuitenkin helpompi ymmärtää käyttämällä termiä ulottuvuus, koska poliittinen kenttä muodostuu tällöin kahdesta erilaisten arvojen pohjalta syntyneestä ulottuvuudesta: sosioekonomisesta ja sosiokulttuurisesta ulottuvuudesta (ks. Kriesi ym. 2006.) Tästä syystä tutkielmassa käytetään näitä kaikkia termejä.

Poliittisen kentän muutokseen on kiinnitetty huomiota myös suomalaisessa tutkimuksessa ja suomalaisten poliittisten toimijoiden parissa. Osmo Soininvaara on kirjoittanut vuonna 2006 Vihreän langan blogiin siitä, kuinka vihreät on käynyt sisäistä keskustelua, miten puolue asemoituu poliittiselle kentälle. Soininvaaran (2006) mukaan vihreät kävi keskustelua jo 1980-luvulla, jolloin vihreän liikkeen aktiivit olivat perustamassa puoluetta. Soininvaara sijoittaa itse vihreät sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmistoon, koska vihreille yleinen etu ja yhteiskunnan tasa-arvo ovat yksityistä etua tärkeämpiä. Soininvaara on tuolloin myös kaivannut poliittiseen käsitteistöön porvarillista vasemmistoa kuvastamaan heitä, jotka kannattavat sekä liberaaleja arvoja että yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Tämä Soininvaaran toivoma käsite porvarillisesta vasemmistosta olisi juuri se joukko, joka sijoittuisi Kriesin ym. (2006) määrittelemän kaksiulotteisen kentän vasempaan alalaitaan eli vasemmistolaisten ja kulttuuriliberaalisten arvojen puolelle. Vastaavasta joukosta on aikaisemmassa suomalaisessa tutkimuksessa käytetty myös termiä vihervasemmisto (ks. esim. Westinen & Kestilä-Kekkonen 2015.)

Sosioekonomisen ulottuvuuden kysymykset ovat Suomessakin edelleen yksi merkittävimmistä poliittisista ristiriidoista, ja puolueet asemoituvat ulottuvuudelle perinteisten aatetraditioiden mukaisesti. Tämä näkyi vahvasti myös vuoden 2015 eduskuntavaaleissa, jolloin talouspoliittinen kamppailu jakoi puolueet selvästi kahtia asettaen vasemmistopuolueet (sekä SDP:n että vasemmistoliiton) muita puolueita vastaan. Kamppailua käytiin siitä, kuinka Suomen talouskasvu saadaan jälleen nousuun, miten työttömyys kutistettua ja velkaantumista vähennettyä. SDP vaati talouden kohtuullista sopeuttamista, ja vasemmistoliitto vastusti julkisia leikkauksia hyvinvointivaltion turvaamiseksi sekä vaati julkisten investointien tekemistä velkaantumalla. Muut puolueet sekä yleinen mielipide olivat enemmän leikkausten ja kilpailukyvyn parantamisen kannalla. (Arter 2015; ks. myös Raunio 2017.) Muutenkin vasemmistopuolueet ovat linjanneet päämääriään ja mielipiteitään viime vuosien eurokriisin mukanaan tuomissa talous- ja integraatiokysymyksissä samalla tavalla. Sekä SDP että vasemmistoliitto ovat kritisoineet pankkien ja suurten yritysten suosimista vapailla markkinoilla ja vaatineet sääntelyä markkinoille. Vuoden 2015 vaalikamppailussakin molemmat puolueet vetosivat julkisten investointien lisäämiseen kotimaan talouskasvun parantamiseksi. Myös vihreiden voidaan nähdä jakavan samoja taloudellisia tavoitteita kuin vasemmistopuolueiden, mutta vihreiden puheissa ne ovat jääneet usein ympäristökysymysten varjoon. (Raunio 2017.)

2000-luvulla alkaneen eurokriisin aikana vasemmistopuolueiden kannatus on laskenut merkittävästi. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa vasemmistopuolueet; SDP ja vasemmistoliitto saivat yhteensä äänistä vain 23,6 prosenttia, joka on kautta aikain pienin äänimäärä vasemmistopuolueille Suomen historiassa. Yhtenä vasemmiston kannatuksen laskun syynä voidaan pitää lisääntyntä kritiikkiä vasemmistolaisiin talouspoliittisiin vaihtoehtoihin ja tehtyihin ratkaisuihin. Aikaisemmin taloudellisista kysymyksistä ja uudistuksista vastasivat vasemmistopuolueet yhdessä ammattiliittojen kanssa, mutta nykyään on päädytty tilanteeseen, jossa talouspolitiikkaa tehdään enemmän keskusta-oikeistolaisten puolueiden tai talouselämän etuja ajatellen. (Raunio 2017.) Tässä tutkielmassa on pyrkimyksenä selvittää, onko vastaavana ajanjaksona tapahtunut muutosta vasemmistopuolueiden äänestäjäkunnan arvoissa ja asenteissa, ja kuinka SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden äänestäjät asemoituvat talous-, integraatio- ja ympäristökysymyksissä.

Vasemmistopuolueiden ja vihreiden politiikat ovat siis lähentyneet toisiaan viimeisten vuosikymmenien aikana. Taloudellisten kysymysten ohessa puolueet ovat yrittäneet tuoda poliittisiin teemoihinsa vahvemmin myös arvoliberaaleja kysymyksiä. Tässä suhteessa kaikki kolme puoluetta kilpailevat poliittisella kentällä osittain samoilla teemoilla. Erona puolueiden

välillä on kuitenkin se, että vasemmistopuolueet ovat syntyneet talouspoliittisten teemojen ympärille, vihreiden keskittyessä perustamisestaan lähtien ympäristökysymyksiin. Vasemmistopuolueiden kohdalla kyseessä on siis ollut selkeämmin tarve uudistaa omaa poliittista agendaansa, kun vihreiden kohdalla kyse on ollut enemmän arvoliberaalien teemojen laajentamisesta. Vasemmistopuolueiden ja vihreiden välisessä kilpailussa huomionarvoista on myös se, että vasemmistopuolueiden kannatus on viime vuosina ollut laskusuunnassa ja onkin tällä hetkellä historiallisen alhaalla (ks. esim. Raunio 2017). Vihreiden kannatus sen sijaan on kasvamassa, ja aikaisempien tutkimusten mukaan puolue houkuttelee erityisesti nuoria ja korkeasti koulutettuja äänestäjiä (ks. esim. Westinen 2016). Puolueiden lähentymiseen viittaa myös se, että selvitetessä puolueiden jäseniltä, minkä muun puolueen he kokevat itselleen tärkeäksi, erottuvat SDP, vasemmistoliitto ja vihreät varsin lähelle toisiaan omaksi joukoksi (Koiranen ym. 2017).

Puoluevalinnan ja ristiriitautottuvuuksien suhdetta Suomessa on jonkin verran tutkittu. Erityisesti Jussi Westinen on perehtynyt yhteiskunnallisten ristiriitautottuvuuksien ja puoluevalinnan suhteeseen Suomessa. Pro Gradu -tutkielmassaan vuonna 2011 Westinen tutki yhteiskunnallisten ristiriitautottuvuuksien ja puoluevalinnan suhdetta eduskuntavaaleissa 1991–2007. Väitöskirjassaan hän on tutkinut poliittisia jakolinjoja 2000-luvun Suomessa ja selvittänyt, miten arvot ja asenteet vaikuttavat puoluevalintaan ja mikä merkitys yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisella on siihen. Eduskuntavaalien yhteydessä puoluevalintaa ja äänestäjän sijoittumista ristiriitautottuvuuksille on myös tutkittu jonkin verran. Vuoden 2015 eduskuntavaalien vaalitutkimuksessa Jussi Westinen on jatkanut väitöskirjansa teemassa tutkien puoluevalintaa Suomessa 2000-luvulla. Westinen, Elina Kestilä-Kekkonen ja Aino Tiuhonen ovat lisäksi tutkineet äänestäjiä arvo- ja asenneulottuvuuksilla. Myös Kimmo Grönlund ja Jussi Westinen ovat tutkineet vuoden 2011 eduskuntavaaleista ristiriitautottuvuuksien merkitystä puoluevalinnalle. Yleisesti aikaisemmassa tutkimuksessa ristiriitautottuvuuksina on käytetty Arend Lijphartin (1984) jaotteluun perustuvaa Paloheimon (2008, 27–59) teoriaa Suomen puoluejärjestelmälle tyypillisistä ideologioista selittäessä äänestäjien suhtautumista poliittisiin ristiriitoihin.

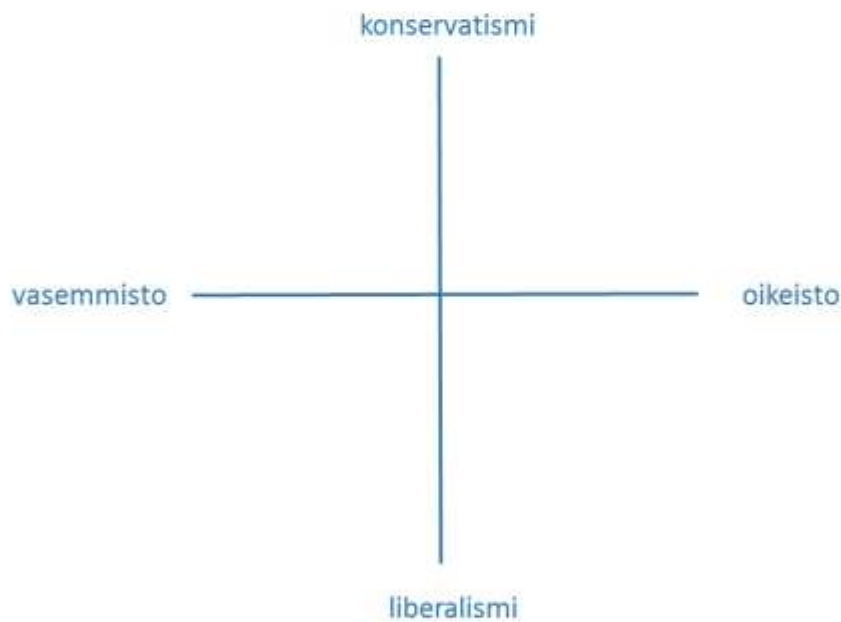

1.2. Tutkimusasetelma ja tutkielman rakenne

Jakolinjojen muutoksen sekä vasemmistopuolueiden ja vihreiden puolueiden lähentymisen seurauksena muotoutuu tutkielman tutkimuskysymys: ”Miten vasemmistopuolueiden ja vihreiden puolueiden äänestäjät sijoittuvat poliittiselle kentälle Suomessa 1980-luvulta nykypäivään?”. Tämä on tutkimuksen pääkysymys, jota täydennetään seuraavilla alakysymyksillä:

1. Miten vasemmistopuolueiden ja vihreiden puolueiden äänestäjät voidaan sijoittaa kaksiulotteiselle kentälle, jossa vaikuttavat niin sosioekonomiset kuin sosiokulttuuriset arvot?
2. Onko vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjien sijoittumisessa tapahtunut muutosta 1980-luvulta nykypäivään?
3. Miten äänestäjän sijoittuminen kaksiulotteiselle kentälle selittää puoluevalintaa?
4. Miten vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjät eroavat sosiodemografisesti toisistaan?

Tutkielman teoreettisen viitekehyksen muodostaa teoria yhteiskunnallisista jakolinjoista. Teoriassa lähdetään liikkeelle Lipsetin ja Rokkanin (1967) esittämistä poliittisista jakolinjoista, jotka ovat vaikuttaneet Länsi-Euroopan maiden poliittisissa järjestelmissä ja synnyttäneet niihin erilaisia ristiriitoja sekä luoneet pohjaa puolueiden synnylle. Teoriaa on myöhemmin haastettu. Esimerkiksi Kriesin ym. (2006) mukaan poliittiset jakolinjat ovat muuttuneet sosiaalisen liikehdinnän seurauksena. Kuviossa 1 esitetään oma käsitykseni siitä, kuinka Kriesin ym. (2006) määrittelevät kaksiulotteisen kentän. Kuviossa sosioekonomisella ulottuvuudella ovat vastakkain oikeisto ja vasemmisto sekä sosiokulttuurisella ulottuvuudella konservatiiviset ja liberaalit arvot. Tarkoituksena on sijoittaa vasemmistopuolueiden sekä vihreiden puolueiden äänestäjät tälle kaksiulotteiselle kentälle.

Kuvio 1: Kaksiulotteinen kenttä (oma käsitykseni Kriesin ym. (2006) teoriasta)

Tutkielman aineistona käytetään Elinkeinoelämän valtuuskunnan kansallisia asennetutkimuksia, jotka on kerätty vuosina 1988, 1998, 2009 ja 2013. Näissä tutkimuksissa on selvitetty suomalaisten asenteita ja arvoja muun muassa kansainvälistymiseen, ympäristö- ja talouskysymyksiin sekä tasa-arvoon. Kaikissa aineistoissa on kartoitettu myös vastaajan puoluevalintaa sekä sosiodemografisia taustatietoja. (EVA 1989; EVA 1998; EVA 2009; EVA 2013.) Aineistot analysoidaan käyttäen kvantitatiivisia menetelmiä; pääkomponenttianalyysiä, keskiarvovertailua ja multinomiaalista regressioanalyysiä.

Tutkielman rakenne etenee niin, että aluksi käydään läpi tutkielman teoreettista viitekehystä, joka koostuu teoriasta perinteisesti länsieurooppalaisissa ja pohjoismaisissa poliittisissa järjestelmissä nähdystä yhteiskunnallisista jakolinjoista, hiljaisesta arvovallankumouksesta, jakolinjojen muutoksesta sekä puoluevalinnasta. Kolmannessa luvussa esitellään työväenliikkeen ja vasemmiston historiaa sekä muutosta niiden syntyisistä nykypäivään. Tässä yhteydessä esitellään myös Suomen puoluejärjestelmälle tyypillisiä piirteitä sekä puolueet SDP, vasemmistoliitto sekä vihreät. Lisäksi selvitetään, miten puolueet on perinteisesti nähty poliittisilla jakolinjoilla. Tutkimuskysymykset ja hypoteesit määritetään tarkemmin vielä luvussa neljä, jossa esitellään myös käytetyt aineistot sekä tutkimusmenetelmät. Tutkielman analyysi tuloksineen esitetään luvussa viisi, ja tutkielman lopussa kerrotaan vielä johtopäätökset, joita tutkimuksen perusteella nousee. Lisäksi arvioidaan löydettyjä tuloksia ja pohditaan mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2. Teoreettinen viitekehys

2.1. Yhteiskunnalliset jakolinjat

Raen ja Taylorin (1970) mukaan jakolinjat (cleavages) jakavat ihmisiä intresseiltään vastakkaisiin ryhmiin. Jakolinjat voidaan ryhmitellä kolmeen luokkaan, jotka ovat ominaisuusulottuvuudet, asenneulottuvuudet (ideologiat ja mielipidekysymykset) sekä käyttäytymisulottuvuudet. Jokainen ihminen voi asettaa itsensä näille kolmelle ulottuvuudelle, niin että oma sijainti eroaa muiden asettumisesta samalle ulottuvuudelle. Perinteisenä määritelmänä pidetään myös sitä, että jakolinjat koostuvat kolmesta elementistä. Siitä, että kuuluu tunnistettavaan yhteiskuntaryhmään, yhteisistä arvoista ja asenteista sekä kyseisiä intressejä edustavan puolueen äänestämisestä. (Westinen, Kestilä-Kekkonen, Tiihonen 2016.)

Yhden kuuluisimmista teorioista yhteiskunnallisista jakolinjoista ovat esittäneet Lipset ja Rokkan teoksessaan *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. Lipsetin ja Rokkanin (1967, 1–26) mukaan puolueet ovat syntyneet poliittisten jakolinjojen ja konfliktien ympärille. Lipset ja Rokkan ovat tutkineet useissa eri maissa muodostuneita keskenään konfliktissa olevia ryhmiä ja löytäneet siten neljä keskeistä yhteiskunnallista jakolinjaa.

Jakolinjojen taustalla olevat ristiriidat ovat syntyneet vallankumousten seurauksena. Ensimmäiset kaksi jakolinjaa – keskushallinto vastaan periferia sekä kansallisvaltio vastaan kirkko – ovat syntyneet kansallisen vallankumouksen seurauksena. Kansallinen vallankumous sai aikaan konfliktin arvojen ja kulttuurisen identiteetin ympärille, minkä seurauksena nämä molemmat jakolinjat syntyivät ihmisiä erottaviksi lohkeamiksi yhteiskuntaan. Näistä ensimmäisessä eli keskushallinto vastaan periferia -jakolinjassa keskushallinto ja kansalliskulttuuri ovat vastakkain toisarvoisten alueiden tai kielellisten ja kulttuuristen vähemmistöjen kanssa. (Lipset & Rokkan 1967, 1–26.)

Kirkon ja kansallisvaltion välisen ristiriidan taustalla on niin ikään kysymykset eroista arvoissa ja kulttuurisessa identiteetissä, vaikka alun perin ristiriidassa oli puhtaasti kysymys koulutuksen järjestämisestä ja oikeudesta kouluttamiseen. Erityisesti eri kirkkokuntien, katolilaisten, luterilaisten ja reformoitujen, välillä on ollut kiistaa siitä, kenelle kuuluu oikeus edustaa hengellistä omaisuutta ja siten vastata lasten kasvatuksesta oikeaoppiseen uskoon. Luterilaisissa maissa tästä kiistasta päästiin eteenpäin jo 1600-luvun alussa, kun koulutus muuttui kansankoulumaiseksi perusopetuksiksi. Myös katolilaisissa maissa ymmärrettiin Ranskan suuren vallankumouksen jälkeen, että pakollisen koulutuksen järjestäminen halutaan siirtää

kansallisvaltion vastuulle. Koulukysymyksen ohella ristiriidassa vaikuttivat voimakkaasti taloudelliset kysymykset sekä näkemykset kirkon roolista järjestyksen ja normien luojana. Kiistaa käytiin toki kirkon omaisuudesta ja uskonnollisen toiminnan rahoittamisesta, mutta sen lisäksi kirkon rooli moraalien ja normien vartijana herätti ristiriitaa. Tähän kuuluivat kysymykset muun muassa avioliittoon vihkimisestä, avioeron myöntämisestä, homoseksuaaleihin suhtautumisesta sekä hyväntekeväisyystoiminnan ja hautajaisten järjestämisestä. (Lipset & Rokkan 1967, 1–26.)

Lipsetin ja Rokkanin (1967, 1–26) mukaan myös teollinen vallankumous synnytti kaksi poliittista jakolinjaa. Ensimmäinen näistä on maaseudun ja kaupunkien västöjen välinen ristiriita, jossa vastakkain ovat teollistumisen seurauksena ensituottajien ja teollistuneiden kaupunkien asukkaiden intressit. Ristiriidan taustalla oli luonnollisesti kiista tuotteiden hinnasta. Maaseudun väestö tuottajina halusi tavaroistaan mahdollisimman korkean hinnan, kun samanaikaisesti kaupunkilaiset halusivat ostaa niitä mahdollisimman halvalla. Tämä ristiriita voimistui erityisesti vielä maailmankaupan kasvun myötä, kun jännitteet maaseudun tuottajien ja kaupungin kauppiaiden ja yrittäjien välillä voimistuivat entisestään. Kaupunkilaisten ja maalaisväestön väliseen kauppaan liittyvän konfliktin lisäksi tämän jakolinjan piirissä on vaikuttanut myös ristiriita virkamiesten ja porvariston välillä.

Toinen teollisen vallankumouksen synnyttämä ristiriita on työnantajien eli omistajien ja työntekijöiden välillä. Kun työväestön määrä teollisen vallankumouksen seurauksena kasvoi, alkoi työväestö kiinnittää huomiota työolosuhteisiinsa ja oikeuksiinsa sekä hiljalleen etäännyttämään omistajista. Näistä neljästä edellä mainitusta jakolinjasta juuri tämä aiheutti eniten erimielisyyttä, ja työväenpuolueet sekä ammattiliitot heräsivätkin puolustamaan omistajista etäännyttäviä työntekijöitä. Jakolinjalla on perinteisesti puhuttu taloudellisista kysymyksistä, mutta näiden ohella kulttuurinen vastakkainasettelu sekä ideologinen eristyneisyys ovat vaikuttaneet omistajien ja työntekijöiden väliseen ristiriitaan. Jakolinjalle syntyneiden työväenpuolueiden välillä on ollut eroja niiden toiminnassa osana yhteiskuntaa. Työväenpuolueet, jotka eivät onnistuneet saamaan valtaa, jäivät ideologisesti ja aatteellisesti omaan piiriinsä eristykseen muusta yhteiskunnasta ja sen toimijoista. Vastaavasti valtaa saaneet voittoisat työväenpuolueet nousivat vaikutusvaltaisiksi yhteiskunnallisiksi toimijoiksi. (Lipset & Rokkan 1967, 1–26.)

Samassa teoksessa, jossa Lipset ja Rokkan esittävät teoriansa Länsi-Euroopan maiden poliittisista jakolinjoista, Allardt ja Pesonen (1967, 325–356) ovat esittäneet jakolinjat, jotka ovat vaikuttaneet Suomen poliittisessa järjestelmässä. He jaottelevat jakolinjoja sen mukaan, vaikuttavatko yhteiskunnalliset rakenteet niiden syntyyn. Suomessa historia on osoittanut, että

jakolinjat ovat olleet ainakin osittain myös muita kuin yhteiskunnallisten rakenteiden seurauksena syntyneitä. Näistä on esimerkkinä suhtautuminen ulkopoliittikkaan, jossa on ollut vastakkain voimakkaat kansallistuntemukset sekä toimiminen Venäjän tahdon mukaisesti. Rakenteellisista ulottuvuuksista sosiaaliseen luokkaan sijoittuminen on ollut yksi merkittävimmistä jakolinjoista. Tässäkin on kuitenkin ollut poikkeuksia, koska suomenkielisten ja ruotsinkielisten välillä on ollut ristiriitoja, jotka ovat rikkoneet sosiaalisen luokan merkitystä jakolinjojen muodostumisessa.

Allardtin ja Pesosen (1967, 325–356) mukaan sisällissota jätti Suomeen sosiaalisesti heikon tilanteen, jota ei pystytty lainsäädännön ja taloudellisten toimien avulla korjaamaan. Tästä syystä sosialistinen ideologia sai jalansijaa isossa osassa kansalaisista ja osittain voitiin puhua jopa radikaalista sosiaalisesta liikehdinnästä. Ensimmäisenä poliittisena jakautumisena voidaan kuitenkin pitää 1900-luvun alun kansalaisten jakautumista poliittisesti etuoikeutettujen vähemmistöön ja kansalaisten enemmistöön, jolla ei ollut äänioikeutta. Tähän tuli kuitenkin muutos jo vuoden 1907 vaaleissa, kun naiset saivat yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden. 1900-luvun aikana sosiaalinen jakautuminen koki kuitenkin vielä muutosta, koska väkiluvun kasvaessa myös ylempään luokkaan kuuluvien määrä kasvoi. Samanaikaisesti myös maalaisväestön sekä teollisuuden työntekijöiden määrä kasvoi.

Suomen itsenäisyyden ensimmäisinä vuosikymmeninä Suomessa oli useita jakolinjoja, joiden mukaan kansalaiset ja puolueet ryhmittivät erilaisen mielipiteiden taakse. Näistä esimerkkeinä ovat kielikysymys suomen- ja ruotsinkielisten välillä, suhtautuminen Venäjään ja sen kanssa solmittaviin suhteisiin, sosiaaliset ongelmat ja ristiriidat teollisuuden työntekijöiden ja omistajien välillä sekä alueelliset kysymykset kaupunkilaisten ja maaseudun väestön välillä. Erityisesti alueellisia ja sosiaalisia ristiriitoja on lisännyt taloudellisten voimavarojen epätasa-arvoinen jakautuminen maan eri osien välillä. (Allardt & Pesonen 1967, 325–356.) Juurikin sosiaalisten ristiriitojen pohjalta on muotoutunut vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus, jossa perustana on sekä työn ja pääoman että työntekijöiden ja työnantajien vastakkainasettelu. Nykypäivänä ulottuvuuteen kuuluvat myös kysymykset siitä, kuinka suhtaudutaan markkinatalouteen ja sen säätelyyn sekä julkisen sektorin tehtäviin. Vasemmistoon kuuluvat puolueet suhtautuvat myönteisemmin aktiiviseen julkiseen sektoriin palvelun tuottajana ja tulojen uudelleenjakajana. Vastaavasti taas oikeisto kannattaa enemmän vapaita markkinoita ja korostaa yrittäjyyden tärkeyttä. (Paloheimo 2008, 37–38; ks. myös Paloheimo & Raunio 2008, 11–12.)

Allardtin ja Pesosen (1967, 325–356) mukaan 1950-luvulla Suomessa kansalaisen yhteiskunnallinen asema tai sosiaalinen luokka on selittänyt vahvasti hänen suhtautumistaan

puolueisiin. 64 prosenttia maanviljelijöistä kannatti maalaisliittoa, 80 prosenttia työntekijöistä oli jonkin sosialistisen puolueen takana ja koulutetuista keskiluokasta 76 prosenttia kannatti porvaripuolueita. Toisin päin tarkasteltuna yli 80 prosenttia maalaisliiton kannattajista oli maanviljelijöitä, samoin sosialististen puolueiden kannattajista yli 80 prosenttia oli työläisiä. Nämä luvut kertovat osaltaan siitä, että Suomessa poliittiset jakolinjat ovat historian saatossa perustuneet hyvin pitkälti luokkajakoihin, kuten ristiriitoihin työntekijöiden ja omistajien tai maanviljelijöiden ja kuluttajien välillä.

Bengtssonin ym. (2014, 27–31) mukaan Lipsetin ja Rokkanin teoria poliittisten jakolinjojen vaikutuksesta puolueiden syntyyn pätee myös yleisesti Pohjoismaihin. Pohjoismaissa puolueet ovat syntyneet juuri sosiaalisten jakolinjojen seurauksena. Pohjoismaista puoluejärjestelmää on kuvattu 1970-luvulle saakka myös viisinapaiseksi, koostuen sosiaalidemokraateista, konservatiiveista, maaseutulaaisista, liberaaleista ja vasemmistolaisista. Jokaisen näistä puolueista on nähty edustavan yhtä sosiaalista ulottuvuutta: sosiaalidemokraatit edustivat työväenluokkaa, konservatiivit omistajia, maaseutupuolueet maalaisväestöä, liberaalit kaupunkilaisia ja vasemmisto kommunisteja. Kuitenkin Bengtssonin ym. mukaan viisinapainen puoluejärjestelmä on ollut liian yksinkertainen ja nykyään myös liian vanhakantainen selittämään Pohjoismaiden puoluejärjestelmää. Puolueiden lukumäärä on kasvanut Pohjoismaissa viime aikoina. Suomessa puolueiden, joilla on vaikutusvaltaa, määrä on Pohjoismaista suurin; 5,93 puoluetta. Länsimaisissa yhteiskunnissa jako vasemmiston ja oikeiston välillä on kautta aikain ollut keskeisin jakolinja. Näin on ollut myös Suomessa, jossa perinteinen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus on korvannut yhteiskuntaluokkien välisen sosialisti vastaan ei-sosialisti -jaottelun 1970-luvun jälkeen. (Karvonen 2014.) Bengtssonin ym. (2014) mukaan Suomessa jakautuminen vasemmiston ja oikeiston välillä on kuitenkin ollut länsimaalaisessa vertailussa vähäistä.

2.2. Hiljainen arvovallankumous

1970-luvun jälkeen talouskasvun ja sitä seuranneen elintason paranemisen myötä ihmisten arvomaailmassa on tapahtunut muutoksia. Yhden kuuluisimmista ihmisten arvopohjan muutoksen teorioista on esittänyt Ronald Inglehart. Hänen hiljaisen arvovallankumouksen teorian perusta on ajatuksessa, että elintason noustessa ihmiset ovat voineet kiinnittää huomiotaan materialististen arvojen lisäksi yhä enemmän myös postmaterialistisiin arvoihin, kuten ekologisuuteen ja itsensä toteuttamiseen. Nämä postmaterialistiset arvot ovat nousseet

haastamaan perinteisiä materialistisia arvoja, jotka ovat mitanneet lähinnä aineellista hyötyä ja hyvinvointia. (Inglehart 1977.)

Inglehartin hiljaisen arvovallankumouksen teoria perustuu Abraham Maslowin psykologiseen teoriaan tarpeiden hierarkiasta. Maslow on jakanut ihmisen tarpeet hierarkkiseen järjestykseen siten, että ihmisen fysiologiset ja hengissä pysymiseen liittyvät perustarpeet tulee tyydyttää ensin. Tämän jälkeen hierarkiassa tulee turvallisuuden tunteeseen, yhteenkuuluvuuteen ja rakkauden kokemiseen liittyvät tarpeet. Kun nämäkin tarpeet on tyydytetty, on mahdollisuus päästä käsiksi muun muassa itsensä toteuttamiseen liittyviin tarpeisiin. Inglehartin teoriassa on tämä sama ajatus siitä, että perusasioiden ollessa kunnossa on ihmisillä mahdollisuus kiinnittää huomiota hyvinvointiin ja onnellisuuteen muidenkin kuin materialististen arvojen kautta. (Inglehart 1977; ks. myös Maslow 1954.)

Inglehartin (1977) mukaan hiljainen arvovallankumous on edennyt vauraissa ja hyvinvoivissa yhteiskunnissa, joissa ihmisillä on ollut mahdollisuus vaatia erilaisia elämänlaatua parantavia tekijöitä toimeentulon ollessa jo turvattuna. Erityisesti postmaterialistiset arvot juurtuvat korkean elintason yhteiskunnissa eläviin nuoriin aikuisiin, jotka ikääntyessäänkin säilyttävät jo nuorena omaksumansa arvot. Postmaterialistiset arvot saavat yhteiskunnassa jatkuvasti suurempaa jalansijaa, kun materialistisia arvoja kannattavat ihmiset vähitellen vanhenevat ja kuolevat. Myös tämä vaikuttaa siihen, että postmaterialistiset arvot ovat poliittisessa keskustelussa haastaneet perinteiset materialistiset arvot. Näistä arvoista erityisesti etniseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ekologisuuteen sekä maahanmuuttoon liittyvät kysymykset ovatkin siten samoja kuin Kriesin ym. (2006) määrittelemän kaksiulotteisen kentän sosiokulttuurisen ulottuvuuden teemat.

Inglehart on tutkinut arvojen kehittymistä vielä uudelleen vuonna 1990 teoksessaan *Culture Shift in Advanced Industrial Society* ja saanut vahvistusta teorialleen siitä, että yhteiskunnissa on tapahtumassa arvojen hiljaista vallankumousta. Länsi-Euroopan yhteiskuntien postmaterialisoituminen on tapahtunut erityisesti 1980-luvulla ja jatkanut voimistumista sen jälkeenkin. Kyse ei kuitenkaan ole ainoastaan postmaterialististen arvojen esiinnoususta ja vahvistumisesta vaan laajemmasta kulttuurisesta muutoksesta, jonka seurauksena suhtautuminen esimerkiksi uskonnollisiin vakaumuksiin, sukupuolten rooleihin ja seksuaalisuuteen liittyviin kysymyksiin on muuttunut. Inglehart on tuolloin ennustanut, että 2000-luvulle tultaessa materialistisilla ja postmaterialistisilla arvoilla olisi yhteiskunnassa yhtä suuri merkitys. Ihmiset, jotka kannattavat postmaterialistisia arvoja, ovat todennäköisesti korkeammin koulutettuja,

sanavalmiimpia ja poliittisesta aktiivisempia kuin materialististen arvojen kannattajat. Myös tämä osaltaan voi vaikuttaa siihen, että postmaterialistiset arvot saavat entisestään näkyvyyttä. (Inglehart 1990.)

Postmaterialististen arvojen esiinnousua ja vahvistumista on voitu pitää yhtenä syynä vihreiden liikkeiden synnyn taustalla 1980-luvulla (Müller-Rommel 2002). Myös Zilliacus (2001) on todennut, että uudenlainen politiikka viittaa juuri siihen, että postmaterialistiset arvokeskustelut ovat tulleet osaksi poliittista kenttää ja muuttaneet siten poliittista käyttäytymistä. Tätä kehitystä on tapahtunut 1960-luvulta lähtien, ja se on tuonut mukanaan uusia puolueita ja sosiaalista liikehdintää poliittiselle kentälle. Suomessa kuten muuallakin Länsi-Euroopassa uutta politiikkaa ovat lähteneet etunenässä ajamaan juuri vasemmistopuolueet ja vihreät puolueet.

2.3. Muutokset jakolinjoissa

Kriesin ym. (2006) mukaan aikaisemmin Länsi-Euroopan valtioissa hahmottuneet neljä Lipsetin ja Rokkanin määrittämää poliittista jakolinjaa ovat muuttumassa. Muutoksen taustalla on uusi sosiaalinen liikehdintä, joka on aiheutunut globalisaation voimistumisesta ja tämän seurauksena syntyneestä taloudellisesta ja kulttuurisesta kilpailusta. Tämän kilpailun seurauksena ihmiset ovat jakautuneet globalisaation voittajiin ja häviäjiin. Voittajina pidetään yrittäjiä ja työntekijöitä, jotka työskentelevät kansainväliselle kilpailulle avoimilla aloilla. Voittajiin voidaan laskea myös kaikki kansainvälistyneet kansalaiset. Häviäjiksi Kriesi ym. taas laskevat yrittäjät ja työntekijät, joiden alat eivät ole avoimia kansainväliselle kilpailulle, sekä kansalaiset, jotka kokevat voimakkaasti samaistuvansa kansakuntaan. Jakautuminen voittajiin ja häviäjiin muuttaa politiikan kenttää, koska kulttuurinen ja taloudellinen kilpailu käydään tämän jakautumisen pohjalta. Voittajat kannattavat avoimia markkinoita ja kansainvälisyyttä, vastaavasti häviäjät tahtovat säilyttää kansalliset rajat ja itsenäisyyden.

Kriesin ym. (2006) mukaan muutos on vaikuttanut Länsi-Euroopan maiden poliittisiin kenttiin kolmella eri tavalla. Ensinnäkin 1970-luvun jälkeen poliittinen kenttä on jakautunut kaksiulotteisesti ja kentässä on sekä sosioekonominen että -kulttuurinen ulottuvuus. Tämä kaksiulotteinen kenttä ei kuitenkaan ole syntynyt täysin uutena, vaan sosioekonominen ja -kulttuurinen ulottuvuus ovat vain perinteisiin ulottuvuuksiin nähden muuttaneet merkityksiään. Uusi ulottuvuus ei johda mihinkään lisäulottuvuuteen, vaan poliittinen kilpailu käydään täysin tällä kaksiulotteisella kentällä. Poliittinen kenttä ei myöskään voi olla kaksinapainen

vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuden mukainen tai rakentua kolmesta tai useammasta eri ulottuvuudesta.

Toiseksi integraatiosta ja sen vastustamisesta (demarkeaatio eli sulkeutuminen) syntynyt ristiriita vaikuttaa sekä sosioekonomisella että sosiokulttuurisella ulottuvuudella. Sosioekonomisessa ulottuvuudessa konflikti käydään globaalien avointen markkinoiden ja itsenäisesti toimivan valtion kannattajien välillä. Vastaavasti sosiokulttuurinen ulottuvuus muuttuu, kun postmaterialistiset arvot, kuten etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus sekä ympäristönsuojelu tulevat mukaan politiikan kentälle. Vielä 1970-luvulle saakka kulttuuriseen liberalismiin liittyvät kysymykset hallitsivat tätä ulottuvuutta, mutta nykyään ulottuvuudessa ovat vastakkain myös nationalistiset ja etniset ominaisuudet. Näissä keskeisiä ovat kysymykset Euroopan integraatiosta, maahanmuutosta sekä armeijalle annettavasta tuesta, ja näistä erityisesti maahanmuutolla on vahvasti ihmisiä kahtia jakava vaikutus. Puolueista perinteisesti tällä ulottuvuudella ovat olleet vastakkain ekologiset ja punavihreät puolueet sekä uusioikeistolaiset populistipuolueet. Ekologiset ja punavihreät puolueet ovat edustaneet sosiokulttuurisen ulottuvuuden arvoliberaalia päätyä, kun taas populistipuolueet ovat ajaneet rajoitettua maahanmuuttoa, konservatiivisia perhearvoja ja nationalismia. (Kriesi ym. 2006.) Suomessa sosiokulttuurisella ulottuvuudella ovat olleet vastakkain erityisesti vihreät ja perussuomalaiset. Toisaalta 2010-luvulla myös vasemmistoliitto on ottanut politiikkaansa mukaan postmaterialistisia ja kulttuuriliberalistisia arvoja, ja puolue onkin määritellyt itsensä punavihreäksi vaihtoehdoksi. (Kestilä-Kekkonen & Westinen 2014.)

Kolmantena Kriesin ym. (2006) mukaan kaksiulotteisen kentän molemmat ulottuvuudet polarisoivat puolueita voimakkaasti. Ulottuvuuksille on ominaista myös se, että ne ovat keskenään eriarvoisia. Osa puolueista määrittelee itsensä pitkälti kulttuurisen ulottuvuuden mukaan, osa taas enemmän sosioekonomisen ulottuvuuden mukaan. Tästä hyvänä esimerkkinä Suomessa ovat juuri vasemmistopuolueet ja vihreät. Vihreät ei ole halunnut määritellä itseään ollenkaan sosioekonomisella ulottuvuudella oikealle tai vasemmalle. Vasemmistopuolueet sen sijaan ovat perinteisesti olleet sosioekonomisen ulottuvuuden perusteella määriteltäviä puolueita, mutta viimeisinä vuosikymmeninä erityisesti vasemmistoliitto on alkanut määritellä itseään myös sosiokulttuurisen ulottuvuuden kautta. (kts. esim. Mickelsson 2015; Kestilä-Kekkonen & Westinen 2014.) Kuitenkin kaikkien Länsi-Euroopan maiden puolueet on mahdollista jakaa kaksiulotteiselle kentälle sen mukaan, kannattavatko he integraatiota vai demarkeaatiota niin taloudellisella kuin kulttuurisella ulottuvuudella. Perinteiset puolueperheet, kuten sosialidemokraatit, liberaalit ja oikeistopopulistiset puolueet, voidaan siis määritellä poliittiselle

kentälle tämän uuden kaksiulotteisen kentän mukaan. Perinteiset puolueet eivät kuitenkaan itse ole vielä arvostaneet uutta poliittisen kentän mallia muun muassa siitä syystä, että puolueet ovat sisäisesti hyvin erimielisiä siitä, kuinka esimerkiksi Euroopan integraatioon pitäisi suhtautua. (Kriesi ym. 2006.)

Bornschieer (2006) on testannut Kriesin ym. teoriaa politiikan kentän kaksiulotteisuudesta ja tullut samaan tulokseen, että kulttuurinen ristiriita on tullut osaksi Länsi-Euroopan politiikkaa ja siten muuttanut poliittista kenttää. Hänen mukaansa 1960-luvulta lähtenyt kansainvälisten arvojen leviäminen on vaikuttanut poliittiseen kenttään. Tämä on johtanut siihen, että perinteisiin ja kansallisiin arvoihin kiinnittyneet ovat asettuneet kansainvälistymisen kehitystä vastaan. Tämän seurauksena on Länsi-Euroopan maihin syntynyt selvästi kaksiulotteinen kenttä. Bornschieerin mukaan tämä kenttä on myös pysynyt, vaikka kulttuuriset ja taloudelliset kysymykset lähentyvät jatkuvasti toisiaan, eikä siten ole odotettavissa, että sosioekonominen ja -kulttuurinen ulottuvuus sulautuisivat yhteen.

Kriesin ym. teorialle kaksiulotteisesta kentästä on esitetty myös vastaväitteitä. Van Der Brugin ja Van Spanjen (2009) mukaan Kriesi ym. ovat tehneet liikaa yleistyksiä perustellessaan poliittisen kentän muutoksia. Onkin syytä olettaa, että on olemassa vain yksi hallitseva ulottuvuus, joka määrittelee poliittisen järjestelmän. Heidän mukaansa puolueet eivät asetu poliittiselle kentälle samalla tavalla kuin yksilöt. Puolueet voidaan sijoittaa edelleen yksiulotteiselle kentälle, koska ei ole olemassa puolueita, jotka olisivat taloudellisissa kysymyksissä oikealla ja kulttuurisissa kysymyksissä kulttuurisen liberalismiin puolella. Näin ollen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus riittää edelleen selittämään ristiriitoja poliittisella kentällä. Äänestäjien mielipiteet voivat kuitenkin erota niin, että äänestäjä suuntautuu kulttuurisissa kysymyksissä ulottuvuuden toiseen suuntaan ja taloudellisissa kysymyksissä toiseen suuntaan. Tämä on ongelmallista, koska äänestäjien pitäisi pystyä valitsemaan yksiulotteisesti suuntautuneista puolueista se, jota äänestää. Tällöin puolue ei välttämättä edusta samoja arvoja kuin äänestäjä. Toinen ongelma liittyy siihen, että äänestäjän paikka voi vaihdella ulottuvuudella, koska hänen on joka kerta asiakysymysten pohjalta mietittävä, pitääkö kulttuurista vai taloudellista kysymystä tärkeämpänä. Van Der Brug ja Van Spanje (mt.) käyttävät tästä esimerkkinä henkilöä, joka suuntautuu taloudellisissa kysymyksissä vasemmalle ja kulttuurisissa arvokonservatiiviseen suuntaan. Tällöin hänen tulee miettiä, pitääkö tärkeämpänä taloudellisia asioita, jolloin äänestäisi puoluetta vasemmistosta vai maahanmuuttokysymyksiä, jolloin hän äänestäisi oikeistolaisista puoluetta.

Westinen ja Kestilä-Kekkonen (2015) ovat tutkineet suomalaisten äänestäjien jakautumista ideologisiin blokkeihin eduskuntavaaleissa 2011. Puolueet käyvät Suomessa kilpailua vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuden lisäksi myös muiden kysymysten ympärillä, ja äänestyspäätöstä tehdessään suomalaiset painottavat sosioekonomisten kysymysten lisäksi sosiokulttuurisia moraalisia kysymyksiä. Varsinkin vuoden 2011 vaalien tutkimuksessa on löydettävissä äänestäjäkuntaa jakavia useita ideologisesti erilaisia blokkeja. Erityisesti sosiokulttuurisia kysymyksiä painottavat ja liberaaleja arvoja kannattavat vihreiden äänestäjät, jotka samanaikaisesti pohtivat äänestyspäätöstään vasemmistopuolueiden välillä, muodostavat niin sanotun vihervasemmiston.

Myös Pohjoismaissa viime vuosikymmenien Euroopan yhdentyminen ja ympäristökysymykset ovat vaikuttaneet äänestyskäyttäytymiseen ja puoluekilpailuun. Tästä syystä yksiulotteinen poliittinen kenttä, jossa puolueet sijoitetaan vasemmisto–oikeisto-jakolinjan eli sosioekonomisten arvojen mukaan, ei riitä selittämään poliittista kenttää eikä puolueiden välisten ristiriitojen syntyä. Vasemmisto–oikeisto-jakolinjaa on Pohjoismaissa tullut täydentämään esimerkiksi kysymykset energian tuotannosta ja ydinvoimasta, moraalista ja uskonnosta, maahanmuutosta, Euroopan yhdentymisestä sekä ympäristönsuojelusta. Pohjoismaiset puoluejärjestelmät ovat kuitenkin pysyvämpiä kuin monet muut maailman monipuoluejärjestelmät. Vanhat puolueet ovat samat, jotka syntyivät jo 1920-luvulla. Näillä kaikilla on edelleen merkittävä rooli puoluejärjestelmässä, vaikkakin jakolinjat ovat muuttuneet ja laajentuneet aikojen kuluessa. Nykyään Pohjoismaiden puoluekentissä onkin enemmän jakolinjoja kuin koskaan aikaisemmin. (Bengtsson ym. 2014, 33–41.)

2.4. Puoluevalinta

Puoluevalintaa voidaan selittää useammalla tekijällä. Yhtenä puoluevalintaan vaikuttavana tekijänä pidetään äänestäjän kuulumista johonkin yhteiskuntaluokkaan (Dalton 2006). Tämä niin kutsuttu luokkaäänestäminen puoluevalinnan selittäjänä on viime aikoina kuitenkin heikentynyt. Nykyään poliittiset asiakysymykset ja yhteiskunnallisten jakolinjojen merkitys puoluevalintaa määrittävinä tekijöinä on kasvanut. Siitä syystä yhä enemmän puoluevalintaa selittävät äänestäjän arvot, asenteet ja ideologinen asettuminen. (Franklin ym. 2009.)

Erityisesti Suomessa puolueet ovat muuttuneet luokkapohjaisista puolueista yleispuolueiksi. Vasemmistopuolueiden osalta tämä on tarkoittanut sitä, että puolueiden on täytynyt sopeutua yhä muuttuneeseen työntekijäväestöön ja löytää äänestäjiä myös muista yhteiskuntaluokista. Kun yhteiskuntaluokkaan kuulumisen merkitys puoluevalintaa selittävänä tekijänä on vähentynyt, on samanaikaisesti vasemmisto–oikeisto-jakolinjan merkitys kasvanut. (Westinen 2016; Franklin ym. 2009.) Tämän rinnalla puoluevalintaan on nähty linkittyvän myös uusia postmaterialistisia arvoja (Dalton 2002). Aikaisemmin esittelemäni kaksiulotteinen kenttä perustuukin juuri ajatukseen, että sosioekonomiset kysymykset eivät enää yksistään selitä äänestäjien puoluevalintaa vaan rinnalle on tullut myös sosiokulttuuriset teemat eli postmaterialistiset arvot (ks. Kriesi ym. 2006).

Vasemmistopuolueet ovat aikaisemmin saaneet kannatuksestaan suurimman osan työväestöltä. Esimerkiksi vielä 1970-luvulla Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (SKDL) sai 75 prosenttia ja SDP 66 prosenttia kannatuksestaan työväestöltä. Sen sijaan vuoden 2003 vaaleissa sekä vasemmistoliitto että SDP saivat äänistään vain noin 30 prosenttia työväestöltä. (Paloheimo & Sundberg 2005, 171.) Erityisesti SDP:n, mutta myös vasemmistoliiton, kannattajakunnassa näkyy kuitenkin edelleen työväenpuoleen perinne. Vasemmistoliitto saa suurinta kannatusta työntekijöiltä, työttömiltä, eläkeläisiltä ja matalammin koulutetuilta äänestäjiltä. SDP on ollut työväestön, alempien toimihenkilöiden, pienituloisten ja eläkeläisten joukossa suurin puolue. Siihen tuli kuitenkin muutos vuoden 2011 vaaleissa, jolloin eläkeläisten joukkoa lukuun ottamatta perussuomalaiset nousivat kannatukseltaan näiden ryhmittymien suurimmaksi puolueeksi. (Paloheimo & Sundberg 2005, 176–179; Grönlund & Westinen 2012.) Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa puoluevalintaa selitti edelleen jossain määrin äänestäjän yhteiskuntaluokka, vaikkakin SDP on menettänyt kannatusta erityisesti toimihenkilöiden joukossa. Vasemmistoliitto on myös menettänyt kannatusta aikaisemmin vahvemmassa matalasti koulutettujen äänestäjien joukossa. Vihreät sen sijaan on lisännyt kannatustaan ylempien toimihenkilöiden sekä johtajien keskuudessa. (Westinen 2016.)

Westinen (2016) on analysoinut puoluevalintaa Suomessa 2000-luvulla. Vahvimpina rakenteellisina äänestäjiä jakavina tekijöinä ovat olleet sosioekonomiset ryhmät, kuten ammattiin perustuva yhteiskuntaluokka, asuinpaikka ja äidinkieli. Vasemmistopuolueiden kannatusta on määritetty juuri ammattiin perustuvan yhteiskuntaluokan kautta. Vielä vuosina 2003–2007 vasemmistoliitto oli määriteltävissä työväenpuolueeksi, mutta vuoden 2015 vaaleissa puolueen kannatus oli jo yhtä suurta kaikissa yhteiskuntaluokissa. Vihreiden puoluevalintaa voidaan selittää sen sijaan äänestäjien koulutustason kautta. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa vihreiden

kannatus perustui pitkälti yliopistokoulutuksen saaneisiin äänestäjiin. Vastaavasti vihreiden kannatus väheni matalammin koulutettujen äänestäjien joukossa.

Kuitenkin Westisen (2016) mukaan äänestäjän profiloituminen vasemmisto–oikeisto-jakolinjalle selittää edelleen hyvin puoluevalintaa Suomessa. Vasemmistoliitto ja SDP saavat enemmän ääniä vasemmistoon itsensä sijoittavilta äänestäjiltä. SDP sen sijaan on menettänyt otettaan niiden äänestäjien joukossa, jotka sijoittavat itsensä aivan laitavasemmistoon. Näistä äänistä puolet menee vasemmistoliitolle. Vaikka vihreät ei ole ollut halukas asettamaan itseään vasemmisto–oikeisto-jakolinjalle vaan on määrittänyt toimintaansa postmaterialististen arvojen kautta, on se kerännyt kannatusta enimmäkseen vasemmistolaisilta äänestäjiltä. (Westinen 2016; Paloheimo 2014). Westisen (2016) mukaan vihreät voidaankin määritellä ”jokseenkin vasemmistolaiseksi ylempien luokkien puolueeksi”.

2010-luvulle tultaessa äänestäjien sijoittumisessa poliittiselle kentälle politiikan asiakysymysten perusteella on alkanut tapahtua muutosta. Nämä asiakysymykset heijastavat niitä arvoja, jotka poliittisilla jakolinjoilla vaikuttavat. Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa vasemmistopuolueiden eli vasemmistoliiton ja SDP:n äänestäjät sijoittuivat vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuden vasempaan laitaan. Vasemmistoliiton äänestäjät sijaitsivat selvästi eniten vasemmalla, kun taas SDP:n sijainti ei poikennut huomattavasti perussuomalaisen tai vihreiden sijoittumisesta. Näiden puolueiden äänestäjien joukossa ei esimerkiksi kannatettu markkinaehtoisuutta tai työurien pidentämistä, mutta sen sijaan tuloeroihin liittyvät kysymykset koettiin tärkeiksi. Tämän lisäksi vasemmistoliiton äänestäjät olivat vuoden 2011 eduskuntavaaleissa myös hyvin myötämielisiä ympäristönsuojeluun liittyviin kysymyksiin, joten äänestäjiä voidaan pitää jonkin verran punavihreinä. Sen sijaan SDP:n äänestäjät sijoittuvat ympäristökysymyksissä maltillisesti lähelle jakolinjan keskustaa. (Grönlund & Westinen 2012.)

Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa vasemmistoliiton äänestäjät eivät näyttäneet enää niin kriittisinä markkinatalouteen liittyvissä kysymyksissä vaan painottivat enemmän arvoliberaaleja kysymyksiä, kuten monikulttuurisuutta ja ympäristönsuojelua (Westinen 2016). Kuitenkin on ajateltu myös niin, ettei vasemmistoliitto alkaisi haastaa vihreitä tällä ympäristökysymyksiin liittyvällä ulottuvuudella, koska ammattiyhdistys ja teollisuussuhteet vaikuttavat vasemmistoliittoon taloudellisilla siteillään (ks. Zilliacus 1995, 219–223). Westisen (2016) mukaan vihreiden ja vasemmistoliiton äänestäjäkunnan suhtautuminen asiakysymyksiin on lähentynyt 2010-luvulla. Vielä vuoden 2011 eduskuntavaaleissa vihreiden äänestäjät erottuivat liberaalimpina ja postmaterialistisimpina äänestäjinä. Kuitenkin vuoden 2015 vaaleissa

vasemmistoliiton äänestäjät olivat liberaalimpia ja vähemmän jyrkkiä taloudellisissa kysymyksissä kuin aikaisemmin. Näin vihreiden ja vasemmistoliiton äänestäjäkunnat olivat vuoden 2015 eduskuntavaaliaineiston mukaan jo lähes identtisiä asiakysymyksissä.

Vihreitä, SDP:tä ja vasemmistoliittoa ovat yhdistäneet kysymykset sosiaalisesta tasa-arvosta ja postmaterialistisista arvoista (Paloheimo 2008). Äänestäjistä onkin löydettävissä niin kutsuttu vihervasemmisto, jossa äänestäjät ovat valinneet puolueensa vihreiden ja toisen vasemmistopuolueen väliltä (Westinen & Kestilä-Kekkonen 2015). Tämä vihervasemmiston blokki asettuu Kriesin ym. (2006) määrittämän kaksiulotteisen kentän sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmalle ja sosiokulttuurisella ulottuvuudella liberaalien arvojen puolelle. Myös Westinen (2016) on löytänyt tämän punavihreän blokin vuoden 2015 eduskuntavaaliaineistosta. Hänen mukaansa vasemmistoliitto on menettänyt kannatustaan matalasti koulutettujen, iäkkäämpien äänestäjien ja miesten joukossa. Samalla äänestäjissä on aikaisempaa enemmän naisia, nuoria ja korkeasti koulutettuja. Tämän lisäksi vasemmistoliiton äänestäjät kannattavat aiempaa voimakkaammin postmaterialistia arvoja, kuten erilaisten vähemmistöjen oikeuksia ja ympäristön suojelua, joten vasemmistoliiton äänestäjäkunta alkaa näyttäytyä myös sosiodemografisilta tekijöiltäänkin samanlaiselta vihreiden äänestäjäkunnan kanssa.

3. Puolueet ja puoluejärjestelmä

3.1. Työväenpuolueista punavihreyteen

Vasemmistopuolueiden historia on siis työväenpuolueissa, jotka nousivat teollistumisen myötä ajamaan työntekijöiden etuja työnantajia vastaan (Lipset & Rokkan 1967, 1–26). Erityisesti sosialidemokraatit ovat historiallisesti edustaneet juuri työväenluokkaa ja syntyneet erilaisten ammattiyhdistysten perustamisen ja kehittymisen seurauksena. Työväenpuolueet olivat väylä ammattiyhdistyksille päästä tavoitteisiinsa työväestön olojen parantamiseksi. (Martell 2012, 29.)

Vasemmistolaisesta ajattelusta juuri sosiaalidemokratia on ollut menestynein aate 2000-luvulla. Sen juuret ovat jo 1800-luvun puolivälin jälkeisessä vilkkaassa globalisoitumisen ajanjaksossa. Tuota jaksoa voidaan kansainvälisen sosiaalisen liikehdinnän osalta verrata viimeisten vuosikymmenien voimistuneeseen globalisoitumiseen. Myös tuolloin kehittynyt teknologia helpotti kommunikointia ja liikkumista, minkä ansioista kapitalistinen ajattelu pääsi leviämään maailmanlaajuisesti. Sosiaalidemokraattinen aate sai tuolloin kannatusta ja nousi ohi ortodoksisen marxismin vaatimaan markkinoiden poliittista sääntelyä kapitalismin kukistamiseksi. (Berman 2011, 29–38.) Sekä sosialistinen että sosiaalidemokraattinen suuntaus vahvistuivat 1900-luvulla. Äänioikeuden laajentuminen myös köyhemmän väestön keskuuteen sekä sosialististen oppirakenteiden esiintulo vaikuttivat sosialististen puolueiden menestykseen. Sosialidemokraatit vastaavasti keskittyivät edustuksellisen demokratian kehittämiseen sekä länsimaisen hyvinvointivaltion rakentamiseen. (Paloheimo 2014, 77.)

1960- ja 1970-lukuja voidaan pitää sosiaalidemokratian kulta-aikana. Teollisuustyöväestö kasvoi aina 1970-luvulla saakka, mikä vaikutti vasemmistopuolueiden kannattajien määrän kasvuun. Näin vasemmistopuolueet saivat vahvistettua omaa asemaansa ja pystyivätkin ajamaan läpi monia tavoitteitaan hyvinvointivaltion rakentamisessa sekä vahvistamaan valtion aktiivista roolia markkinoiden sääntelyssä ja tulojen uudelleenjaossa. (Paloheimo 2014, 79–80.) Sosialidemokraattien tavoitteisiin kuuluneet tulojen uudelleenjako ja markkinoiden sääntely eivät ole sopineet yhteen kapitalistisen ajattelun päämäärien kanssa. Sosiaalidemokraattiseen aatteeseen onkin kuulunut perinteisesti vahva kapitalismin vastustaminen. 1970-luvulta lähtien vaurauden lisääntyessä ja pääoman merkityksen voimistuessa vasemmistolainen aatetraditio on kohdannut haasteita. (Martell 2012, 29.)

Vasemmistopuolueiden toimintaympäristöä on heikentänyt tuotantorakenteiden muutokset. Perinteisesti vasemmistopuolueita kannattanut teollisuuden parissa työskentelevien määrä suhteessa koko ammattijoukkoon on pienentynyt tasaisesti 1970-luvulta lähtien. Myös vasemmistopuolueiden tiiviit yhteydet ammattiyhdistysliikkeeseen ovat heikentyneet ja ammattiliittojen jäsenistössä puolueiden kannatus on monipuolistunut. Tämän kehityksen seurauksena vasemmistopuolueet alkoivatkin 1900-luvun lopulla menettää rooliaan perinteisenä työväenpuolueena. (Paloheimo 2014, 82.)

Vasemmistopuolueiden toimintaympäristöä on heikentänyt myös se, että vasemmistopuolueiden ajamat kansalaisten sosiaaliset oikeudet keräsivät kannatusta yli puoluerajojen. Kansainvälisesti tehtiin 1900-luvun viimeisillä vuosikymmenillä useita sopimuksia, jotka velvoittivat maiden hallituksia edistämään monia hyvinvointivaltion periaatteisiin kuuluvia asioita, kuten riittävää toimeentuloa, oikeutta koulutukseen ja sosiaaliturvaan, turvallisia työoloja sekä oikeutta ammatilliseen järjestäytymiseen. Näiden kansalaisten perusoikeuksien yleinen hyväksyminen heikensi vasemmistopuolueiden roolia taloudellisen ja sosiaalisen tasa-arvon toteuttajana. Myös poliittinen aloitteellisuus hyvinvointivaltion kehittämisessä siirtyi vasemmistopuolueilta porvaripuolueille, jotka olivat valmiita heikentämään liian suureksi kasvanutta julkista sektoria. (Paloheimo 2014, 82–84.) Paloheimon (mt.) mukaan hyvinvointivaltio on vaikuttanut myös toisella tavalla vasemmistopuolueiden kannatukseen. Moderniin hyvinvointivaltioon kuuluvat koulutuksellinen ja sosiaalinen taseus vahvistavat yksilökeskeisen elämäntavan kehittymistä. Tällainen hyvinvointivaltion yksilökeskeisyyden lisääminen on vastoin vasemmiston yhteisöllisyyden ja kollektiivisuuden arvoja. Tämä on myös omalta osaltaan vaikuttanut siihen, että vasemmistopuolueiden kannatus on viimeisinä vuosikymmeninä laskenut.

Vasemmistopuolueiden toimintaympäristön muutokseen on vaikuttanut kuitenkin kaikista voimakkaimmin kansainvälistyminen. Varsin nopeasti 1970-luvun jälkeen talouspoliittinen asetelma muuttui kansainvälisen kaupan lisääntyessä ja entisestään vapautuessa. Valtioilla ja kansallisilla toimijoilla oli yhä vähemmän vaikutusvaltaa talouden sääntelyssä ja kotimaisen kilpailun suojelemisessa. Valta siirtyi globalisaation myötä yhä enemmän kansainvälisille toimijoille. (Paloheimo 2014, 81–82.) Globalisaation määrittäessä nykyistä aikakauttamme yhä enemmän on se samalla tuonut mukanaan monia muutoksia markkinoiden toimintaan sekä pääoman ja ihmisten liikkuvuuteen. Monet vasemmistolaisen ja sosiaalidemokraattisen aatteen tavoitteet ovat olleet tämän kehityksen vastaisia, mikä osaltaan on myös lisännyt puolueiden haasteita toimia ja menestyä globalisoituneessa maailmassa. (Martell 2012.)

Bermanin (2011, 45–47) mukaan markkinat ovat globalisaation ansiosta levinneet maailmanlaajuisiksi ja taloudellinen yhteydenpito on monin tavoin helpottunut kansainvälisten toimijoiden välillä. Kun kansainvälistyminen on avannut monille toimijoille lisää mahdollisuuksia, on samanaikaisesti myös globalisaation vastustamisesta tullut jokapäiväinen ilmiö. Erityisesti vasemmisto on nähnyt siinä huolenaiheena yksilöllisten ja sosiaalisten ongelmien lisäksi kehittyvien maiden köyhtymisen. Vasemmiston haasteena voidaan nähdä myös se, että he eivät ole olleet halukkaita näkemään hyvää kansainvälistyneessä markkinataloudessa. Samaan aikaan suurin osa äänestäjistä haluaisi kuitenkin päästä nauttimaan globalisaation tuomista taloudellisista hyödyistä peläten kuitenkin samalla sen aiheuttamia sosiaalisia ja poliittisia seurauksia.

Globalisaatio on tuonut mukanaan myös monia kysymyksiä, jotka koskevat juuri perinteisiä vasemmiston periaatteita. Ihmisten ja pääoman liikkuvuuden lisääntyminen sekä kansainvälistyminen ovat asettaneet entisestään työnantajat ja työvoiman vastakkain hankaloittaen liiketoimintojen kehittämistä. Samoin perinteinen vahva hyvinvointivaltio ja siihen liittyvä korkea verotus on nähty tehokkuuden esteenä sekä vahva hyvinvointivaltio sellaisena ylellisyytenä, jota valtiot eivät enää voi kansainvälisen kilpailun lisääntyessä kansalaisilleen tarjota. Vasemmiston toimintaa määrittää edelleen sotien jälkeen luodut ideologiset periaatteet. Näistä yhtenä merkittävimmistä voidaan pitää taloudellisten kysymysten asettamista aatteen vahvimaksi määrittäjäksi. Historialliset vasemmiston tavoitteet valtiosta palveluiden tarjoajana, kasvun mahdollistajana ja markkinoiden tasaajana ovat johtaneet jopa siihen, että koko sosialismin olemassaolo on nykypäivänä kyseenalaistettu. (Berman 2011, 29.)

Pontusson (2011, 89–90) on tutkinut pohjoismaisen sosiaalidemokratian mahdollisuuksia globalisoituneessa maailmassa. Pohjoismaissa ammattiliitot ja sosialidemokraattiset puolueet ovat olleen vahvempia toimijoita kuin muissa liberaaleissa demokratioissa. Suomessakin SDP on ollut yksi pysyvimmistä suurista puolueista läpi vuosikymmenien. Sosialidemokraattisten puolueiden poliittisia päämääriä on voitu pitää yleisesti hyväksytyinä jopa keskusta-oikeistolaisten puolueiden piirissä. Pohjoismaiden nopea talouskasvu yhdessä kansainvälisen kaupan lisääntymisen kanssa takasivat maiden, myös Suomen, menestystarinaa 1990-luvun taantumien jälkeen aina vuoden 2008 maailmanlaajuiseen taloudelliseen kriisiin saakka. Pontussonin (mt., 112–113) mukaan sosiaalidemokratia olisikin taloudellisesti ja poliittisesti toimiva aate globalisoituvassa ja liberalisoituvassa maailmassa, koska yhteiskunnallinen kysyntä sosiaalidemokratialle ei ole lisääntyneen epätasa-arvon ja epävarman työllisyystilanteen aikana vähentynyt. Kuitenkin voidaan myös todeta, että ammattiliittojen heikentynyt asema sekä muut

sosiaaliset ja poliittiset muutokset yhteiskunnassa ovat heikentäneet juuri heidän asemaansa, jotka hyötyvät sosiaalidemokraattisesta politiikasta eniten. Pohjoismaiden osalta on kuitenkin nähty, että muut vasemmisto–oikeistojakolinjan puolueet ovat hyväksyneet sosiaalidemokratian periaatteita, ottaneet niitä mukaan omiin ohjelmiinsa ja siten heikentäneet sosialidemokraattisten puolueiden vaalimenestystä.

Globalisaatiolla on ollut markkinoiden ja taloudellisten muutosten lisäksi myös muita seurauksia, jotka ovat vaikuttaneet vasemmistopuolueiden muutokseen. Globalisaation seurauksena syntynyt sosiaalinen liikehdintä ja kulttuurinen konflikti ovat vaikuttaneet vasemmistopuolueiden toimintaan Euroopassa. Työvoiman vapaa liikkuvuus, maahanmuutto ja monikulttuurisuus ovat muuttaneet perinteisiä vasemmistopuolueiden saavuttamia päämääriä, kuten solidaarisuutta, sekä yhtenäistä työväestötaustaista äänestäjäkuntaa. Näin ollen myös vasemmistopuolueet ovat joutuneet huomioimaan uudenlaisen kulttuurisen konfliktin, joka on tuonut mukanaan uudenlaista etnistä keskustelua poliittiselle kentälle. (Cramme & Diamond 2012.)

Vasemmistopuolueet, erityisesti sosialidemokraattiset puolueet, ovat siis saavuttaneet jo ne tavoitteet, joiden vuoksi puolueet aikoinaan syntyivät. Ne onnistuivat saamaan työväestön enemmistön kannatuksen taakseen vakuuttamalla, että on olemassa yksilöön vaikuttavia merkittäviä ongelmia, jotka voidaan vain yhteiskunnan ja yhteistoiminnan avulla ratkaista. Näitä tavoitteita olivat muun muassa eläkejärjestelmä, julkinen terveydenhuolto ja työturvallisuus, jotka ovat kaikki nykyään saavutettu osana toimivaa hyvinvointivaltiota. Sosialidemokraattien sekä muiden vasemmistopuolueiden on täytynyt kehittää toimintaansa etsimällä uusia tavoitteita ja muuttamalla periaatteitaan, eikä ainoastaan puolustella jo saavutettuja päämääriään. Ympäristöstä ja sen suojelusta on tullut uusi varteenotettava vaihtoehto uudeksi poliittiseksi päämääräksi. Kysymys on hyvin samanlaisesta ongelmasta kuin se, jonka vasemmistopuolueet ovat jo kerran ratkaisseet. Ympäristöongelmat vaikuttavat yksilöihin ja perheisiin, mutta niiden torjumiseksi tarvitaan kollektiivisia toimia, myös kansainvälisesti. Sosialidemokraatit on nähty tässä pätevänä toimijana, mutta he ovat tulleet alueelle, jonka vihreät puolueet ovat itselleen jo aikaisemmin vallanneet. (McTernan 2012.)

Vasemmistopuolueiden toimintaympäristön muutosta on tapahtunut myös Pohjoismaissa. Puolueet ovat menettäneet äänestäjiään ja tämän ohella puoluejärjestelmien kehittyminen on vaikuttanut vasemmistopuolueiden asemaan. Puolueiden voidaan katsoa kasvaneen ohi aikaisemmasta ideologiastaan, jossa he ajoivat työväestön etua, turvasivat massademokratian toimivuutta ja huolehtivat hyvinvoinnin uudelleenjaosta. (Aylott 2004.) Poliittinen kenttä on

Suomessakin muuttunut vihreiden tultua mukaan politiikkaan ja tuoden samalla mukanaan ympäristökysymykset sekä postmaterialistiset arvot osaksi poliittista keskustelua. Uusi sosiokulttuurinen ulottuvuus on särkenyt aikaisemmin pelkästään oikeisto–vasemmistojakolinjalle perustuneen teollisuus-Suomen puoluekentän. Vasemmistopuolueet ovat kohdanneet uuden ulottuvuuden voimistumisessa haastetta siinä, miten puolue asettuu poliittiselle kentälle ja kuinka se määrittelee itsensä. Erityisen hankalaa tämä kehitys on ollut SDP:lle. Vasemmistoliiton sijaan on jo perustamisensa yhteydessä julistanut itsensä punavihreäksi puolueeksi. (Mickelsson 2015, 324; Paloheimo 2014; Puhakka 2015.)

Vasemmistopuolueet ja vihreät ovat lähentyneet toisiaan myös Suomessa. Paloheimon (2008) mukaan jo toisen maailmansodan jälkeen puolueiden yhteiskunnalliset käsitykset ovat lähentyneet toisiaan. Vasemmistopuolueet ovat luopuneet perustamisajankohtansa ideologiasta, jossa tuotantovälineiden pitäisi olla yhteisomistuksessa ja hyväksyneet yksityisomistukseen perustuvan markkinatalouden. Paloheimo (2008) on tutkinut myös vuoden 2007 eduskuntavaalien aineistolla puolueiden kannattajien välisiä etäisyyksiä. Etäisyydet on esitetty käyttäen kaksiulotteista kuvausta, jossa vaaka-akselilla on vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus sekä pystyakselilla ulottuvuus, jossa ovat vastakkain arvokonservatismi (pystyakselin yläreuna) ja arvoliberalismi (pystyakselin alareuna). Tämä kaksiulotteinen skaalaus on vastaava kuin jo esitellyt Kriesin (2006) ym. kaksiulotteinen kenttä. Vasemmistopuolueet ovat tässä sijoittuneet skaalan vasempaan alalohkoon eli ovat taloudellisissa kysymyksissä vasemmalla ja moraalikysymyksissä arvoliberaaleja. Tällä analyysillä myös vihreät on luokiteltu enemmän vasemmistopuolueeksi kuin keskusta-oikeistolaiseksi puolueeksi. Paloheimon (mt.) mukaan vihreät kuitenkin eroaa vasemmistopuolueista siinä, että sekä puolue että äänestäjät ovat vasemmistopuolueita yksilökeskeisempiä.

Vihreät on vasemmistopuolueiden tavoin avoimesti jakanut huolen työntekijöiden oikeuksista, tukenut ammattiliittoja sekä korostanut tasa-arvoa ja markkinoiden sääntelyn tarvetta. Kuitenkin ympäristökysymykset ovat perinteisesti olleet vihreille näitäkin tärkeämpiä, ja puolueen politiikkaa on määrittänyt myös muut arvokysymykset, kuten tasa-arvo ja ihmisoikeudet. Puolue on politiikassaan paljon tekemisissä myös sellaisten eturyhmien kanssa, joiden päämäärät ovat ristiriidassa ammattiliittojen kanssa. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa oli kuitenkin nähtävissä, että vasemmistopuolueet ja vihreät ajoivat vaalikampanjoissaan myös samoja arvoja, kuten köyhyyden vähentämistä ja sukupuolineutraalin avioliiton hyväksymistä. Erona vasemmistopuolueiden ja vihreiden välillä voidaan kuitenkin nähdä se, että vihreät korostaa

enemmän yksilökeskeistä arvomaailmaa vasemmistolaisen yhteisöllisyyden sijaan. (Raunio 2017; Paloheimo 2014.)

Vuoden 2015 eduskuntavaaleja voidaan pitää vasemmiston kannalta katastrofaalisina. Vasemmistopuolueiden yhteinen ääniosuus on laskenut merkittävästi viimeisinä vuosikymmeninä. Vielä 1900-luvun puolivälissä vasemmistopuolueet saivat yhteensä yli 45 prosenttia kaikista annetuista äänistä, mutta vuoden 2015 vaaleissa puolueiden yhteenlaskettu ääniosuus oli enää 23,6 prosenttia. Kehitykseen on vaikuttanut myös se, että vasemmistoliitolla on ollut politiikassaan haastetta huomioida sekä perinteiset työväenluokan äänestäjät että uudenlainen suuriin kaupunkeihin keskittynyt vihervasemmisto. Vihreät on onnistunutkin paremmin mobilisoimaan äänestäjiinsä näitä, erityisesti yliopistokaupunkien, vihervasemmistolaisia äänestäjiä. Vihreitä äänestikin eduskuntavaaleissa 8,5 prosenttia äänioikeutetuista vasemmistoliiton jäädessä 7,1 prosenttiin. (Raunio 2017.) Vihreät ja vasemmistoliitto olivatkin toistensa selkeimmät kilpailijat eduskuntavaaleissa 2015, erityisesti yliopistokaupungeissa. Vihreät oli lisäksi vasemmistoliittoa selvästi suosituimpi puolue nuorten äänestäjien joukossa. (Arter 2015.)

3.2. Suomen puoluejärjestelmä

Puoluejärjestelmä muodostuu kaikista yhteiskunnassa toimivista puolueista. Puoluejärjestelmistä on politiikan tutkimuksessa useita määrittelyjä esimerkiksi puolueiden lukumäärän tai puolueiden aatteellisten erojen perusteella. Suomen puoluejärjestelmä voidaan kuitenkin luokitella italialaisen Giovanni Sartorin kehittelemän 1970-luvulta peräisin olevan neliluokkaisen jaottelun mukaan monipuoluejärjestelmäksi. (Paloheimo & Raunio 2008, 16–17.) Monipuoluejärjestelmässä on useita puolueita vaikuttamassa maan politiikkaan. Monipuoluejärjestelmälle on tyypillistä, että hallitukset muodostuvat kahden tai useamman puolueen koalitioista, koska maassa ei ole yhtä puoluetta, jolla olisi muita puolueita selvästi suurempi kannatus. Useissa Euroopan maissa, kuten Suomessa, Belgiassa ja Hollannissa on monipuoluejärjestelmä (Sartori 2005; Paloheimo & Raunio 2008, 17.) Suomessa ei ole yhtään selkeästi muita suurempaa puoluetta, joka pystyisi hallitsemaan maata muodostamatta koalitioita muiden puolueiden kanssa. Koska Suomen puoluejärjestelmässä mikään puolue ei ole onnistunut pääsemään hallitsevan puolueen asemaan, on yhteistyötä tehtävä muiden puolueiden kanssa. Lisäksi keskustan asettuminen vasemmiston ja oikeiston väliin on johtanut siihen, että hallitukset

Suomessa ovat perinteisesti laajapohjaisia hallituskoalitioita, ja puolueet tekevät yhteistyötä erilaisissa hallituskokoonpanoissa. (Raunio & Wiberg 2014, 30; ks. myös Karvonen 2014, 73.) Viimeisin esimerkki tästä oli vuonna 2011 muodostettu niin sanottu sixpack-hallitus, jossa samassa hallituksessa oli kuusi puoluetta mukaan lukien vasemmisto–oikeisto-jakolinjan ääripäistä vasemmistoliitto ja kokoomus.

Suomen puoluejärjestelmä on kehittynyt nykyiselleen kahdessa ajanjaksossa. Näistä ensimmäinen sijoittui Suomen itsenäistymisestä aina 1960-luvulle saakka. Silloin Suomen puoluejärjestelmä jakaantui kuuteen aatteellisesti erilaiseen suuntaukseen, jotka edustivat väestöä ja kuvasivat siellä esiintyviä arvoja ja vastakohtaisuuksia. Nämä suuntaukset olivat vasemmistososialistinen, sosiaalidemokraattinen, agraarinen, liberaalinen, konservatiivinen ja ruotsinkielistä väestöä edustava suuntaus. Tämä jakolinjoihin pohjautuva puoluejärjestelmä pysyi 1960-luvun loppuun saakka varsin vakaana, koska luokkasidonnaisuuden selittäessä äänestäjien puoluevalintaa puolueiden kannatukset eivät suuresti muuttuneet eikä eduskuntaan päässyt nousemaan uusia puolueita. 1970-luvulla yhteiskunnan keskiluokkaistuessa Suomen puoluejärjestelmä on hajautunut ja eduskuntaan on noussut uusia puolueita. Eduskuntaan ovat 1970- ja 1980-luvuilla nousseet Suomen Maaseudun puolue, nykyään Perussuomalaiset ja Sininen tulevaisuus, Suomen Kristillinen liitto, nykyään Suomen Kristillisdemokraatit ja Vihreä liitto. (Paloheimo & Raunio 2008, 17–20.)

Suomen puoluejärjestelmää on voitu pitää varsin vakaana. Aina 2010-luvulle saakka maan kolme suurinta puoluetta: keskusta, kokoomus ja SDP kilpailivat suurimman puolueen paikasta. Kolmen suurimman puolueen roolia on korostanut vielä suuri pienten puolueiden määrä. Hallituksen muodostamiseen on tarvittu aina kolmesta suuresta puolueesta vähintään kaksi yhdessä ja lisäksi useampi pienpuolue (Paloheimo & Raunio 2008, 20–21). Perussuomalaiset ja sen kannatuksen voimakas kasvu 2010-luvulla toi neljännen suuren puolueen Suomen puoluejärjestelmään. Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa perinteiset puolueiden voimasuhteet muuttuivat selvästi ja vuoden 2015 eduskuntavaaleissa tilanne neljän lähes yhtä suuren puolueen osalta pysyi ennallaan. Sipilän hallitus muodostui kolmesta suuresta puolueesta, kunnes perussuomalainen eduskuntaryhmä hajosi, ja Sininen tulevaisuus irtaantui omaksi puolueeksi jatkaen Sipilän hallituksessa.

Suomen puoluejärjestelmä perustuu konsensukseen. Päätöksenteossa pyritään löytämään kaikkia eturyhmiä tyydyttäviä ratkaisuja. Tämä on näkynyt erityisesti kolmikanta-mallissa, jossa niin työntekijöiden kuin työnantajienkin etujärjestöillä on ollut merkittävää vaikutusvaltaa esimerkiksi

sosiaaliuudistuksissa. Etujärjestöjen rooli on kuitenkin heikentynyt kaikissa Pohjoismaissa tasaisesti 2000-luvulla, vaikka Suomessa etujärjestöillä voidaan sanoa edelleen olevan enemmän vaikutusvaltaa poliittisessa päätöksenteossa kuin esimerkiksi Ruotsin etujärjestöillä. Kuitenkin Suomessakin perinteinen kolmikantainen tulopoliittinen hallitsemistapa on alkanut rapautua. (ks. esim. Ruostetsaari 2014; Wiberg 2015; Tiihonen 2015.)

3.3. Vasemmistopuolueet

3.3.1. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Suomen puoluejärjestelmä itsenäistymisen jälkeen 1960-luvulle saakka jakautui siis kuuteen aatesuuntaan, joista kaksi vasemmistososiaalinen ja sosiaalidemokraattinen suuntaus edustivat vasemmistolaisia arvoja. SDP on edustanut tämän koko ajanjakson sosiaalidemokraattista suuntausta. Sen sijaan vasemmistososiaalisessa suuntauksessa on ollut useita puolueita sekä katkoksia, ettei aatesuunnalla ole ollut yhtään edustavaa puoluetta muun muassa puolueiden lakkauttamisen vuoksi. (Paloheimo 2008, 27–59.)

SDP:n juuret ovat työväenliikkeessä, jonka ensimmäisiä yhdistyksiä on perustettu jo 1880-luvulla. Yhdistysten tarkoituksena oli poistaa sääty-yhteiskunnan viimeisiä jäänteitä ja vaikuttaa teollisen yhteiskunnan epäkohtien korjaamiseen muun muassa työntekijöiden oikeuksia parantamalla. (Mickelsson 2015, 46–49.) Työväenpuolue perustettiin vuonna 1899. Perustamisen taustalla oli liikkeen sosialistinen radikalisoituminen, joka vahvisti halua perustaa valtakunnallinen työväenpuolue. Puolueesta erosivat kuitenkin kommunistit, jotka perustivat oman puolueensa – Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen – pari vuosikymmentä myöhemmin. (Mickelsson 2015, 57–60.) Työväenpuolueen ensimmäisessä ohjelmassa vuonna 1899 vaadittiin työväestön taloudellista ja yhteiskunnallista vapauttamista sekä Suomen itsenäisyyden säilyttämistä. Lisäksi ohjelmassa oli luettelo 13 tavoitteesta, joilla vaadittiin muun muassa yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta, yhdistymis- ja kokoontumisvapautta, kahdeksan tunnin työpäivää, sukupuolten tasa-arvoa, työsuojelun kehittämistä sekä progressiivista tulo- ja perintöveroa. Ohjelman pohjana oli käytetty Saksan veljespuolueen hyväksymää ohjelmaa. Myöhemmin vuonna 1903 työväenpuolue halusi tuotantovälineiden siirrettävän yhteiskunnan omistukseen. Puolueen mielestä työväestön ja köyhälistön huono asema johtui tuotantovälineiden yksityisomistuksesta. Samaan aikaan puolueen ohjelmaan tulivat mukaan myös tavoitteet työsuojelulainsäädännöstä ja kunnallisen päätöksenteon demokratisoinnista. Tässä yhteydessä

puolue vaihtoi myös nimensä muotoon ”Sosialidemokraattinen Puolue Suomessa”. (Mickelsson 2015, 60–62)

Verisen sisällissodan jälkeen työväenliike hajosi 1920-luvun alussa. Sosialidemokraattisesta puolueesta irtaantuivat sen radikaalit jäsenet sekä vallankumousta kannattaneet bolševikit. Puolueeseen jäivät sen parlamentaariseen muutokseen ja edustukselliseen demokratiaan uskovat jäsenet. Sosialidemokraattinen puolue menetti osan organisaatiostaan ja lähes puolet jäsenistöstään, kun puolueen jättäneet radikaalit perustivat Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen ja Suomen Kommunistisen Puolueen. Myös äänestäjien kannatus jakaantui puolueiden välillä, SDP sai kannatuksensa punaiselta Suomelta ja köyhältä maalaisväestöltä. (Mickelsson 2015, 70–73, 88.) Sisällissodan ja puolueen hajoamisen jälkeen SDP alkoi muuttua uudistusvaatimuksia esittäväksi puolueeksi. Kommunisteista irtaantuminen oli saanut aikaan myös sen, että puolue luopui vallankumouksen odottelusta ja alkoi keskittyä eduskuntatyöhön ja uudistusvaatimuksiinsa. Puolueen vuonna 1903 tehty periaateohjelma oli voimassa vuosikymmeniä, vaikka puolue olikin muuttanut linjaansa 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Vuoden 1930 puoluekokouksessa hyväksyttiin sosialisimiohjelma, jossa vaadittiin luonnonrikkauksien sekä Suomen taloudellisesti merkittävien alojen tuotannollisen ja kaupallisen toiminnan ottamista valtion haltuun. Tällä ohjelmassa SDP haki eroa porvareihin, joiden kanssa oli tehty yhteistyötä 1920-luvulla. SDP:n politiikan yksi tärkeimmistä tavoitteista oli yhä uudistusvaatimukset työväestön olojen paranemiseksi. (Mickelsson 2015, 102–105.)

SDP kohtasi uudelleen sotien jälkeen hajaantumista, kun puolueesta irtosi jäsenistöä sekä osaksi SKDL:ää että uusia pienempiä puolueita. Vaikka SDP:ssä oli isojakoinen aatteellisia ristiriitoja, puolue onnistui hyväksymään yksimielisesti uuden periaateohjelman vuonna 1952 lähes viisikymmentä vuotta edellisen periaateohjelman hyväksymisen jälkeen. Tällöin SDP määritteli ohjelmassaan, että halusi kehittyä koko kansan puolueeksi. Periaateohjelman keskeisimpinä teemoina olivat demokratian kehittäminen ja sosialismiin siirtyminen. Vaikka puolueen hajaantuminen oli tapahtunut jo ennen uuden periaateohjelman hyväksymistä, sisäisiä ristiriitoja oli edessä vielä hyväksymisen jälkeenkin erityisesti suhtautumisessa sodan aikana harjoitettuun politiikkaan. Tämä johti osaltaan sosialidemokraattien uuteen hajaannukseen heti sotien jälkeen. Puolueen kolmas hajaannus tapahtui 1950-luvulla, ja se liittyi urheiluliikkeeseen. Puolueen sisällä käytiin kamppailua siitä, pitäisikö yhdessä porvareiden kanssa perustaa valtakunnallinen urheilun keskusliitto, jotta myös työläisurheilijoilla olisi mahdollisuus päästä olympialaisiin. Puolueen vähemmistö ei hyväksynyt urheiluyhteistyötä porvareiden kanssa, ja he erosivat SDP:stä perustaakseen uuden puolueen 1957. Tämän viimeisimmän eli kolmannen puolueen sisäisen

ristiriidan ja hajaannuksen syynä on pidetty myös jännitettä yleisen yhteiskuntapolitiikan ja työväenpolitiikan välillä. Koska SDP oli julistautunut koko kansan yleispuolueeksi, oli ensisijainen yhteistyökumppani ollut kokoomus, mitä ammattiyhdistysmiehet eivät voineet hyväksyä. (Mickelsson 2015, 149–153; Laavola 1981, 167–182.)

Sotien jälkeen 1950-luvulla vasemmistopuolueet menestyivät eduskuntavaaleissa hyvin. Puolueet onnistuivat saamaan useissa vaaleissa peräkkäin joko valtaenemmistön tai lähes puolet eduskuntapaikoista. SDP:n sisäinen hajaantuminen sekä ristiriidat SKDL:n kanssa vaikuttivat kuitenkin siihen, että vasemmisto ei onnistunut käyttämään eduskunnan valtaenemmistöään kunnolla hyväkseen. Tästä huolimatta 1950- ja 1960-luvun vaihteessa työväenpuolueet onnistuivat tekemään niin sosiaalipoliittisia kuin työelämään vaikuttavia tärkeitä uudistuksia. (Mickelsson 2015, 174.)

SDP:ssä käytiin jo 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa keskustelua poliittisen linjan uudistamisesta. Puoluetta kritisoi tuolloin ideologialtaan vanhanaikaiseksi ja puolueen pitäisi nykypäivänä olla työtätekevien puolue eikä enää ainoastaan teollisuusväestön puolue. SDP yritti vastata tähän kritiikkiin vaihtamalla puoluejohtajaa, jonka nähtiin silloin edustavan puolueen vanhentunutta kuvaa. Useiden vaiheiden jälkeen puheenjohtajakriisi päättyi kesäkuussa 1993, kun SDP valitsi puheenjohtajakseen Paavo Lipposen. SDP menestyi hyvin laman aikaisissa vaaleissa vuonna 1995 kritisoiden voimakkaasti vallassa ollutta oikeistohallitusta. (Mickelsson 2015, 261–263.) Puolueen identiteettikriisi jatkui läpi 1990- ja 2000-luvun. Hallitusyhteistyö kokoomuksen kanssa ei miellyttänyt osaa sosialidemokraateista ja lisäksi puolueessa oli tarvetta irtaantua työväenpuolueen leimasta. (mt., 324–325.)

Sosialidemokraattien jäsenmäärä on vaihdellut merkittävästi läpi esitellyn 1900-luvun. Sisällissodan jälkeen SDP:llä oli vielä yli 65 000 jäsentä. Puolueen jäsenmäärän romahdettua puolueen 1920-luvun hajoamisen ja 1920- ja 1930-lukujen oikeistolaisten vainojen vuoksi jäsenmäärä oli 1930-luvulla enää vajaa 25 000. SDP:n jäsenmäärän laskuun vaikutti myös se, että maalaisväestöä, erityisesti vapautuneita torppareita, siirtyi maalaisliiton kannattajiksi. Vasta toisen maailmansodan jälkeen sosialidemokraattien jäsenmäärä oli noussut sisällissotaa edeltäneeseen määrään yli 65 000 jäseneseen. (Mickelsson 2015, 117–118.) Sotien jälkeiseen jäsenmäärän kasvuun vaikutti merkittävästi puolueen sisäiset ristiriidat, jolloin kiistan osapuolet haalivat kannattajiaan puolueen jäseniksi. SDP:n jäsenmäärä kasvoi entisestään 1940- ja 1950-luvun taitteessa, jolloin puolue oli lisäksi melko yksimielinen. Vuoden 1957 hajaannuksen jälkeen SDP:n jäsenmäärä laski, ja vuonna 1960 se oli enää 43 300. (Mt., 159–161.) Jälleen 1970- ja

1980-luvuilla SDP onnistui kasvattamaan merkittävästi jäsenmääräänsä ensimmäisen kerran yli 100 000 jäseneseen. Syynä jäsenmäärän voimakkaalle kasvulle on yhteiskuntarakenteen muutos, jolloin maatalousammateista siirryttiin teollisuusammatteihin. Lisäksi jäsenmäärän kasvuun vaikutti nuorten kiinnostuminen vasemmistolaisesta politiikasta. Jäsenmäärä kääntyi laskuun jälleen 1990-luvulla, vaikka SDP voittikin lama-ajan eduskuntavaalit vuonna 1995. (Mt., 206, 263.)

Koiranen ym. (2017) ovat tutkineet puolueiden jäsenten sosiaalisia rakenteita ja todenneet, että SDP:n jäsenet ovat muiden puolueiden jäseniin verrattuna keskimäärin iäkkäämpiä ja miesten osuus jäsenistössä on suuri. SDP:n kannattajien on kuitenkin samalla todettu olevan noin kymmenen vuotta jäsenistöä nuorempia, ja myös naisten osuus on puolueen kannattajissa jäsenistöä korkeampaa. Nykypäivänä jäsenistöstä lähes kaksi kolmasosaa on eläkeläisiä, joten työssäkäyvien osuus on varsin matala. SDP:llä on myös jäsenistössään muihin puolueisiin verrattuna erittäin vähän opiskelijoita ja työttömiä. Myös koulutustason osalta SDP:n jäsenet eroavat jonkin verran muiden puolueiden jäsenistä koulutustason ollessa hieman keskitasoa matalampaa. Puolueen jäseniin verrattuna kannattajissa on kaikkien puolueiden kohdalla, myös SDP:n kohdalla, enemmän työssäkäyviä ja opiskelijoita sekä vähemmän eläkeläisiä. Tämä kertoo siitä, että puolueilla on ollut haasteita houkutella uusia jäseniä liittymään puolueeseen. SDP:n kannattajissa, kuten myös jäsenistössä, on kuitenkin muita puolueita selvästi enemmän eläkeläisiä.

SDP on ollut Suomen suurin puolue kaikissa eduskuntavaaleissa vuosien 1907 ja 1954 välillä. Tämän lisäksi puolue äänestettiin suurimmaksi puolueeksi vuoden 1966 vaaleista alkaen 1990-luvulle saakka lukuun ottamatta vuotta 1991, jolloin keskusta oli vaalien suurin puolue. 2000-luvulla eduskuntavaalien kärkipaikka on lipunut SDP:ltä pois muille suurille puolueille, eikä SDP ole vuoden 1999 eduskuntavaalien jälkeen onnistunut nousemaan maan suurimmaksi puolueeksi eduskuntavaaleissa. (Raunio 2017.)

Vuoden 2015 eduskuntavaalien jälkeen SDP:llä meni huonommin kuin koskaan aikaisemmin. Vielä 2000-luvun alussa SDP:llä oli hallussaan niin presidentin kuin pääministerinkin paikat, mutta vuoden 2003 jälkeen eduskuntavaaleissa kärkeä on pitänyt joko kokoomus tai keskusta. Vuoden 2015 eduskuntavaalien jälkeen hallitusvalta on ollut keskusta-oikeistolaisilla puolueilla, ja SDP on menettänyt äänestäjiä 1990-luvun jälkeen merkittävästi. Vielä vuonna 1995 SDP:tä äänesti eduskuntavaaleissa 28,3 prosenttia äänioikeutetuista, kun vuoden 2015 eduskuntavaaleissa äänestäjiä oli 16,5 prosenttia. Näin ollen SDP on menettänyt sen poliittisen

johtoaseman, joka sillä vielä vuosituhaten vaihteessa oli. (Arter 2015; Raunio 2017.) Vuoden 2015 eduskuntavaalien jälkeen SDP:n kannatus on elänyt jonkin verran ollen esimerkiksi Yleisradion lokakuussa 2017 teettämän kannatusmittauksen mukaan 17,3 prosenttia (Taloustutkimus 2017). Tähän kehitykseen on monia syitä, joista Arterin (2015) mukaan merkittävimpinä voidaan pitää sitä, että SDP:n yhteistyö kokoomuksen kanssa ei ole auttanut puoluetta sen yrityksessä parantaa kuvaansa uudistuvasta puolueesta. Tämän lisäksi puolueen sisäiset ristiriidat uuden puheenjohtajan valinnan jälkeen 2014 sekä uuden puheenjohtajan Antti Rinteen heikot esiintymiset vaalien alla television puheenjohtajatenteissa vaikeuttivat puolueen tilannetta entisestään.

Raunio (2017) on tutkinut finanssikriisin vaikutusta vasemmistopuolueiden ja vihreiden puolueiden ideologiaan vuosien 2007 ja 2015 välillä. Tutkimuksessa on perehdytty puolueiden vaaliohjelmiin sekä puolueiden johtohahmojen puheisiin ja mielipidekirjoituksiin liittyen talouden, EU:n ja finanssikriisin kysymyksiin. Raunio (mt.) mukaan SDP on pääsääntöisesti kannattanut Euroopan integraatiota, koska integraatiolla on ollut myönteisiä vaikutuksia talouskasvuun, työpaikkojen syntyyn ja kansainvälisen yhteenkuuluvuuden lisääntymiseen. SDP on myös kannattanut yksittäisten euromaiden taloudellista auttamista. SDP oli oppositiossa vaalikauden 2007–2011, jolloin puolueella oli myös kriittisempiä kannanottoja integraatiosta ja erityisesti markkinoiden sääntelystä. Eurokriisin aikana SDP menetti kannattajiaan erityisesti perussuomalaisille. Tämän jälkeen SDP yritti vastata äänestäjien kaikkoamiseen muuttamalla kantaansa tukipaketeista niin, ettei se kannata euromaiden rahallista tukemista ilman takuita velan takaisinmaksusta. Kataisen johtamassa sixpack-hallituksessa ollessaan vuosien 2011 ja 2015 välillä SDP oli mukana päättämässä julkisista leikkauksista, vaikka edellisellä vaalikaudella se oli kannattanut julkisia investointeja. SDP:n kannatuksen heikkenemisen voidaan nähdä johtuvan siitä, että puolue on hallituksessa ollessaan 2000-luvulla ollut mukana toimeenpanemassa sellaisia taloudellisia uudistuksia, joita vasemmistolaisten äänestäjien on ollut vaikea hyväksyä (Mickelsson 2015; Raunio 2010.)

3.3.2. Vasemmistoliitto

Vasemmistoliiton tausta on SDP:n tavoin työväenliikkeessä. Sisällissodan jälkeen Venäjälle paenneita punaisia oli perustamassa Suomen Kommunistista Puoluetta yhdessä venäläisten bolševikkien kanssa. SKP sekä myöhemmin sosialidemokraateista irtautuneet radikaalit vasemmistolaiset perustivat Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen. Nämä kaksi puoluetta, jotka syntyivät työväenliikkeen hajoamisen ja radikaalien jäsenten irtaantuessa sosialidemokraateista, edustivat vasemmistolaista äärilaitaa Suomessa aina sotiin saakka. SKP toimi pääsääntöisesti Moskovasta käsin, sen sijaan SSTP osallistui parlamentaariseen toimintaan Suomessa, kunnes se julistettiin laittomaksi vuonna 1923. (kts. esim. Mickelsson 2015.)

Toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1944 perustettu Suomen Kansan Demokraattinen liitto yhdisti aikaisemmin erillään olleet kommunistit ja sosialistit samaan puolueeseen. Puolueen perustamisen mahdollisti se, että sosiaalidemokraattien vasemmalla puolella olleet vasemmistolaiset saivat toimintaoikeutensa takaisin jatkosodan jälkeen. SKP:llä oli vahva rooli uuden puolueen perustamisessa ja sen jäsenet saivatkin puolueessa merkittävää roolia. SKDL:n ensimmäisen hyväksytyt ohjelman on nähty olevan varsin sosialistinen, vaikka ohjelma onkin toteutettu erilaisilla kiertoilmauksilla sosialismi-termiä käyttämättä. Toinen 1960-luvulla hyväksytty puolueohjelma oli vielä sosialistisempi kuin edellinen. Puolueen ohjelmissa merkittävässä osassa olivat myös hyvät suhteet Neuvostoliittoon. (Mickelsson 2015; Puhakka 2015.)

SKDL oli 1960-luvulle asti yksi Suomen suurimmista puolueista. SKDL kärsi kuitenkin SKP:n sisäisistä puolueriidoista sekä ammattirakenteen muutoksesta niin, että puolueen kannatus kääntyi laskuun 1970-luvulla. (Mickelsson 2015, 174; Paloheimo & Sundberg 2005, 179.) Kiistat johtivat siihen, että SKDL:n ja sitä seuranneen vasemmistoliiton äänimäärät putosivat vuosina 1979–1991 17,9 prosentista kymmeneen prosenttiin. Ennen vasemmistoliiton perustamista käytiin laajaa keskustelua siitä, kuinka uusi puolue muodostetaan ja minkälainen SKP:n, SKDL:n ja vähemmistökommunistien rooli uudessa puolueessa on. Sosialististen maiden romahdus vuonna 1989 lisäsi vaatimuksia kommunistisen puolueen lopettamiseen ja vastustusta kommunistivähemmistön ottamisesta mukaan uuteen puolueeseen. (Mickelsson 2015, 256–261.)

Nykyään vasemmistososialistisesta suuntauksesta Suomessa vastaa vuonna 1990 perustettu vasemmistoliitto, joka jatkaa näin SKDL:n ja SKP:n työtä sijoittuen vasemmisto–oikeistoluottavuudella SDP:n vasemmalle puolelle (Paloheimo 2008, 27–59). Vasemmistoliitto peri

SKDL:n ja SKP:n jäsenistön ja sosiaaliset verkostot, vaikka juridisesti se olikin uusi puolue. Vasemmistoliiton ensimmäinen periaateohjelma hyväksyttiin vasta vuonna 1998. Vasemmistoliiton ohjelmat erosivat merkittävästi edeltäjiensä ohjelmista, koska sosialismista luovuttiin ohjelmissa kokonaan. Aluksi ohjelmissa sosialismia ei mainittu ollenkaan ja ensimmäisessä periaateohjelmassa sosialismiin suhtauduttiin jo kielteisesti. Vasemmistoliitto loi periaateohjelmaansa varten käsitteen ”kolmannesta vasemmistosta”, jolla se halusi tehdä eroa ensimmäiseen Ranskan vallankumouksen seurauksena syntyneeseen liberaaliin vasemmistoon ja toiseen, sosialistiseen vasemmistoon. Kolmannen vasemmiston käsitteeseen voidaan liittää uusvasemmistolaisuutta, feminismiä ja ympäristöliikkeitä. Vasemmistoliitto hylkäsi perinteisen ideologia-ajattelun, ja työväenpuolueen identiteetistä se pyrki tietoisesti jo perustamisensa yhteydessä eroon. (Mickelsson 2015, 292–294; Puhakka 2015, 206.) Lisäksi ensimmäisen periaateohjelmansa yhteydessä vuonna 1998 vasemmistoliitto määritteli itsensä ensimmäisen kerran punavihreäksi (Paastela 2006, 94). Puhakan (mt, 206–207) mukaan punavihreyttä lähestyttiin vasemmistoliitossa kahdesta suunnasta. Puolueen punaisuus eli työn ja työntekijöiden puolelle asettuminen oli historiallinen perintö työväenliikkeiltä. Vihreät arvot sen sijaan olivat uusia poliittisia tavoitteita, joilla ei ollut historiallista jatketta.

Vasemmistoliitossa käytiin sisäistä aatteellista kamppailua 1990-luvulla. Puolueessa oli edustettuna kolme erilaista aateryhmää, jotka joutuivat keskenään myllerrykseen. Punavihreät olivat yksi aateryhmä. Tähän kuuluivat nuoremman polven vasemmistolaiset sekä puolueen silloinen puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes. Heille tärkeitä asioita olivat ekologiset kysymykset ja ydinvoiman vastustaminen. Toinen ryhmä oli puolueeseen tulleet entiset taistolaiset, jotka suhtautuivat kriittisesti taloudelliseen integraatioon. Erityisesti näiden kahden ryhmän erimielisyydet johtivat siihen, että Suvi-Anne Siimes erosi puheenjohtajan tehtävistä ja koko puolueesta. Kolmas aateryhmä oli puolueen ammattiyhdistyssipi, jonka jäsenet olivat aktiivisia ammattiliittotoimijoita eivätkä jakaneet punavihreän ryhmän ekologisia ajatuksia. (Mickelsson 2015, 294–295.) Osa puolueessa näki vihreät ekologiset arvot jopa poliittisesti vastakkaisina tavoitteina historiallisesti perityille työväestön etujen ajamiselle (Puhakka 2015, 207).

Sosiaaliselta rakenteeltaan vasemmistoliiton jäsenet ovat nykypäivänä keski-ikältään verrattavissa muiden puolueiden jäseniin. Myös sukupuolijakauma on vasemmistoliitossa varsin tasapainoinen. Vasemmistoliiton jäsenissä näkyy sama rakenne kuin SDP:lläkin, koska eläkeläisten osuus on korkea ja työssäkäyviä on jäsenistöstä vain noin 40 prosenttia. Opiskelijoita ja työttömiä on vasemmistoliiton jäsenissä sen sijaan selvästi enemmän kuin SDP:n jäsenistössä. Vasemmistoliiton jäsenissä on muihin puolueisiin verrattuna eniten pienituloisia.

Korkeakoulutettuja jäseniä on noin kolmasosa, joka vastaa suunnilleen yhtä suurta osuutta kuin SDP:ssä. Vasemmistoliiton kannattajat eivät eroa merkittävästi puolueen jäsenistä, mutta kannattajat ovat, kuten kaikilla muillakin puolueilla, jäseniä nuorempia. (Koiranen ym. 2017.)

Vihreiden arvojen voidaan katsoa määrittelevän nykyään myös vasemmistoliiton politiikkaa. Puhakan (2015, 209) mukaan ”vasemmistoliitto kiteytti olevansa luonnon ja tulevien sukupolvien, köyhien, työn, naisten ja itsenäisten kansalaisten, ihmisarvon ja kulttuurin sekä rauhan ja kansainvälisen yhteistyön puolella”. Lisäksi kestävä kehitys ja ekologiset tavoitteet nousivat ensimmäisen periaateohjelman lähtökohdiksi. Nämä tavoitteet pyrittiin saavuttamaan luonnonvarojen säästeliäällä käytöllä, rakenteellisilla muutoksilla ympäristön korjaamiseksi, ympäristövalistuksen jakamisella kansalaisille, kansainvälisiä ympäristösopimuksia tiukentamalla sekä ydinvoimasta asteittain luopumalla. Seuraavan periaateohjelmansa vasemmistoliitto teki vuonna 2007, jolloin sosialismi tuli ohjelmaan uudelleen mukaan. Tässä yhteydessä puolue ei kuitenkaan määritellyt sosialismia talousjärjestelmäksi vaan ajattelutavaksi, jossa vaaditaan kaikille enemmän vapautta ja demokratiaa. Samassa periaateohjelmassa painotettiin myös globaalisuutta ja oikeudenmukaisuutta. (Mickelsson 2015, 294–295.)

Vasemmistoliitto on kohdannut vastaavia ongelmia kannatuksensa laskussa kuin SDP:kin. Puolue on ollut vasemmistolaisten ja entisten kommunistien yhteenliittymän jäljiltä sisäisesti jakautunut sosioekonomisella ulottuvuudella. Lisäksi puoluejohto on vahvistanut puolueen politiikkaa vihervasemmistolaiseen suuntaukseen. Tällainen perinteisistä vasemmistolaisista arvoista liukuminen lähemmäksi kohti poliittista keskustaa on voinut johtaa siihen, että perinteiset työväenluokan äänestäjät ja ammattiliittojen jäsenet vieroksuivat uudenlaista suuntausta. (Zilliacus 2001) Erityisesti vasemmistoliiton mukana olo oikeistajohtoisessa sixpack-hallituksessa on voinut lisätä tätä kehitystä 2010-luvulla. Vasemmistoliitto on kuitenkin onnistunut asemoimaan itsensä uudelle politiikan kaksiulotteiselle kentälle julistautumalla punavihreäksi puolueeksi jo perustamisensa yhteydessä (Mickelsson 2015, 324; Paloheimo 2014).

Raunion (2017) mukaan vasemmistoliitto on kannattanut talouskriisin hoidossa julkisia investointeja ja kritisoitunutta leikkauksia. Integraatioon liittyvissä kysymyksissä vasemmistoliitto on vuoden 2009 Euroopan parlamenttivaalien aikaan vaatinut muun muassa uudistuksia kansalaisten ja ympäristön suojelemiseksi sekä EU:n kehittämistä itsenäisten jäsenvaltioiden liitoksi samalla vastustaen EU:n sotilaallistumista. Vasemmistoliitto päätti Paavo Arhinmäen johtamana lähteä vuonna 2011 Kataisen kokoomusjohtoiseen hallitukseen. Vasemmistoliitto

vastusti SDP:n ohella euromaiden tukipaketteja ja hallituksessa ollessaan vaati useita säännöstelyjä kansainväliseen talouteen. Keväällä 2014 vasemmistoliitto ilmoitti kuitenkin jättävänsä hallituksen, koska puolue ei hyväksynyt hallituksen tekemiä uusia säästöpäätöksiä (Hämäläinen 2016, 54). Arhinmäen jälkeen vasemmistoliiton puheenjohtajaksi nousi Li Andersson kesällä 2016. Anderssonin johdolla vasemmistoliitto on tehnyt vahvaa oppositiopolitiikkaa, mutta se ei kuitenkaan ole näkynyt vasemmistoliiton kannatuksessa.

3.4. Vihreä liitto

Euroopan maissa vihreät liikkeet ilmestyivät politiikkaan 1970-luvulla, mihin yhtenä syynä on voitu pitää teollistumisesta seurannutta postmaterialististen arvojen esiinnousua. Ihmisillä oli aikaisempaa enemmän aikaa pohtia muitakin hyvinvointinsa vaikuttava valintoja kuin vain materiaalisia asioita. Myös varallisuuden lisääntyminen vaikutti siihen, että ihmisten arvomaailmaan alkoi mahtua yhä enemmän myös postmaterialistisia arvoja. Vihreät liikkeet olivat erityisesti kiinnostuneita ympäristöön liittyvistä kysymyksistä, kuten puistojen ja pyöräteiden perustamisesta sekä ydinvoiman vastustamisesta. Vihreät liikkeet toivat politiikan kenttään myös täysin uudenlaisia poliittisen toiminnan tapoja. Liikkeet järjestivät kampanjoita ja tempauksia, joiden avulla politisoivat itselleen tärkeitä aiheita mukaan poliittiseen keskusteluun. Varsinaisia vihreitä puolueita alettiin perustaa myös varsin nopeasti ympäristöliikkeen synnyn jälkeen Euroopassa. 1980-luvun alkupuolella ympäristöpuolue oli perustettu jo useisiin Länsi-Euroopan maihin ja 1980-luvun lopulla puolueet alkoivat jo menestyä vaaleissa. 1990-luvun alkupuolella vihreät puolueet olivat onnistuneet jo pääsemään hallitukseen viidessä maassa mukaan lukien Suomessa. (Müller-Rommel 2002; Paloheimo 2014, 92; Inglehart 1977.)

Kuten muualla Länsi-Euroopassa myös Suomessa vihreiden juuret ovat ympäristöliikkeessä, joka sai ensimmäisen kerran kansanedustajia läpi vuoden 1983 eduskuntavaaleissa (Karvonen 2014, 21). Mickelssonin (2015, 245–248) mukaan tämä ympäristöliike oli vaihtoehtoliike, joka kritisoi voimakkaasti puoluepolitiikkaa ja määritteli itsensä mieluummin elämäntapaliikkeeksi kuin poliittiseksi liikkeeksi. Suomessa oli toki ollut jo aikaisemmin 1970-luvulta lähtien vaihtoehtoliike, jota voitiin pitää vihreiden erillisliikkeenä. Vaihtoehtoliikkeissä ei kuitenkaan arvostettu edustuksellista poliittista toimintaa vaan päätavoite oli elämäntapojen muuttamisessa. Vuonna 1976 koottu Vaihtoehtoinen Helsinki -liike kokosi toimintaansa Kojjärvi-liikkeen aktivisteja, kapinallisia, feministejä sekä luonnonsuojelijoita.

Ensimmäisissä eduskuntavaaleissaan vuonna 1983 vihreä liike sai kaksi kansanedustajaa läpi vaaleissa. Seuraavan vuoden kunnallisvaalien innoittamana liike onnistui kasvattamaan itseään, ja jo seuraavissa eduskuntavaaleissa 1987 vihreät kaksinkertaisti paikkamääränsä eli sai neljä paikkaa eduskunnasta. Samana vuonna liike organisoitui, ja siitä tuli viralliselta nimeltään Vihreä Liitto. Puolueeksi vihreät rekisteröitiin vuotta myöhemmin. Organisoitumista edelsi kuitenkin voimakas keskustelu liikkeen sisällä puoluevastaisuudesta ja siitä, olisiko organisoitumiseen muitakin vaihtoehtoja kuin puolueen perustaminen. Monet vihreät aktiivit pelkäsivät puolueen perustamisen muuttavan liikkeen perustoimintaa tukahduttamalla ruohonjuuritason toiminnan vallan tavoittelemiseksi. Järjestäytymiskeskustelussa vastakkain olivat vahvat ekologitit sekä kansalaisyhteiskunnan rakentajat. Organisoitumisen kritisoijat pelkäsivät myös sitä, että yhteen ohjelmaan sitoutuminen hävittää luovuuden liikkeestä. Rekisteröityessään puolueeksi vihreillä oli lyhyt ”Vihreän Liiton yleisohjelma”. Ohjelmassa pääroolissa oli uhka ekokatastrofista, mutta siinä otettiin kantaa myös sukupuolten väliseen tasa-arvoon, kehitysyhteistyöhön sekä kestäväan kehitykseen. (Mickelsson 2015, 248–278.) Mickelssonin (mt., 278) mukaan puolueen ensimmäisestä ohjelmasta näki selvästi, että sen olivat tehneet ”kansalaisyhteiskunnan rakentajat” eli sosiaalivihreät.

Rekisteröitymisestään lähtien vihreät on saanut kansanedustajanpaikkoja kaikissa eduskuntavaaleissa (Karvonen 2014, 21). Puolueen läpimurtona voidaan kuitenkin pitää vuotta 1991, jolloin se onnistui eduskuntavaaleissa lisäämään paikkamääränsä neljästä kansanedustajasta kymmeneen (Zilliacus 2001). Vihreiden jäsenmäärä ei lähtenyt kovinkaan suuren kasvuun organisoitumisen myötä. Vuoteen 2007 mennessä jäsenmäärä oli korkeimmillaan ollut 2500 jäsentä. (Mickelsson 2015, 253.) Vihreiden jäsenet eroavat nykypäivänä selvästi muiden puolueiden jäsenistöistä, koska vihreiden jäsenet ovat selvästi nuorempia ja puolueella on ainoana puolueena jäsenistössään enemmän naisia kuin miehiä. Vastaava ero näkyy myös vihreiden kannattajissa, tosin muihin puolueisiin verrattuna jäsenien ja kannattajien välinen ikäero on puolet pienempi. Jäsenten nuoresta iästä johtuen vihreiden jäsenistössä on muihin puolueisiin verrattuna eniten työssäkäyviä, paljon opiskelijoita sekä selvästi vähiten eläkeläisiä. Vihreillä on myös kannattajissaan suhteellisesti eniten naisia ja opiskelijoita. Vihreiden voidaan sanoa olevan juurikin korkeasti koulutettujen puolue, koska korkeakoulutettujen osuus jäsenistössä on jopa 70 prosenttia eli selvästi enemmän kuin muissa puolueissa. (Koiranen ym. 2017.)

Verrattuna kansainvälisesti muihin ekologisiin puolueisiin, vihreiden ideologiaa voidaan pitää jopa verrattain maltillisena. Vihreät on omaksunut ohjelmaansa paljon samoja näkökantoja kuin

mitä keskieuropalaisilla vihreillä puolueilla on. Vihreän ideologian voidaan nähdä sisältävän teemoja ekologisuudesta, individualismista, osallistumisesta sekä vasemmistolaisuudesta. Vihreillä on Suomessa ohjelmissaan ollut näistä teemoista kaikki muut paitsi vasemmistolaisuus. Eurooppalaisen vihreän ideologian lisäksi vihreät on Suomessa puolustanut myös tasa-arvoa, ihmisoikeuksia, koulutusta, integraatiota ja rajojen avaamista sekä vähemmistöjen, vapaan kaupan ja kehitysavun suojelemista. (Mickelsson 2015, 279; Talshir 2002; Raunio 2015.)

Vihreät on ollut läpi historian valmis hallitusyhteistyöhön riippumatta sitä, mikä puolue hallitusta johtaa (Westinen & Kestilä-Kekkonen 2015). Puolue nousi hallitukseen ensimmäisen kerran jo vuoden 1995 eduskuntavaalien jälkeen ja olikin hallituksessa yhtäjaksoisesti aina vuoteen 2002 saakka. Uudestaan vihreät lähtivät mukaan hallitusyhteistyöhön vuonna 2007 ensin keskustan johtamaan hallitukseen ja jatkoivat vuoden 2011 vaalien jälkeen Kataisen hallituksessa. (Karvonen 2014.) Syyskuussa 2014 vihreät teki päätöksen hallituksen jättämisestä, koska hallitus päätti puoltaa Fennovoiman ydinvoimaluvan täydennyksen hyväksymistä (Hämäläinen 2016, 56).

Vihreiden sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelle on ollut häilyvää. Se on voitu yhdistää esimerkiksi taloudelliseen tasa-arvoon liittyvissä kysymyksissä vasemmistoon. Huomionarvoista on kuitenkin myös se, että ylemmissä yhteiskuntaluokissa vihreiden kannatus on varsin vahvaa. Verrattuna laajemmin länsieurooppalaisiin ekologisiin puolueisiin, ei vihreitä voida Suomessa kuitenkaan sijoittaa selvästi vasemmistoon. (Westinen & Kestilä-Kekkonen 2015; Gallagher ym. 2011.)

Euroopan integraation liittyvät kysymykset ovat myös Suomessa nousseet puoluekenttää jakavaksi ulottuvuudeksi. Vihreät on ollut vahvasti integraatiomyönteinen puolue. (Paloheimo 2008; Raunio 2017.) Kuitenkin Raunio (mt.) mukaan 2010-luvulle tultaessa vihreät on vaatinut EU:lta tietynlaisia toimenpiteitä. Vihreät haluaa EU:n politiikan tukevan kestävästä kehitystä ja vaatii vasemmistopuolueiden tavoin pankeille ja kansainvälisille markkinoille demokraattista sääntelyä. Raunio (2017) on tutkinut myös vihreiden suhtautumista talouskriisiin. Vihreät korosti tänäkin aikakautena ympäristökysymyksiä ottaen talouskysymyksiin kantaa vasemmistopuolueita vähemmän. Syynä tähän on voitu pitää vihreiden sisäisiä erimielisyyksiä taloudellisissa kysymyksissä, jolloin niiden kokonaan huomiotta jättäminen on nähty paremmaksi vaihtoehdoksi. Vihreiden ollessa hallituksessa vuosina 2007–2014 se äänesti euromaiden tukipakettien hyväksymisestä.

Vihreät kerää kannatusta keskimääräistä enemmän niistä väestöryhmistä, joissa arvostetaan ekologisia ja postmaterialistisia arvoja sekä ollaan suvaitsevaisia erilaisia ihmisryhmiä, kuten

maahanmuuttajia ja seksuaalisia vähemmistöjä kohtaan. Lisäksi puolueen kannattajina on nähty perinteisesti kaupunkilaisia, nuoria, korkeasti koulutettuja, opiskelijoita ja toimihenkilöitä. (Karvonen 2014, 21; Paloheimo & Sundberg 2005, 180.) Zilliacuksen (2001) mukaan vihreiden äänestäjäkunta on monimuotoinen koostuen vanhan koulukunnan radikaaleista, vihervasemmistolaisista sekä nuorista suvaitsevista kansalaisista. Heitä kaikkia yhdistää se, että he näkevät vihreiden poliittisen ideologian laajempaan kuin vain ympäristön suojeluun liittyvinä arvoina. Grönlundin ja Westisen (2012) mukaan mitattaessa suhtautumista moraali- ja kulttuuriarvoihin vihreiden äänestäjät olivat vuoden 2011 eduskuntavaaleissa muiden puolueiden äänestäjiin verrattuna kaikkein avarakatseisimpia. Lisäksi he erottuivat muista selvästi sijoituessaan ympäristönsuojelun puolelle mitattaessa ekologisuus vastaan kasvu ja kulutus - ulottuvuutta. Ympäristönsuojelu oli lisäksi vihreille moraali- ja kulttuuriarvoja tärkeämpi kysymys. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa vihreät onnistui entisestään parantamaan kannatustaan erityisesti ylempien toimihenkilöiden ja johtajien keskuudessa. Vihreiden äänestäjien nähdään kannattavan ympäristö- ja kulttuuriarvokysymysten lisäksi taloudellista tasa-arvoa sekä vahvoja julkisia palveluita. (Westinen 2016.)

Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa vihreät sai 8,5 prosenttia äänistä ja 15 kansanedustajan paikkaa, joka on viisi paikkaa enemmän kuin edellisellä vaalikaudella. Tämä on prosentuaalisesti vihreiden kaikkien aikojen paras vaalituloks, mutta vihreät sai saman 15 paikkaa eduskunnassa myös vuoden 2007 vaaleissa. Notkahdus viiden paikan menetykseen tapahtui siis näiden vuosien välissä eduskuntavaaleissa 2011. Lisäksi vuoden 2015 eduskuntavaaleissa puolue onnistui saamaan läpi ensimmäisen ehdokkaan Keski-Suomesta. Vihreät sai luultavasti ääniä vasemmistoliiton kannattajilta, jotka eivät kokeneet työväenluokan tavoitteiden ja vihervasemmiston tavoitteiden välillä kamppailevaa puoluetta enää omakseen. (Raunio 2015.) Vuoden 2015 eduskuntavaalien jälkeen vihreät on onnistunut entisestään kasvattamaan kannatustaan uuden puheenjohtajan Touko Aallon johdolla. Puolue nousi keväällä 2017 kuntavaaleissa neljänneksi suurimmaksi puolueeksi ja jopa myöhemmin kesällä Yleisradion teettämässä kannatusmittauksessa toiseksi suosituimmaksi puolueeksi 17,6 prosentin kannatuksella (Yleisradio 2017).

Vasemmistopuolueiden tavoin vihreillä voidaan nähdä olevan haasteita Suomen poliittisessa järjestelmässä, jossa vasemmisto–oikeisto-jako on perinteisesti puoluekenttää pitkälti määrittävä jakolinja. Kun vihreät ei määritä itseään vasemmalle eikä oikealle ja poliittinen keskusta on kovin täysi, puolueen haasteena voi olla sen sisäinen heterogeenisuus ja uskottavuuden puute. Vihreiden äänestäjissä on sekä radikaalimpaa vihervasemmistoa että korkeasti koulutettujen nuorten liberaalien siipi, jotka ovat huolestuneet ympäristö- ja tasa-arvokysymyksistä. Näistä

äänestäjäryhmistä jälkimmäinen on tullut ensimmäistä siipeä vaikutusvaltaisemmaksi puolueessa. (Zilliacus 2001; Raunio 2015.) Jos vihreät ei pysty tarjoamaan sopivaa poliittista vaihtoehtoa puolueen molemmille siiville, seurauksena voi olla se, että radikaalimpi vihervasemmisto valitsee ennemmin vasemmistopuolueen. Vihreiden kannatus on kuitenkin viime vuosien vaaleissa ollut nosteessa, kun vasemmistopuolueet ovat samanaikaisesti kärsineet kannatuksensa heikentymisestä.

4. Tutkimuskysymys, aineisto ja tutkimusmenetelmät

4.1. Tutkimuskysymys

Globalisaatio on suhteellisen tuore ilmiö ja aiemman tutkimuksen mukaan globalisaation tuomat muutokset ovat tulleet politiikan kenttään vasta 1970-luvulla. Globalisaatio ja Euroopan integraatio ovat lisänneet vapaata liikkuvuutta, minkä seurauksena Suomeenkin on tullut enemmän etnisiltä taustoiltaan erilaisia ryhmiä. Maahanmuutto sekä maahanmuuttajiin ja heidän työnteoonsa liittyvät kysymykset ovat tuoneet politiikan kentälle uuden etnisen politiikan keskustelunaiheen, joka on sekä puolueiden että äänestäjien huomioitava. Tähän aiheeseen liittyvät kysymykset ovat juuri niitä, jotka osaltaan vaikuttavat äänestäjien sijoittumiseen sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle. Etnisten kysymysten lisäksi myös tasa-arvoon ja ympäristöongelmiin liittyvät arvot ja asenteet ovat nousseet osaksi selittämään äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle. (kts. esim. Kriesi ym 2006; Berman 2011.)

Globalisaation seurauksena on viimeisten vuosikymmenien aikana syntynyt taloudellista epävarmuutta muun muassa työmarkkinoilla ja kansainvälisessä kaupassa. Epävarmuutta on kohdannut erityisesti työväenluokka eli perinteinen vasemmistopuolueiden äänestäjäkunta. Tämä johtuu siitä, että vasemmistopuolueiden kannattajia työskentelee paljon sellaisilla perinteisillä kansallisilla aloilla, joille globalisaatio ja kansainvälinen liikkuvuus ovat aiheuttaneet uudenlaista kilpailua ja haasteita. Erityisesti sosialidemokraattien kannattajissa on nähty kehitykseen tyytymättömien kannattajien siirtymistä sosioekonomisella ulottuvuudella joko oikealle tai yhä enemmän vasemmalle. (ks. Esim. Paloheimo 2014, Kriesi ym. 2006; Martell 2012.)

Voidaankin olettaa, että vasemmisto–oikeisto-jako ei enää yksinään riitä selittämään äänestäjien sijoittumista, vaan poliittinen kenttä näyttäytyy Kriesin ym. (2006) määrittelemänä kaksiulotteisena kenttänä. On myös mahdollista, että erityisesti vasemmistopuolueet asettuvat Van Der Brugin ja Van Spanjen (2009) väittämän mukaan edelleen vain sosioekonomiselle ulottuvuudelle, kun taas puolueiden äänestäjät voivat samanaikaisesti asettua kaksisuuntaiselle kentälle arvostaen myös sosiokulttuurisia kysymyksiä.

Esitetyn teoreettisen keskustelun perusteella tutkimuskysymykseksi muodostuu: ”Miten vasemmistopuolueiden ja vihreiden puolueiden äänestäjät sijoittuvat poliittiselle kentälle Suomessa 1980-luvulta nykypäivään?”. Tämä on tutkimuksen pääkysymys, jota täydennetään seuraavilla alakysymyksillä:

1. Miten vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjät voidaan sijoittaa kaksiulotteiselle kentälle, jossa vaikuttavat niin sosioekonomiset kuin sosiokulttuuriset arvot?
2. Onko vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjien sijoittumisessa tapahtunut muutosta 1980-luvulta nykypäivään?
3. Miten äänestäjän sijoittuminen kaksiulotteiselle kentälle selittää puoluevalintaa?
4. Miten vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjät eroavat sosiodemografisesti toisistaan?

4.2. Hypoteesit

Teoreettisen keskustelun perusteella muodostuu myös tämän tutkimuksen hypoteesit. Näiden hypoteesien taustalla on oletamus siitä, että 2000-luvulle tultaessa kulttuurista arvoliberalismia mittaavat asenteet eli suhtautuminen ympäristöongelmiin, maahanmuuttoon ja sukupuolten tasa-arvoon ovat tulleet puoluevalinnassa yhtä merkityksellisimmiksi taloudellisten kysymysten kanssa. Tämä on näkynyt erityisesti vasemmistoliiton ja vihreiden kamppailussa tasa-arvon ja ympäristöarvojen puolustajana. Toisaalta perinteisesti talouskysymyksissä poliittiseen keskustaan sijoitettu vihreät on jakanut paljon samoja huolia vasemmistopuolueiden kanssa heikommassa asemassa olevien huolenpidosta. Hypoteeseja muodostuu kahdesta kolmeen kutakin tutkimuskysymystä kohti. Yhteensä hypoteeseja tutkimuksessa on 11 kappaletta.

1. Miten vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjät voidaan sijoittaa kaksiulotteiselle kentälle, jossa vaikuttavat niin sosioekonomiset kuin sosiokulttuuriset arvot?
  - H1: Vihreiden äänestäjät ovat sosiokulttuurisella ulottuvuudella kaikkein arvoliberalimpia.
  - H2: Vasemmistoliiton äänestäjät sijoittuvat sosioekonomisella ulottuvuudella SDP:n vasemmalle puolelle.
  - H3: Vasemmistoliiton äänestäjät sijoittuvat sosiokulttuurisella ulottuvuudella SDP:n arvoliberalimmalle puolelle.
2. Onko vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjien sijoittumisessa tapahtunut muutosta 1980-luvulta nykypäivään?
  - H4: Vasemmistoliiton äänestäjien sijoittuminen sosiokulttuurisella ulottuvuudella on muuttunut liberaalimpaan suuntaan 2000-luvulla.
  - H5: Vasemmistopuolueiden äänestäjien sijoittuminen sosioekonomiselle ulottuvuudelle ei ole vuosikymmenien aikana juurikaan muuttunut.

H6: Vihreiden äänestäjien sijoittuminen sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle ei ole vuosikymmenien aikana juurikaan muuttunut.

3. Miten äänestäjän sijoittuminen kaksisuuntaiselle kentälle selittää puoluevalintaa?

H7: Sijoittuminen sosiokulttuurisen ulottuvuuden arvoliberaaliin päähän lisää todennäköisyyttä äänestää vihreitä.

H8: Sijoittuminen sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmalle lisää todennäköisyyttä äänestää vasemmistoliittoa.

H9: Sijoittuminen sosiokulttuurisella ulottuvuudella liberaaliin päähän ja sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmalle lisää todennäköisyyttä äänestää vasemmistoliittoa.

4. Miten vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjät eroavat sosiodemografisesti toisistaan?

H10: Korkeakoulutus lisää todennäköisyyttä äänestää vihreitä tai vasemmistoliittoa.

H11: Nuori ikä lisää todennäköisyyttä äänestää vihreitä.

4.3. Aineiston esittely

Tutkimus toteutetaan neljällä eri aineistolla 1980-luvulta 2010-luvulle. Analyysissä käytetään Yhdyskuntatutkimuksen keräämiä Elinkeinoelämän valtuuskunnan kansallisia asennetutkimuksia vuosilta 1988, 1998, 2009 sekä 2013. Näissä tutkimuksissa on kartoitettu suomalaisten asenteita ja arvoja, ja kaikkien tutkimusten teemoissa on ollut yhteneväisyyksiä. Tutkimusten painopisteinä on selvitetty asenteita muun muassa kansainvälistymiseen, ympäristökysymyksiin, tasa-arvoon sekä talouteen. Taustamuuttujina näissä tutkimuksissa on ollut vastaajan sukupuoli, ikä tai ikäryhmä, koulutus, toimiala sekä asuinpaikan koko tai maakunta, jossa asuu. Kaikki aineistot on kerätty itsetäytettävillä lomakkeilla. Kolme ensimmäistä tutkimusta vuoteen 2009 saakka on toteutettu paperisella lomakkeella siten, että vastaajat saivat postitse lomakkeen oman äidinkieltensä mukaisesti. Vuoden 2013 tutkimus on kerätty verkkolomakkeen avulla, jossa vastaajille on Taloustutkimuksen internet-paneelin kautta lähetetty lomake sähköpostilla. Perusjoukkona näissä tutkimuksissa on ollut 18–70-vuotiaat suomalaiset lukuun ottamatta Ahvenanmaalla asuvia, ja vastaajat ovat valikoituneet otokseen todennäköisyysotannon perusteella. (EVA 1989; EVA 1998; EVA 2009; EVA 2013.)

Tutkimusaineistot vastaavat varsin hyvin Suomen väestörakennetta keskeisten, sosiodemografisten ja poliittisten tekijöiden suhteen. Vuoden 2009 aineistossa vinoumaa on

jonkin verran vastaajien ikärakenteen kohdalla ja vanhemmat ikäluokat ovat hieman ylliedustettuna. Lisäksi vuosien 2009 ja 2013 aineistoissa vihreiden äänestäjät ovat ylliedustettuja verrattuna puolueen kansalliseen kannatukseen. Aineistojen otoskoissa on jonkin verran vaihtelua, sillä vuoden 1989 aineistossa vastaajia eli havaintoyksiköitä on ollut 2543, vuonna 1998 vastaajien määrä on ollut 2186, vuonna 2009 on ollut 2346 vastaajaa ja vuonna 2013 2023 vastaajaa. Tässä tutkielmassa aineistoista on poimittu analyysiin ainoastaan SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden äänestäjät ja näillä rajauksilla perusjoukko pienenee seuraavasti: vuonna 1989 633 havaintoyksikköä, vuonna 1998 515 havaintoyksikköä, vuonna 2009 670 havaintoyksikköä ja vuonna 2013 660 havaintoyksikköä. (EVA 1989; EVA 1998; EVA 2009; EVA 2013.)

Puoluevalintaa näissä tutkimuksissa on tiedusteltu kysymällä: ”Jos eduskuntavaalit pidettäisiin nyt, mitä puoluetta äänestäisit?” Tämä sopii hyvin tutkimusasetelmaan, koska tarkoitus on selvittää äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle ja sijoittumisen suhdetta äänestyspäätökseen eli puoluevalintaan. Vaihtoehtona tutkielmassa olisi voitu käyttää myös puoluesamastumisen määritelmää. Puoluevalinta ja puoluesamastuminen ovat osittain päällekkäisiä, koska puolueeseen samastuminen ohjaa myös osittain äänestyspäätöstä. Puoluesamastumisessa katsotaan perheellä ja sieltä omaksutuilla arvoilla olevan suuri merkitys. Onkin mahdollista, että äänestäjä voi samastua puolueeseen, vaikka puolueen jotkin arvot olisivatkin ristiriidassa äänestäjän omien arvojen kanssa. Näin ollen on mahdollista, että äänestäjä äänestää vaaleissa eri puoluetta kuin sitä, johon kokee samastuvansa. (Grönlund & Westinen 2012, 158.) Äänestyskäyttäytymistä tutkittaessa olisi ollut luontevaa valita myös esimerkiksi eduskuntavaalitutkimukset. Kuitenkin tässä pidemmän aikavälin tarkastelussa toisiaan vastaavat EVAn aineistot toimivat paremmin, koska sijoittumista sosioekonomiselle ja sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle voidaan mitata osittain täysin samoilla muuttujilla. Eduskuntavaalitutkimuksia ei myöskään ole saatavilla näin pitkältä ajanjaksolta ja niissä on vaihtelua kysymyksenasetteluissa ja -muodoissa.

4.4. Tutkimusmenetelmät

Tämän tutkielman analyysissä käytetään kvantitatiivisia menetelmiä: pääkomponenttianalyysiiä, keskiarvovertailua sekä multinomiaalista regressioanalyysiiä. Empiirinen analyysi tehdään erikseen jokaisella neljällä aineistolla, jotta pystytään sijoittamaan vasemmistopuolueiden ja vihreiden puolueiden äänestäjät Kriesin ym. (2006) määrittelemälle kaksiulotteiselle kentälle sekä selvittämään, onko sijoittumisessa tapahtunut muutosta viimeisten vuosikymmenien aikana. Lisäksi multinomiaalisella regressioanalyysillä selitetään äänestäjän puoluevalintaa sekä sitä, mikä merkitys äänestäjän sijoittumisella poliittiselle kentälle on puoluevalinnassa.

Analyysi toteutetaan kolmessa osassa. Ensimmäiseksi käytetään pääkomponenttianalyysia arvoulottuvuuksien tunnistamiseksi. Pääkomponenttianalyysillä voidaan tarkastella muuttujien välistä korrelaatiota eli sitä, onko muuttujilla samankaltaista vaihtelua ja ovatko muuttujat toisistaan riippumattomia. Ne muuttujat, joiden vaihtelu on keskenään samankaltaista ja jotka ovat riippumattomia toisistaan, muodostavat pääkomponentteja. (Nummenmaa 2009, 397.) Pääkomponenttien avulla muodostetaan summamuuttujat analyysin myöhempiä vaiheita varten. Toisessa vaiheessa äänestäjät sijoitetaan kaksiulotteiselle kentälle keskiarvotarkastelujen perusteella.

Empiirisen analyysin kolmannessa vaiheessa selvitetään kaksiulotteiselle kentälle sijoittumisen ja puoluevalinnan suhdetta multinomiaalisen regressioanalyysin avulla. Multinomiaalisella regressioanalyysillä voidaan tutkia todennäköisyyksiä eri muuttujien välillä ja vaihtelua selitettävässä muuttujassa, joka tässä tutkimuksessa on puoluevalinta. Analyysissä pyritään selittämään, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että äänestäjä on valinnut kyseisen puolueen suhteessa muihin puolueisiin. Koska multinomiaalisessa regressioanalyysissä sekä selittävät muuttujat että selitettävä muuttuja ovat luokiteltu useampaan kuin kahteen luokkaan, tulee analyysissä asettaa jokaisesta muuttujasta yksi luokka referenssikategoriaksi, johon muita kategorioita arvoineen verrataan. (Nummenmaa 2009; KvantiMOTV)

5. Analyysi

5.1. Pääkomponenttianalyysi

Pääkomponenttianalyysin perustella väitteiden joukosta nousi selkeästi sosioekonomisia arvoja ja sosiokulttuurisia arvoja mittaavat pääkomponentit. Analyysin yksinkertaistamiseksi muuttujien latautumista tarkastellaan nimenomaan näille kahdelle pääkomponentille. Vielä ennen pääkomponenttianalyysin tekoa joidenkin muuttujien asteikot käännetään, jotta kaikissa muuttujissa asteikot ovat samansuuntaisia. Analyysissa muuttujan arvo 1 on täysin samaa mieltä ja arvo 5 täysin erimieltä.

Seuraavassa olevien taulukoiden pääkomponenttianalyysien perusteella muodostetaan komponenttien latautumisen mukaan kaksi summamuuttujaa: sijoittuminen sosioekonomiselle ulottuvuudelle (taulukoissa sarake 2) ja sijoittuminen sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle (taulukoissa sarake 1).

Taulukko 1. Asiakysymysten latautuminen arvo- ja asenneulottuvuuksille EVAn kansallisessa asennetutkimuksessa 1988.

Pääkomponenttianalyysi.

Pääkomponentti	1	2
Pyrkimällä jatkuvaan taloudelliseen kasvuun ihminen tuhoaa vähitellen luonnon ja lopulta myös itsensä	0,726	
Ellei ihmiskunta heti ryhdy tehokkaisiin toimiin luonnon saastumisen ehkäisemiseksi on kaikki kohta jo liian myöhäistä	0,668	
Aineellista elintasoja ei pitäisi enää nykyisestä pyrkiä lisäämään	0,618	
Nyky maailman ongelmat voi ratkaista vain paluu luonnonläheiseen elämään	0,588	
Saaste- ja ympäristöongelmien vähentämiseksi olen valmis tinkimään omasta elintasostani	0,583	
Viidennen ydinvoimalan rakentaminen Suomeen on kannatettavaa	0,579	
Luonnonsuojelun nimissä rajoitetaan taloudellista ja teollista toimintaa liian paljon	0,374	
Kehitysapua ulkomaille ei pitäisi lisätä niin kauan kuin kotimaassa on avun tarvetta		0,676
Sosiaalietuuksien väärinkäyttäjät, laiskureita ja muita siivellä eläjiä suositaan maassamme nykyään aivan liikaa		0,674
Yksityisiä päivähoito-, vanhainkoti- ja terveyspalveluja tarvitaan maassamme tuntuvasti lisää		0,617
Maassamme tulisi yksityistää suuri osa julkisista palveluista, jotta palveluitten tuotanto tehostuisi		0,584
Mikäli maassamme suhtauduttaisiin myönteisemmin yrittäjyyteen, siitä hyötyisi koko yhteiskunta		0,552
Korkea tulovero vähentää työhalujani		0,538
Sukupuolten tasa-arvosta puhutaan nykyään aivan liikaa		0,466

Muuttujat ja niiden lataukset pääkomponenteille on esitetty taulukon riveillä. Taulukossa ei näy alle 0,300 pienemmät latautumiset.

Kysymysmuotoilu oli: "Mitä mieltä olette seuraavista väitteistä?" Vastaamisen asteikko oli täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, vaikea sanoa, jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä. KMO= 0,781. Chi-square (df=91) = 1585. p<0,000. Lähde: EVA 1988.

Taulukko 2. Asiakysymysten latautuminen arvo- ja asenneulottuvuuksille EVAn kansallisessa asennetutkimuksessa 1998.

Pääkomponenttianalyysi.

Pääkomponentti	1	2
Luonnonsuojelun nimissä rajoitetaan taloudellista ja teollista toimintaa liian paljon	0,755	
Suomalaisten varauksellinen suhtautuminen ulkomaalaisia kohtaan on viisasta varovaisuutta, ei tietämättömyyttä tai rasismia	0,665	
Ns. eläinaktivistit ovat oikealla asialla, vaikka toiminnallaan rikkovatkin lakia	0,548	
Ulkomaalaisten lisääntyvä työskentely Suomessa toimi maahamme hyödyllisiä kansainvälisiä vaikutteita	0,604	
Uuden ydinvoimalan rakentaminen olisi paras ratkaisu maamme sähköntuotannon lisäämiseksi	0,577	
Saaste- ja ympäristöongelmien vähentämiseksi olen valmis tinkimään omasta elintasostani	0,549	
Maamme väestön ikääntyminen ja uhkaava vähentyminen edellyttävät ulkomaalaisten Suomeen muuton helpottamista	0,510	
Naiset ja miehet ovat Suomessa nykyisin riittävän tasa-arvoisia	0,495	
Maassamme tulisi yksityistää suuri osa julkisista palveluista, jotta palveluitten tuotanto tehostuisi		0,703
Tulevaisuudessa nykyinen palveluihin nojaava hyvinvointimallimme ei enää toimi, vaan meidän on siirryttävä kohti yksityiseen toimeliaisuuteen perustuvaa hyvinvointimallia		0,688
Mikäli maassamme suhtauduttaisiin myönteisemmin yrittämiseen, siitä hyötyisi koko yhteiskunta		0,594
Työttömyyttä voitaisiin merkittävästi alentaa työelämän ns. joustoja lisäämällä		0,546
Markkinatalous toimii Suomessa nykyisin hyvin kaikkien kansalaisten parhaaksi		0,530
Omistus keskittyy maassamme huolestuttavasti		0,427
Suomalainen yhteiskunta on antautunut liiaksi sokeiden markkinavoimien ja itsekkään voitontavoittelun ohjattavaksi		0,376

Muuttujat ja niiden lataukset pääkomponenteille on esitetty taulukon riveillä. Taulukossa ei näy alle 0,300 pienemmät latautumiset.

Kysymysmuotoilu oli: "Mitä mieltä olette seuraavista väitteistä?" Vastaamisen asteikko oli täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, vaikea sanoa, jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä. KMO= 0,754. Chi-square (df=120) = 1760. p<0,000. Lähde: EVA 1998.

Taulukko 3. Asiakysymysten latautuminen arvo- ja asenneulottuvuuksille EVAn kansallisessa asennetutkimuksessa 2009.

Pääkomponenttianalyysi.

Pääkomponentti	1	2
Suomalaisten varauksellinen suhtautuminen ulkomaalaisia kohtaan on viisasta varovaisuutta, ei tietämättömyyttä tai rasismia	0,756	
Luonnonsuojelun nimissä rajoitetaan taloudellista ja teollista toimintaa liian paljon	0,682	
Ulkomaalaisten lisääntyvä muutto Suomeen tuo maahamme hyödyllisiä kansainvälisiä vaikutteita	0,664	
Ilmaston ja merien tila riippuu muista maista, Suomi ja suomalaiset eivät voi tehdä paljoakaan niiden hyväksi	0,635	
Maamme väestön ikääntyminen ja uhkaava vähentyminen edellyttävät ulkomaalaisten Suomeen muuton helpottamista	0,601	
Saaste ja ympäristöongelmien vähentämiseksi olen valmis tinkimään omasta elintasostani	0,518	
Suomalaisten tulisi tehokkaasti varjella kulttuurinsa omaleimaisuutta yhä lisääntyvää kansainvälistymistä vastaan	0,508	
Suomen pitäisi rakentaa viidennen ydinvoimalan lisäksi kuudeskin ydinvoimala	0,478	
Naiset ja miehet ovat nykyään riittävän tasa-arvoisia	0,358	
Ilmastonmuutos on aikamme suurin ympäristöuhka, jonka torjumiseksi on nopeasti ryhdyttävä tehokkaisiin toimiin kaikissa maissa	0,349	
Markkinatalous toimii Suomessa nykyisin hyvin kaikkien kansalaisten parhaaksi		0,673
Vaikka maassamme viime aikoina toteutetut irtisanomiset ovat herättäneet julkisuudessa paljon paheksuntaa, ne ovat olleet taloudellisesti välttämättömiä		0,690
Vaikka kapitalistinen markkinatalous on epävakaata, on se kuitenkin käytännössä ainoa mahdollinen talousjärjestelmä		0,658
Markkinavoimat ohjaavat liikaa suomalaisen yhteiskunnan toimintaa		0,572
Yksilön menestyksen määrää ensisijaisesti hänen oma toimintansa ja tahtonsa, ei yhteiskunnan olosuhteet		0,547
Suomalaisten yritysten menestys ja voitot hyödyttävät laajasti koko yhteiskuntaa		0,518
Vapaa markkinatalous on tullut nyky muodossaan tiensä päähän ja siitä on aika luopua		0,487
Maamme julkisista palveluista suuri osa tulisi ulkoistaa yksityisten palveluntuottajien hoidettavaksi, jotta palveluitten tuotanto tehostuisi		0,467
Mikäli maassamme suhtauduttaisiin myönteisemmin yrittämiseen, siitä hyötyisi koko yhteiskunta		0,396

Muuttujat ja niiden lataukset pääkomponenteille on esitetty taulukon riveillä. Taulukossa ei näy alle 0,300 pienemmät latautumiset.

Kysymysmuotoilu oli: "Mitä mieltä olette seuraavista väitteistä?" Vastaamisen asteikko oli täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, vaikea sanoa, jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä. KMO = 0,765. Chi-square (df=171) = 2530. p < 0,000. Lähde: EVA 2009.

Taulukko 4. Asiakysymysten latautuminen arvo- ja asenneulottuvuuksille EVAn kansallisessa asennetutkimuksessa 2013.

Pääkomponenttianalyysi.

Pääkomponentti	1	2
Saaste- ja ympäristöongelmien vähentämiseksi olen valmis tinkimään omasta elintasostani	0,728	
Valtiovallan tulisi omaksua tiukempi linja luonnonsuojelun puolesta	0,724	
Suomalaisten varauksellinen suhtautuminen ulkomaalaisia kohtaan on viisasta varovaisuutta, ei tietämättömyyttä tai rasismia	0,718	
Luonnonsuojelun nimissä rajoitetaan taloudellista ja teollista toimintaa liian paljon	0,700	
Ulkomaalaisten lisääntyvä muutto Suomeen tuo maahamme hyödyllisiä kansainvälisiä vaikutteita	0,689	
Ilmastonmuutos on aikamme suurin ympäristöuhka, jonka torjumiseksi on nopeasti ryhdyttävä tehokkaisiin toimiin kaikissa maissa	0,637	
Maamme väestön ikääntyminen ja uhkaava vähentyminen edellyttävät ulkomaalaisten Suomeen muuton helpottamista	0,604	
Uusien ydinvoimaloiden rakentaminen on paras ratkaisu maamme sähköntuotannon lisäämiseksi	0,562	
Naiset ja miehet ovat Suomessa nykyisin riittävän tasa-arvoisia	0,350	
Julkiset palvelut rapautuvat, jos yritykset ja järjestöt saavat tuottaa niitä nykyistä enemmän		0,700
Voittoa tavoittelevat yritykset eivät sovellu julkisten palvelujen tuottajiksi		0,665
Maamme julkisista palveluista suuri osa tulisi ulkoistaa yksityisten palveluntuottajien hoidettavaksi		0,653
Markkinatalous toimii Suomessa nykyisin hyvin kaikkien kansalaisten parhaaksi		0,626
Olennaista julkisissa palveluissa ei ole se, kuka ne tuottaa, vaan se että ne ovat kaikkien saatavilla		0,571
Markkinavoimat ohjaavat liikaa suomalaisen yhteiskunnan toimintaa		0,547
Suomalaisten yritysten menestys ja voitot hyödyttävät laajasti koko yhteiskuntaa		0,535
Mikäli maassamme suhtauduttaisiin myönteisemmin yrittämiseen, siitä hyötyisi koko yhteiskunta		0,446
Yksilön menestyksen määrää ensisijaisesti hänen oma toimintansa ja tahtonsa, ei yhteiskunta eikä olosuhteet		0,429

Muuttujat ja niiden lataukset pääkomponenteille on esitetty taulukon riveillä. Taulukossa ei näy alle 0,300 pienemmät latautumiset.

Kysymysmuotoilu oli: "Mitä mieltä olette seuraavista väitteistä?" Vastaamisen asteikko oli täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, vaikea sanoa, jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä. KMO= 0,828. Chi-square (df=153) = 3255. p<0,000. Lähde: EVA 2013.

5.2. Nelikentät

Äänestäjät sijoitetaan keskiarvovertailun perusteella kaksisuuntaiselle kentälle. Tämä toteutetaan siten, että selvitetään jokaisesta aineistosta erikseen puolueittain äänestäjien keskiarvo sijoittumisessa sosioekonomiselle ulottuvuudelle ja sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle (taulukko 5). Keskiarvojen perusteella puolueiden äänestäjät sijoitetaan kaksisuuntaiselle kentälle koordinaatistopisteitä hyödyntäen siten, että molempien akselien pääty pisteet ovat 1 ja 5. Pysty- ja vaaka-akselien (eli sosiokulttuurisen ja sosioekonomisen ulottuvuuden) leikkauspiste on kohta (3,3).

Taulukko 5. Äänestäjien sijoittuminen sosioekonomiselle ja sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle puolueittain 1988–2013.

Keskiarvojen vertailu.

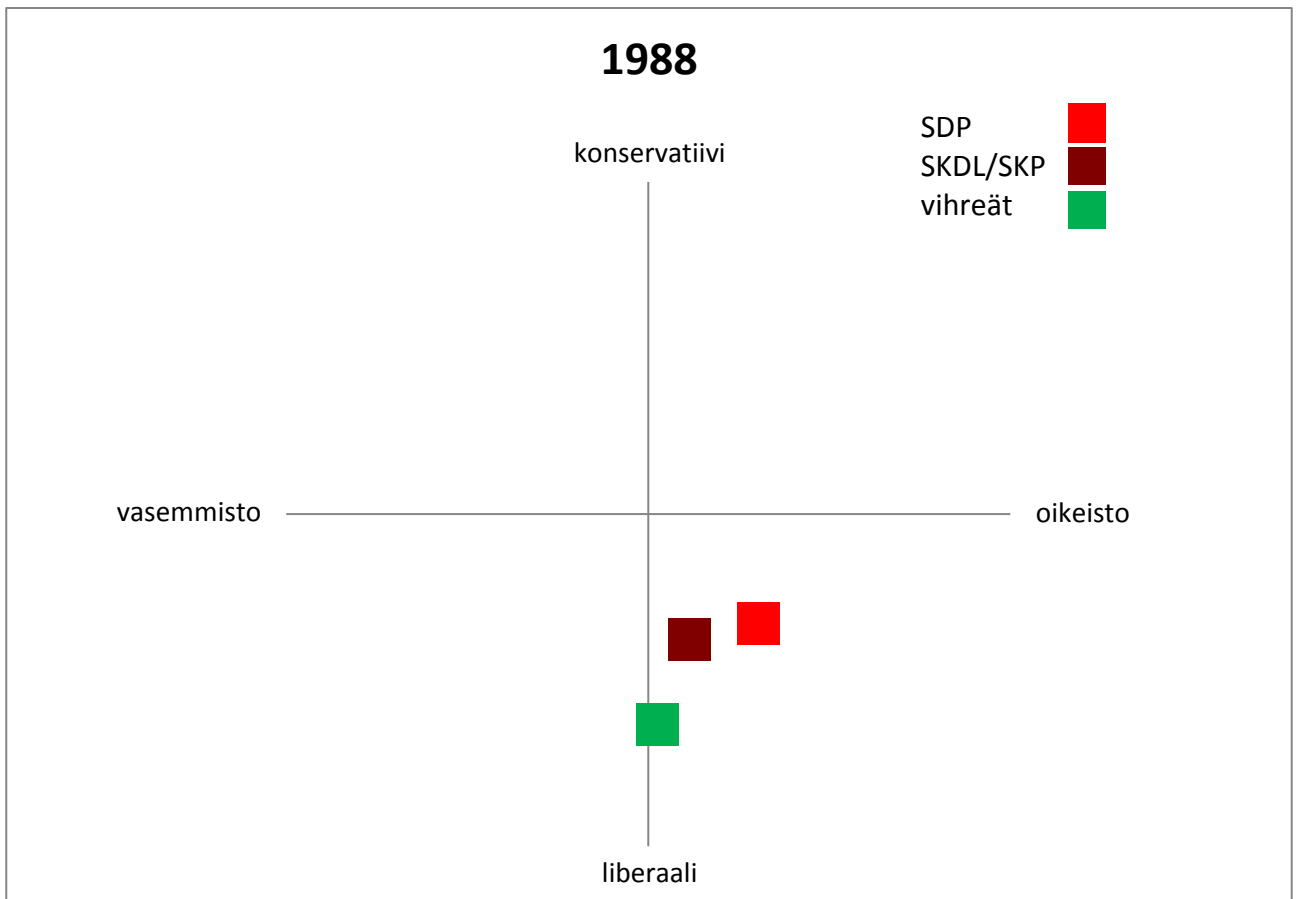
		SDP	vasemmistoliitto (1988: SKDL/SKP)	vihreät
1988	sosioekonominen	3,61	3,23	3,05
	sosiokulttuurinen	2,34	2,25	1,73
1998	sosioekonominen	3,33	2,97	2,23
	sosiokulttuurinen	2,67	2,33	2,69
2009	sosioekonominen	2,81	2,47	2,95
	sosiokulttuurinen	2,91	2,69	2,25
2013	sosioekonominen	2,73	2,35	2,94
	sosiokulttuurinen	2,74	2,30	1,99

Asteikossa sosioekonomisella ulottuvuudella arvo 1 vastaa äänestäjien sijoittumista vasempaan päähän ja 5 oikeaan päähän. Sosiokulttuurisella ulottuvuudella arvo 1 vastaa äänestäjien sijoittumista liberaaliin päähän ja 5 konservatiiviin päähän.

Kuvioissa 2–5 on kuvattu poliittista kenttää kaksiulotteisena kenttänä, jossa esitetään vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjien sijoittuminen sosioekonomiselle ja sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle keskiarvojen perustella toisiinsa verrattuna. Kuvioissa kirkkaan punainen neliö kuvaa SDP:n äänestäjien sijoittumista, tumman punainen neliö vasemmistoliiton

(ja vuoden 1988 aineiston osalta SKDL:n ja SKP:n) äänestäjien sijoittumista sekä vihreä neliö vihreiden äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle.

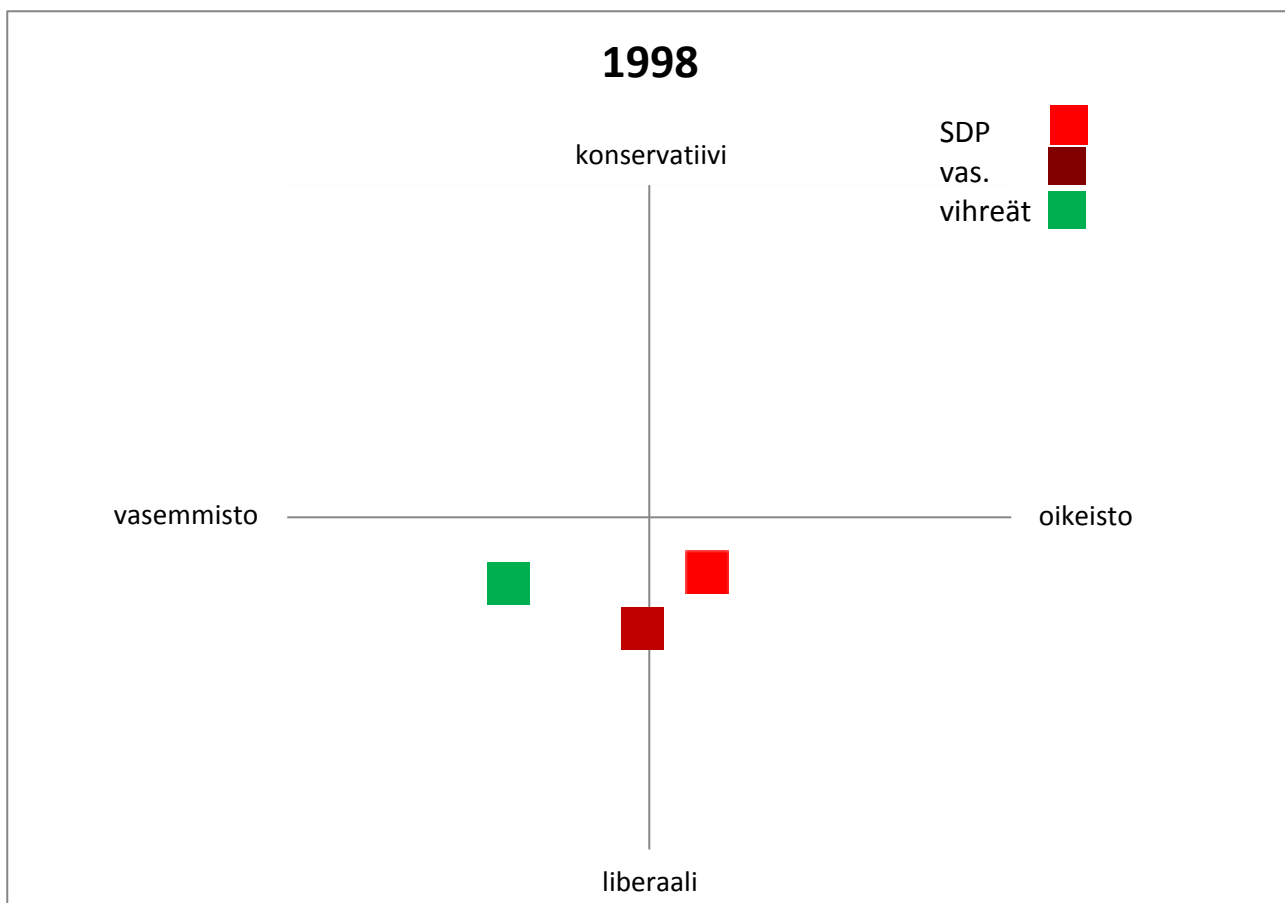
Kuvio 2. Äänestäjien sijoittuminen poliittiselle kentälle vuonna 1988.

Lähde: EVA 1988.

Kuviossa 2 on kuvattu SDP:n, SKDL:n ja SKP:n sekä vihreiden äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle vuonna 1988. Keski-arvojen perusteella SDP:n äänestäjät ovat muiden puolueiden äänestäjiin verrattuna hieman oikealla, mutta hieman vähemmän liberaaleja. SKDL:n ja SKP:n äänestäjät ovat keskiarvojen perustella puolueista keskimmäisiä niin sosioekonomisella kuin sosiokulttuurisella ulottuvuudella. Vihreiden äänestäjät olivat vuonna 1988 vasemmistopuolueita liberaalimpia ja lähempänä vasemmistoa, kun vertailua tehdään keskiarvojen perusteella.

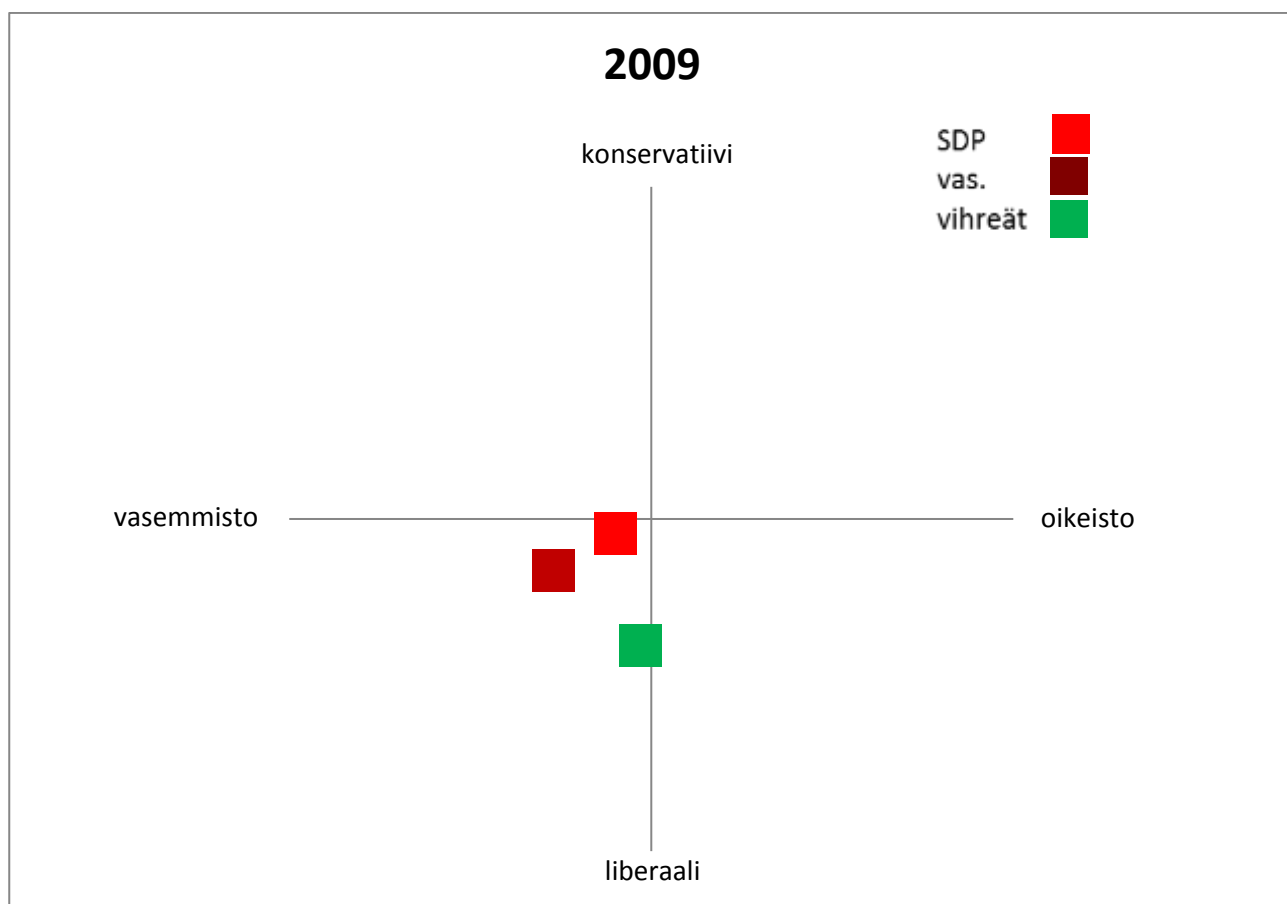
Kuvio 3. Äänestäjien sijoittuminen poliittiselle kentälle vuonna 1998.

Lähde: EVA 1998.

Kuviossa 3 esitetään vuodelta 1998 SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden äänestäjien sijoittumista kaksiulotteiselle kentälle. Vertailemalla keskiarvoja vasemmistoliiton äänestäjät ovat SDP:n ja vihreiden äänestäjiin verrattuna kaikkein liberaaleimpia. Vastaavasti taas vihreiden äänestäjät ovat keskiarvovertailun perusteella sosioekonomisella ulottuvuudella lähempänä vasemmistoa kuin varsinaiset vasemmistopuolueet. Kuten vuoden 1988 tarkastelussa myös tässä SDP:n äänestäjät sijoittuvat keskiarvojen perusteella lähemmäksi oikeistoa ja ovat vähemmän liberaaleja kuin vasemmistoliiton ja vihreiden äänestäjät.

Kuvio 4. Äänestäjien sijoittuminen poliittiselle kentälle vuonna 2009.

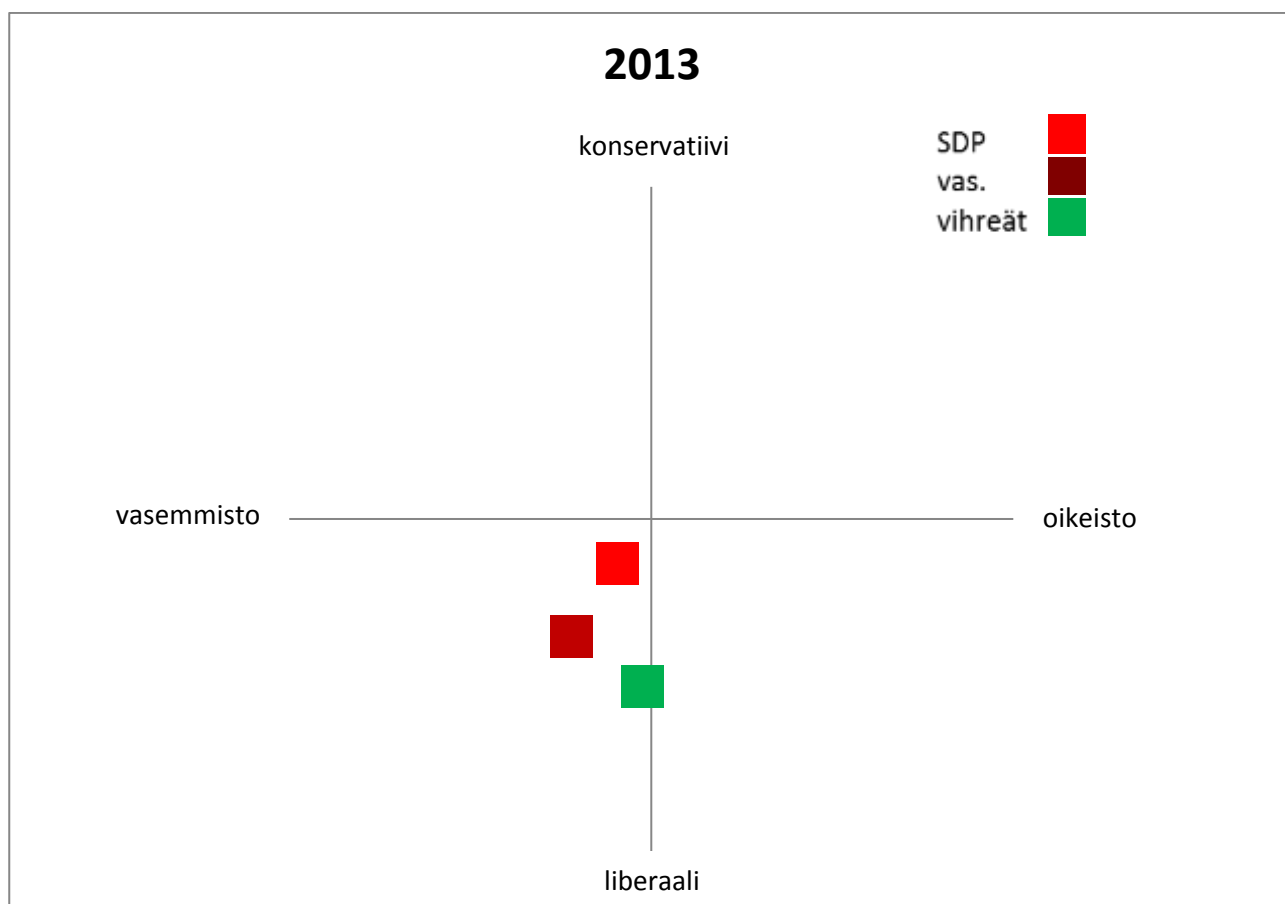

Lähde: EVA 2009.

Kuviossa 4 esitetään äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle vuonna 2009. Keskiarvojen perustella vasemmistoliiton äänestäjät ovat SDP:n ja vihreiden äänestäjiin verrattuna eniten vasemmalla. SDP:n äänestäjät sen sijaan sijoittuvat sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmistoliiton ja vihreiden äänestäjien väliin. Vihreiden äänestäjät ovat vuonna 2009 olleet kaikista liberaalimpia ja SDP:n äänestäjät jälleen vähiten liberaaleja, kun vertailua tehdään keskiarvojen perusteella.

Kuvio 5. Äänestäjien sijoittuminen poliittiselle kentälle vuonna 2013.

Lähde: EVA 2013.

Kuviossa 5 kuvataan SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle vuonna 2013. Puolueiden äänestäjien keskinäinen sijoittuminen poliittiselle kentälle näyttää varsin samankaltaiselta kuin vuoden 2009 keskiarvojen vertailussa. Vihreiden äänestäjät ovat edelleen kaikkein liberaalimpia ja SDP:n vähiten liberaaleja. Kaikkien puolueiden äänestäjät ovat keskiarvoilla mitattuna liberaalimpia kuin vuoden 2009 vertailussa. Myös sosioekonomisella ulottuvuudella äänestäjien keskinäinen sijoittuminen on pysynyt samanlaisena vuoden 2009 tilanteeseen verrattuna. Vasemmistoliiton äänestäjät ovat eniten vasemmalla, ja SDP:n äänestäjät sijoittuvat keskiarvojen perusteella vasemmistoliiton ja vihreiden väliin.

5.3. Multinomiaalinen regressioanalyysi

Multinomiaalisen regressioanalyysin selitettäväksi muuttujaksi asetetaan puoluevalinta, jossa on luokittelu SDP, vasemmistoliitto (1988 analyysissä SKDL/SKP) ja vihreät. Selittäviä muuttujia on analyysissä yhteensä viisi; kolme sosiodemografista muuttujaa sekä kaksi tutkimuskysymyksen ja hypoteesien perusteella asetettua muuttujaa. Nämä kaksi muuttujaa ovat pääkomponenttianalyysin perusteella muodostetut muuttujat eli äänestäjän sijoittuminen sosioekonomiselle ulottuvuudelle ja sijoittuminen sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle. Multinomiaalinen regressioanalyysi vaatii näiden muuttujien osalta uudelleenkodeausta. Analyysiä varten summamuuttujat muokataan vielä nominaalisiksi luokkamuuttujiksi siten, että molemmat selittävät muuttujat on jaettu neljään luokkaan. Sosiokulttuurisen muuttujan osalta luokat ovat arvoliberaali, jonkin verran arvoliberaali, jonkin verran arvokonservatiivi ja arvokonservatiivi. Sosioekonomisessa muuttujassa luokat ovat vasemmalla, jonkin verran vasemmalla, jonkin verran oikealla ja oikealla. Tämä luokittelu tehdään kaikille neljälle aineistolle samalla tavalla. Kuitenkin luokkien arvojen rajat vaihtelevat aineistojen välillä hieman, koska luokittelussa täytyy ottaa analyysin onnistumiseksi huomioon myös se, että havaintoyksiköitä on riittävästi jokaisessa luokassa.

Multinomiaalisessa regressioanalyysissä sosiodemografiset muuttujat eli ikä, sukupuoli ja koulutus kontrolloidaan taustamuuttujiksi, jotta saadaan vakioitua niiden vaikutus puoluevalintaa selittävänä tekijänä. Taustamuuttujien avulla voidaan selvittää myös sitä, eroavatko SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden äänestäjät toisistaan sosiodemografisilta ominaisuuksiltaan. Myös nämä sosiodemografiset taustamuuttujat luokitellaan analyysiä varten uudestaan. Ikää ja ikäluokkaa on kysytty käytettävissä tutkimuksissa hieman eri tavoin, joten sen luokittelu tästä syystä vaihtelee myös analyysissä eri vuosien analyysien välillä.

Vuosien 1989 ja 1998 analyyseissä vastaajien iät on luokiteltu seuraaviin ikäluokkiin: 18–30-vuotiaat, 31–50-vuotiaat, 51–60-vuotiaat ja yli 61-vuotiaat. Luokittelu on tehty yhdistelemällä tutkimuksessa käytettyjä ikäryhmäluokkia. Myös vuosien 2009 ja 2013 analyyseihin vastaajien iät on luokiteltu molempiin samalla tavalla, ja näissä ikäluokat ovat: 18–35-vuotiaat, 36–45-vuotiaat, 46–55-vuotiaat ja yli 56-vuotiaat. Vuoden 2009 tutkimuksessa on aikaisempien tutkimusten tavoin kysytty vastaajan ikäryhmää, ja luokittelu on tehty yhdistelemällä näitä ryhmiä. Vuoden 2013 tutkimuksessa vastaajaa on pyydetty ilmoittamaan syntymävuotensa. Analyysiä varten syntymävuosi on koodattu uudelleen ensiksi ikävuodeksi ja sen jälkeen luokiteltu samoin vuoden 2009 analyysin kanssa.

Äänestäjän koulutustasoa mittaava muuttuja on luokiteltu kolmeen luokkaan, siten että erilaiset ammatilliset ja opistotasoiset koulutukset on yhdistetty samaan ammatillisen koulutuksen luokkaan. Korkeakoulutuksen osalta tutkimusten välillä on ollut eroa siinä, onko ammattikorkeakoulu ja yliopisto olleet omina vastausvaihtoehtoinaan vai yhdistettynä samaan vaihtoehtoon. Analyysissä käytettävässä luokittelussa korkeakoulututkinnot on yhdistetty yhdeksi luokaksi, joka on korkeakoulutus. Esitetyn teoreettisen taustan mukaisesti on tärkeä saada korkeakoulutus juuri omaksi luokakseen, koska viime vuosina sen on nähty selittävän erityisesti vasemmistoliiton ja vihreiden äänestämistä. Koulutustason luokittelu on siis: ei ammatillista koulutusta, ammattikoulutus ja korkeakoulutus. Sukupuoli on analyysissä mukana myös yhtenä taustamuuttujana. Sen luokitteluun ei tarvinnut tehdä muutoksia ja se esiintyykin analyysissä aineistojen alkuperäisessä luokittelussa dikotomisena muuttujana: nainen ja mies.

Alkuperäisenä tarkoituksena oli ottaa analyysiin neljänneksi taustamuuttujaksi mukaan vielä vastaajan asuinpaikka. Näissä aineistoissa vastaajan asuinpaikkaa on kuitenkin kysytty monin eri tavoin esimerkiksi asuinkunnan koon tai maakunnan mukaan. Tutkimuskysymyksen kannalta vastaajan maakunta tai asuinpaikan koko eivät ole olennaisia, koska näiden muuttujien avulla ei pystytä selvittämään, asuuko vastaaja esimerkiksi kaupungin keskustassa vai maaseudulla. Asuinpaikan tyyppin vaikutusta puoluevalintaan olisi ollut mielekäästä tutkia, koska se on yhtenä yhteiskunnallisena rakenteena ollut luomassa Suomeen poliittista järjestelmää ja selittää edelleen vahvasti yksilön puoluevalintaa. Lisäksi erityisesti vasemmistoliitto ja vihreät ovat käyneet kamppailua suuriin kaupunkeihin keskittyneen vihervasemmiston äänistä. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa vihreät onnistui tässä vasemmistoliittoa paremmin, erityisesti yliopistokaupungeissa. (Arter 2015; Raunio 2015; Westinen 2016.) Asuinpaikan tyyppiä taustamuuttujana käyttämällä olisi voitu juurikin tutkia sitä, miten kaupunki asuinpaikkana vaikuttaa äänestyspäätökseen vasemmistupuolueiden ja vihreiden välillä. Ainoastaan vuoden 1998 tutkimuksessa on kysytty asuinalueen tyyppiä, mutta jotta kaikkien neljän analyysin malli pysyisi samanlaisena, on asuinpaikan merkitys puoluevalintaa selittävänä tekijänä jätetty analyyseistä kokonaan pois.

Taulukoissa 6–9 on esitetty multinomiaalisen regressioanalyysin tulokset, miten todennäköisyys äänestää vasemmistoliittoa (vuoden 1988 aineistossa SKDL:ää/SKP:tä) tai vihreitä verrattuna SDP:tä muuttuu valittujen muuttujien vaikutuksesta.

Taulukko 6. Todennäköisyys äänestää SKDL:ää/SKP:tä tai vihreitä verrattuna SDP:tä (referenssikategoria) vuonna 1988.

Multinomiaalinen regressioanalyysi.

			ref. SDP		
Sukupuoli	ref. nainen	mies	SKDL/SKP vihreät	1,467* 0,759	
Ikä	ref. yli 60-vuotiaat	18–30-vuotiaat	SKDL/SKP vihreät	1,482 32,458**	
		31–50-vuotiaat	SKDL/SKP vihreät	1,794 15,185**	
	51–60-vuotiaat	SKDL/SKP	1,246		
		vihreät	5,252		
	Koulutus	ref. korkeakoulutus	ei ammatillista koulutusta	SKDL/SKP vihreät	2,543* 0,310*
			ammattillinen koulutus	SKDL/SKP vihreät	1,539 0,220***
ref. oikealla sijainti		vasemmalla	SKDL/SKP vihreät	5,037*** 2,151	
		jonkin verran vasemmalla	SKDL/SKP vihreät	2,339* 2,147*	
	jonkin verran oikealla	SKDL/SKP vihreät	2,280* 0,898		
Sosiokulttuurinen sijainti	ref. arvokonservatiivi	arvoliberaali	SKDL/SKP vihreät	1,581 19,494***	
		jonkin verran arvoliberaali	SKDL/SKP vihreät	1,838* 8,779**	
	jonkin verran arvokonservatiivi	SKDL/SKP	1,531		
		vihreät	2,356		
	N				580
	Nagelkerke N²				0,312

Lähde: EVA 1988

Vuoden 1988 aineistossa sukupuoli vaikuttaa tilastollisesti merkittävästi puoluevalintaan SKDL:n ja SKP:n äänestäjien kohdalla. Analyysissa sukupuoli-muuttujan referenssikategoriaksi on asetettu nainen. Miehet äänestävät naisia todennäköisemmin SKDL:ää tai SKP:tä kuin SDP:tä (OR=1,467*). Vihreiden äänestäminen osalta ei löydy tilastollisesti merkittävää eroa sukupuolten välillä. Äänestäjän ikä sen sijaan selittää tilastollisesti merkittävästi vihreiden äänestämistä SDP:n verrattuna alle 50-vuotiaiden osalta. Ikäluokista referenssikategoriana ovat yli 60-vuotiaat äänestäjät. Nuoret aikuiset eli alle 30-vuotiaat äänestäjät äänestävät yli 60-vuotiaisiin verrattuna yli 32 kertaa todennäköisemmin vihreitä (OR=32,458**) kuin SDP:tä. Myös nuorilla keski-ikäisillä eli 31–50-vuotiailla on yli 60-vuotiaisiin verrattuna yli 15-kertainen todennäköisyys äänestää vihreitä (15,185**) verrattuna SDP:tä.

Niin ikään sosiodemografisista muuttujista koulutustaso vaikuttaa tilastollisesti merkittävästi puoluevalintaan. Referenssikategoriaksi on asetettu korkeakoulutus. Se, että äänestäjällä ei ole ammatillista koulutusta lisää todennäköisyyttä korkeasti koulutettuihin verrattuna äänestää SKDL:ää tai SKP:tä (OR=2,543*) verrattuna SDP:hen. Se, ettei äänestäjällä ole ammatillista koulutusta olleenkaan (OR=0,310*) tai on vain ammattikoulutus (OR=0,220***) verrattuna korkeasti koulutettuihin vähentää todennäköisyyttä äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä.

Selitettävistä muuttujista sekä sijoittuminen sosioekonomiselle ulottuvuudelle että sijoittuminen sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle selittävät tilastollisesti merkittävästi äänestäjän puoluevalintaa. Sosioekonomisessa sijoittumisessa referenssikategoriana on oikealla ja sosiokulttuurisessa sijoittumisessa arvokonservatiivi. Se, että äänestäjä sijoittuu sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmistoon (OR=5,037***) oikeistoon verrattuna viisinkertaistaa hänen todennäköisyytensä äänestää SKDL:ää tai SKP:tä SDP:hen verrattuna. Myös äänestäjän sijoittuminen jonkin verran vasemmalle (OR=2,339*) tai jonkin verran oikealle (OR=2,280*) yli kaksinkertaistaa oikeistoon sijoittumiseen verrattuna todennäköisyyden äänestää SKDL:ää tai SKP:tä verrattuna SDP:tä. Sen sijaan äänestäjän sijoittuminen jonkin verran vasemmalle (OR=2,147*) oikeistoon verrattuna lisää todennäköisyyttä äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä.

Sosiokulttuurinen sijoittuminen selittää tilastollisesti merkittävästi äänestäjän päätöstä äänestää vihreitä. Se, että äänestäjä on arvoiltaan arvoliberaali (OR=19,494***) arvokonservatiiviin verrattuna lähes 20-kertaistaa todennäköisyyden äänestää vihreitä SDP:hen verrattuna. Myös jonkin verran arvoliberaali (OR=8,779*) arvokonservatiiviin verrattuna yli kahdeksankertaistaa tilastollisesti merkittävästi todennäköisyyden äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä.

Taulukko 7. Todennäköisyys äänestää vasemmistoliittoa tai vihreitä verrattuna SDP:tä (referenssikategoria) vuonna 1998.

Multinomiaalinen regressioanalyysi.

			ref. SDP	
Sukupuoli	ref. nainen	mies	vas.	1,076
			vihreät	0,600
Ikä	ref. yli 60-vuotiaat	18–30-vuotiaat	vas.	2,401*
			vihreät	7,210**
		31–50-vuotiaat	vas.	1,255
			vihreät	4,949*
		51–60-vuotiaat	vas.	1,344
			vihreät	1,230
Koulutus	ref. korkeakoulutus	ei ammatillista koulutusta	vas.	1,597
			vihreät	0,892
		ammattillinen koulutus	vas.	0,816
			vihreät	0,529*
Sosioekonominen sijainti	ref. oikealla	vasemmalla	vas.	3,701**
			vihreät	62,536***
		jonkin verran vasemmalla	vas.	1,891*
			vihreät	16,400***
		jonkin verran oikealla	vas.	2,071*
			vihreät	5,215*
Sosiokulttuurinen sijainti	ref. arvokonservatiivi	arvoliberaali	vas.	2,856*
			vihreät	0,618
		jonkin verran arvoliberaali	vas.	2,384*
			vihreät	1,022
		jonkin verran arvokonservatiivi	vas.	0,518
			vihreät	1,020
N				625
Nagelkerke N²				0,456

Lähde: EVA 1998

Vuoden 1998 aineistossa sosiodemografisista muuttujista vastaajan ikä ja koulutustausta selittävät puoluevalintaa tilastollisesti merkittävästi. Ikäluokista referenssikategoriaksi on asetettu yli 60-vuotiaat. 18–30-vuotiaat äänestävät yli 60-vuotiaihin verrattuna todennäköisemmin vihreitä tai vasemmistoliittoa kuin SDP:tä. Se, että äänestäjä on nuori aikuinen 60-vuotiaisiin verrattuna yli kaksinkertaistaa todennäköisyyden äänestää vasemmistoliittoa (OR= 2,401*) ja yli

seitsenkertaistaa todennäköisyyden äänestää vihreitä (OR= 7,210**) SDP:n verrattuna. Myös 31–50-vuotiaat (OR=4,949*) äänestävät yli 60-vuotiaisiin verrattuna tilastollisesti merkittävästi lähes viisi kertaa todennäköisemmin vihreitä kuin SDP:tä. Äänestäjän koulutustausta selittää tilastollisesti merkittävästi ainoastaan vihreiden äänestämistä. Se, että äänestäjä on käynyt ammatillisen koulutuksen (OR= 0,529*) korkeakoulutukseen verrattuna pienentää hänen todennäköisyyttään äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä.

Selittävästä muuttujista äänestäjän sijoittuminen sosioekonomiselle ulottuvuudelle ja sijoittuminen sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle selittävät tilastollisesti merkitsevästi puoluevalintaa. Referenssikategoriaksi näissä on vuoden 1988 analyysin tavoin asetettu sosioekonomisessa ulottuvuudessa kategoria oikealla ja sosiokulttuurisessa ulottuvuudessa kategoria arvokonservatiivi. Todennäköisyyttä äänestää vasemmistoliittoa SDP:hen verrattuna lisää tilastollisesti merkittävästi se, että äänestäjä sijoittuu mihin tahansa muuhun luokkaan verrattuna oikealle-luokkaan. Se, että äänestäjä sijoittuu vasemmalle (OR= 3,701**) verrattuna oikealle yli kolminkertaistaa hänen todennäköisyytensä äänestää vasemmistoliittoa verrattuna SDP:tä. Myös se, että äänestäjä sijoittuu jonkin verran vasemmalle (OR= 1,891*) tai jonkin verran oikealle (OR= 2,071*) verrattuna sijoittumiseen oikealle tilastollisesti merkittävästi noin kaksinkertaistaa todennäköisyyden äänestää vasemmistoliittoa SDP:hen verrattuna. Sosioekonominen sijoittuminen selittää tilastollisesti merkittävästi myös vihreiden äänestämistä. Äänestäjän sijoittuminen vasemmalle (OR= 62,536***) verrattuna oikealle yli 60-kertaistaa hänen todennäköisyytensä äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä. Myös sijoittuminen jonkin verran vasemmalle (OR= 16,400***) oikealle sijoittumiseen verrattuna kasvattaa 16-kertaisesti todennäköisyyttä äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä. Vihreiden äänestämisen todennäköisyyttä SDP:hen verrattuna lisää vielä sekin, että vastaaja sijoittuu jonkin verran oikealle (OR= 5,215*) verrattuna oikealle.

Vuoden 1998 analyysin perusteella vaikuttaa siltä, että vihreiden äänestäjät sijoittuvat sosioekonomisella ulottuvuudella SDP:n ja vasemmistoliiton äänestäjiä enemmän vasemmalle. Samoin nelikenttäanalyysin perusteella vihreiden äänestäjät sijoituivat vuonna 1998 eniten vasemmalle. Vihreiden äänestäjillä on siis ollut enemmän vasemmistolaisia arvoja kuin vasemmistopuolueiden äänestäjillä.

Äänestäjän sosiokulttuurinen sijoittuminen sen sijaan selittää tilastollisesti merkittävästi ainoastaan vasemmistoliiton äänestämisen todennäköisyyttä. Arvoliberaali (OR= 2,856*) ja jonkin verran arvoliberaali (OR= 2,384*) äänestäjä arvokonservatiiviin verrattuna äänestää yli

kaksi kertaa todennäköisemmin vasemmistoliittoa kuin SDP:tä. Vihreiden äänestämistä äänestäjän sijoittuminen sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle ei selitä tilastollisesti merkittävästi.

Taulukko 8. Todennäköisyys äänestää vasemmistoliittoa tai vihreitä verrattuna SDP:tä (referenssikategoria) vuonna 2009.

Multinomiaalinen regressioanalyysi.

			ref. SDP	
Sukupuoli	ref. nainen	mies	vas.	2,079*
			vihreät	1,029
Ikä	ref. yli 55-vuotiaat	18–35-vuotiaat	vas.	1,565
			vihreät	3,789***
		36–45-vuotiaat	vas.	0,787
			vihreät	3,334**
		46–55-vuotiaat	vas.	0,831
			vihreät	2,693**
Koulutus	ref. korkeakoulutus	ei ammatillista koulutusta	vas.	1,604
			vihreät	0,540*
		ammatillinen koulutus	vas.	1,331
			vihreät	0,416***
Sosioekonominen sijainti	ref. oikealla	vasemmalla	vas.	4,981**
			vihreät	0,397*
		jonkin verran vasemmalla	vas.	2,801*
			vihreät	0,573*
		jonkin verran oikealla	vas.	1,523
			vihreät	0,824
Sosiokulttuurinen sijainti	ref. arvokonservatiivi	arvoliberaali	vas.	5,326***
			vihreät	14,122***
		jonkin verran arvoliberaali	vas.	1,020
			vihreät	4,008***
		jonkin verran arvokonservatiivi	vas.	1,073
			vihreät	1,127
N				625
Nagelkerke N²				0,414

Lähde: EVA 2009.

Vuoden 2009 analyysissä kaikki sosiodemografiset muuttujat eli sukupuoli, ikä ja koulutustausta selittävät tilastollisesti merkittävästi puoluevalintaa. Referenssikategorioina analyysissä on sukupuolen osalta nainen, ikäluokista yli 55-vuotiaat ja koulutuksen osalta korkeakoulutus. Naiset (OR= 2,079*) miehiin verrattuna äänestävät kaksi kertaa todennäköisemmin vasemmistoliittoa kuin SDP:tä. Ikä ja koulutustausta sen sijaan selittävät tilastollisesti merkittävästi vihreiden äänestämistä. Nuoret aikuiset eli 18–35-vuotiaat (OR= 3,789***) äänestävät yli 55-vuotiaisiin verrattuna lähes neljä kertaa todennäköisemmin vihreitä verrattuna SDP:tä. Nuorten keski-ikäisten eli 36–45-vuotiaiden (OR= 3,334**) todennäköisyys äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä on yli kolminkertainen yli 55-vuotiaisiin verrattuna. Myös se, että äänestäjä kuuluu ikäluokkaan 45–55-vuotiaat (OR= 2,693**) verrattuna yli 55-vuotiaisiin lähes kolminkertaistaa todennäköisyyden äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä. Ammatillisen koulutuksen käyneet (OR= 0,416***) tai ne, joilla ei ole ammatillista koulutusta ollenkaan (OR= 0,540*) verrattuna korkeasti koulutettuihin äänestävät vähemmän todennäköisemmin vihreitä verrattuna SDP:tä.

Äänestäjän sosioekonominen sijoittuminen selittää tilastollisesti merkittävästi sekä vihreiden että vasemmistoliiton äänestämistä SDP:n verrattuna. Se, että äänestäjä sijoittuu vasemmalle (OR= 4,981**) verrattuna oikealle lähes viisinkertaistaa hänen todennäköisyytensä äänestää vasemmistoliittoa verrattuna SDP:tä. Myös jonkin verran vasemmalle sijoittuminen (OR= 2,801**) verrattuna sijoittumiseen oikealle lähes kolminkertaistaa todennäköisyyden äänestää vasemmistoliittoa SDP:hen verrattuna. Vihreiden äänestämisen todennäköisyys SDP:hen verrattuna sen sijaan pienenee, jos äänestäjä sijoittuu vasemmalle (OR= 0,397*) tai jonkin verran vasemmalle (OR= 0,573*) verrattuna siihen, että äänestäjä sijoittuisi oikealle.

Myös äänestäjän sosiokulttuurinen sijoittuminen selittää tilastollisesti merkittävästi äänestäjän puoluevalintaa. Arvoliberaali äänestäjä (OR=5,326***) arvokonservatiiviin äänestäjään verrattuna äänestää yli viisi kertaa todennäköisemmin vasemmistoliittoa verrattuna SDP:tä. Myös vihreiden äänestämisen todennäköisyys SDP:n äänestämiseen verrattuna kasvaa, mikäli äänestäjä on arvoliberaali tai jonkin verran arvoliberaali arvokonservatiiviin verrattuna. Arvoliberaali (OR= 14,122***) äänestää arvokonservatiiviin verrattuna yli 14 kertaa todennäköisemmin ja jonkin verran arvoliberaali (OR= 4,008***) neljä kertaa todennäköisemmin vihreitä kuin SDP:tä. Äänestäjän sijoittuminen sosiokulttuurisella ulottuvuudella arvoliberaaliin päähän selittää siis vahvasti vihreiden äänestämistä vuoden 2009 aineistossa.

Taulukko 9. Todennäköisyys äänestää vasemmistoliittoa tai vihreitä verrattuna SDP:tä (referenssikategoria) vuonna 2013.

Multinomiaalinen regressioanalyysi.

			ref. SDP	
Sukupuoli	ref. nainen	mies	vas.	1,125
			vihreät	0,758
Ikä	ref. Yli 55-vuotiaat	18–35-vuotiaat	vas.	7,181***
			vihreät	7,326***
		36–45-vuotiaat	vas.	3,163**
			vihreät	5,280***
		46–55-vuotiaat	vas.	2,146*
			vihreät	2,878**
Koulutus	ref. korkeakoulutus	ei ammatillista koulutusta	vas.	2,197*
			vihreät	0,864
		ammattillinen koulutus	vas.	1,396
			vihreät	0,755
Sosioekonominen sijainti	ref. oikealla	vasemmalla	vas.	6,642***
			vihreät	0,321**
		jonkin verran vasemmalla	vas.	2,414*
			vihreät	0,572*
		jonkin verran oikealla	vas.	1,835
			vihreät	1,133
Sosiokulttuurinen sijainti	ref. arvokonservatiivi	arvoliberaali	vas.	2,407*
			vihreät	30,006***
		jonkin verran arvoliberaali	vas.	1,809
			vihreät	17,091***
		jonkin verran arvokonservatiivi	vas.	0,518*
			vihreät	2,923*
N				659
Nagelkerke N²				0,462

Lähde: EVA 2013.

Vuoden 2013 analyysissä sosiodemografisista muuttujista ikä ja koulutustausta selittävät tilastollisesti merkittävästi puoluevalintaa. Referenssikategorioina analyysissä on vuoden 2009 analyysin tapaan ikäluokista yli 55-vuotiaat ja koulutustaustan osalta korkeakoulutus. Äänestäjän sukupuoli ei tilastollisesti merkitsevästi selittänyt puoluevalintaa. Äänestäjän ikä selitti tilastollisesti merkittävästi sekä vasemmistoliiton että vihreiden äänestämistä.

Nuoret aikuiset eli 18–35-vuotiaat (OR= 7,181***) äänestävät yli 55-vuotiaisiin verrattuna yli seitsemän kertaa todennäköisemmin vasemmistoliittoa verrattuna SDP:tä. Nuorten keski-ikäisten eli 36–45-vuotiaiden (OR= 3,163**) todennäköisyys äänestää vasemmistoliittoa verrattuna SDP:tä on yli kolminkertainen yli 55-vuotiaisiin verrattuna. Myös se, että äänestäjä kuuluu ikäluokkaan 45–55-vuotiaat (OR= 2,146*) verrattuna yli 55-vuotiaisiin kaksinkertaistaa todennäköisyyden äänestää vasemmistoliittoa verrattuna SDP:hen. Vihreiden äänestäminen SDP:hen verrattuna on myös kaikissa ikäryhmissä todennäköisempää yli 55-vuotiaisiin verrattuna. 18–35-vuotiaat (OR= 7,326***) äänestävät yli 55-vuotiaisiin verrattuna yli seitsemän kertaa todennäköisemmin vihreitä kuin SDP:tä. Se, että äänestäjä on nuori keski-ikäinen eli 36–45-vuotias (OR= 5,280***) yli 55-vuotiaisiin verrattuna yli viisinkertaistaa hänen todennäköisyytensä äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä. Myös 46–55-vuotiaat (OR= 2,878**) äänestävät yli 55-vuotiaisiin verrattuna lähes kolme kertaa todennäköisemmin vihreitä kuin SDP:tä.

Koulutustausta selitti tilastollisesti merkittävästi ainoastaan vasemmistoliiton äänestämistä niiden äänestäjien kohdalla, joilla ei ole ammatillista koulutusta. SDP:n äänestämisen verrattuna todennäköisyys äänestää vasemmistoliittoa kaksinkertaistui, mikäli äänestäjällä ei ole ammatillista koulutusta (OR= 2,197*) korkeakoulutukseen verrattuna.

Äänestäjän sosioekonominen sijoittuminen selittää tilastollisesti merkittävästi sekä vihreiden että vasemmistoliiton äänestämistä SDP:n äänestämiseen verrattuna. Se, että äänestäjä sijoittuu vasemmalle (OR= 6,642***) verrattuna oikealle yli kuusinkertaistaa hänen todennäköisyytensä äänestää vasemmistoliittoa verrattuna SDP:tä. Myös jonkin verran vasemmalle sijoittuminen (OR= 2,414*) verrattuna sijoittumiseen oikealle yli kaksinkertaistaa todennäköisyyden äänestää vasemmistoliittoa SDP:hen verrattuna. Vihreiden äänestämisen todennäköisyys SDP:hen verrattuna sen sijaan pienenee, jos äänestäjä sijoittuu vasemmalle (OR= 0,321***) tai jonkin verran vasemmalle (OR= 0,572*) verrattuna siihen, että äänestäjä sijoittuisi oikealle.

Äänestäjän sosiokulttuurinen sijoittuminen selittää myös tilastollisesti merkittävästi sekä vasemmistoliiton että vihreiden äänestämisen todennäköisyyttä. Arvoliberaali (OR= 2,407*) äänestäjä arvokonservatiiviin äänestäjään verrattuna äänestää yli kaksi kertaa todennäköisemmin vasemmistoliittoa kuin SDP:tä. Sen sijaan vasemmistoliiton äänestämisen todennäköisyys verrattuna SDP:n äänestämiseen puolittuu, jos äänestäjä on jonkin verran arvokonservatiivi (OR= 0,518*) arvokonservatiiviin äänestäjään verrattuna. Se, että äänestäjä on arvoliberaali (OR= 30,006***) tai jonkin verran arvoliberaali (OR= 17,091***) verrattuna arvokonservatiiviin

moninkertaistaa hänen todennäköisyyden äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä. Arvoliberaalin kohdalla todennäköisyys yli 30-kertaistuu ja jonkin verran arvoliberaalinkin kohdalla yli 17-kertaistuu. Myös jonkin verran arvokonservatiivi (OR= 2,923*) äänestäjä arvokonservatiiviin verrattuna äänestää lähes kolme kertaa todennäköisemmin vihreitä kuin SDP:tä. Kuten vuoden 2009 aineistossa myös tässä vuoden 2013 aineistossa äänestään sijoittuminen sosiokulttuurisella ulottuvuudella arvoliberaaliin päähän selittää merkittävästi vihreiden äänestämistä.

5.4. Keskeiset tulokset

Tutkielmassa selvitettiin, miten vasemmistopuolueiden ja vihreiden puolueiden äänestäjät sijoittuvat poliittiselle kentälle Suomessa 1980-luvulta nykypäivään. Analyysi koostui kolmesta vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa pääkomponenttianalyysin avulla tunnistettiin aineistosta nousevat arvoulottuvuudet; sosioekonominen ja sosiokulttuurinen ulottuvuus. Toisessa vaiheessa keskiarvovertailujen perusteella sijoitettiin SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden äänestäjät kaksiulotteiselle kentälle. Tutkimusasetelma koostui neljästä tutkimuskysymystä täydentävästä alakysymyksestä, ja keskiarvovertailulla pystyttiin vastaamaan niistä kahteen ensimmäiseen. Näistä ensimmäisellä selvitettiin, miten vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjät voidaan sijoittaa kaksiulotteiselle kentälle, jossa vaikuttavat niin sosioekonomiset kuin sosiokulttuuriset arvot. Kysymykselle asetettiin kolme hypoteesia: vihreiden äänestäjät ovat sosiokulttuurisella ulottuvuudella kaikkein arvoliberaaleimpia (H1), vasemmistoliiton äänestäjät sijoittuvat sosioekonomisella ulottuvuudella SDP:n vasemmalle puolelle (H2) ja vasemmistoliiton äänestäjät sijoittuvat sosiokulttuurisella ulottuvuudella SDP:n arvoliberaalimmalle puolelle (H3).

Hypoteesi 1 saa osittain tukea, koska vihreiden äänestäjät ovat vuoden 1998 aineistoa lukuun ottamatta olleet kaikkein arvoliberaaleimpia. Tulos on vastaava kuin 2010-luvulla tehdyissä eduskuntavaalitutkimuksissa, joissa vihreiden äänestäjät ovat niin ikään näyttäneet liberaaleimpina ja postmaterialistisimpina äänestäjinä (Westinen 2016). Myös hypoteesit 2 ja 3 saavat tukea, koska vasemmistoliiton (vuoden 1988 aineistossa SKDL:n ja SKP:n) äänestäjät sijoittuvat sosioekonomisella ulottuvuudella SDP:n vasemmalle puolelle ja sosiokulttuurisella ulottuvuudella SDP:n arvoliberaalimmalle puolelle koko tarkastelujakson ajan.

Toisella alatutkimuskysymyksellä selvitettiin, onko vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjien sijoittumisessa kaksiulotteiselle kentälle tapahtunut muutosta 1980-luvulta

nykypäivään. Tälle kysymykselle asetettiin myös kolme hypoteesia: vasemmistoliiton äänestäjien sijoittuminen sosiokulttuurisella ulottuvuudella on muuttunut liberaalimpaan suuntaan 2000-luvulla (H4), vasemmistopuolueiden äänestäjien sijoittuminen sosioekonomiselle ulottuvuudelle ei ole vuosikymmenien aikana juurikaan muuttunut (H5) sekä vihreiden äänestäjien sijoittuminen sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle ei ole vuosikymmenien aikana juurikaan muuttunut (H6).

Hypoteesi 4 ei saa tukea, koska SKDL:n ja SKP:n äänestäjät olivat jo vuoden 1988 aineiston mukaan varsin arvoliberaaleja, eikä aineiston perusteella nouse esiin selkeää vasemmistoliiton äänestäjien liikkumista arvoliberaalimpaan suuntaan. Tältä osin löydetyt tulokset poikkeavat Westisen (2016) eduskuntavaalitutkimusten perustella saaduista tuloksista, joiden mukaan vasemmistoliiton äänestäjät olisivat vuoden 2015 eduskuntavaaleissa olleet liberaaleimpia kuin aikaisemmin.

Myöskään hypoteesi 5 ei saa tukea, koska sekä SDP:n että vasemmistoliiton äänestäjien sijoittumisessa sosioekonomisella ulottuvuudella on keskiarvovertailujen perusteella havaittavissa liikettä lähemmäksi vasemmistoa 2000-luvulle tultaessa. Hypoteesi 6 saa osittain tukea, koska vihreiden äänestäjien sijainti sosiokulttuurisella ulottuvuudella on pysynyt lähes samana vuoden 1998 aineiston pientä muutosta lukuun ottamatta eli ei ole vuosikymmenien aikana juurikaan muuttunut.

Analyysin kolmannessa vaiheessa multinomiaalisen regressioanalyysin avulla selvitettiin, sosiodemografisten taustamuuttujien ja poliittiselle kentälle sijoittumisen yhteyttä puoluevalintaan. Tällä menetelmällä pystyttiin tutkimaan kahta viimeistä alatutkimuskysymystä. Kolmantena kysymyksenä selvitettiin, miten äänestäjän sijoittuminen kaksiulotteiselle kentälle selittää puoluevalintaa. Myös tälle kysymykselle muodostettiin kolme hypoteesia, jotka olivat: sijoittuminen sosiokulttuurisen ulottuvuuden arvoliberaaliin päähän lisää todennäköisyyttä äänestää vihreitä (H7), sijoittuminen sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmalle lisää todennäköisyyttä äänestää vasemmistoliittoa (H8) ja sijoittuminen sosiokulttuurisella ulottuvuudella liberaaliin päähän ja sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmalle lisää todennäköisyyttä äänestää vasemmistoliittoa (H9).

Se, että äänestäjä on arvoliberaali verrattuna arvokonservatiiviin, moninkertaisti todennäköisyyden äänestää vihreitä verrattuna SDP:tä läpi koko tarkastelun. Ainoastaan vuoden 1998 aineistosta ei saatu tilastollisesti merkitsevää tulosta. Täten hypoteesi 7 saa tukea, koska äänestäjän sijoittuminen sosiokulttuurisen ulottuvuuden arvoliberaaliin päähän lisää selvästi todennäköisyyttä äänestää vihreitä. Vihreiden äänestämistä selittää siis puolueen politiikassakin

vahvasti näkyvillä olevat sosiokulttuuriset sekä postmaterialistiset arvot (ks. Müller-Rommel 2002, Westinen 2016). Hypoteesi 8 saa osittain tukea, koska sekä vuoden 1988 että 2000-lukujen aineistojen mukaan äänestäjän sijoittuminen sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmistoon lisää todennäköisyyttä äänestää vasemmistoliittoa. Kuitenkin vuoden 1998 aineiston mukaan vasemmistoon sijoittuminen lisäisi erityisesti vihreiden äänestämisen todennäköisyyttä. Vuoden 1998 aineistosta analyysien perusteella saadut tulokset eroavat muiden vuosien tuloksista. Viitteitä tästä antoi jo keskiarvovertailun perusteella saadut tulokset, joiden mukaan vihreät äänestäjät olisivat olleet selvästi vasemmistopuolueiden äänestäjiin nähden enemmän vasemmalla. Voi siis olla, että vuoden 1998 talouspolitiikkaan liittyvät kysymykset eivät ole mitanneet tutkielmassa tarkoitettulla tavalla kaksiulotteisen kentän sosioekonomista ulottuvuutta. Voi olla myös mahdollista, että puolueiden äänestäjien välillä suhtautuminen talouspoliittisiin kysymyksiin on ollut toisenlainen kuin nykypäivänä. Hypoteesi 9 ei saa tukea, koska sijoittuminen sosiokulttuurisella ulottuvuudella liberaaliin päähän ja sosioekonomisella ulottuvuudella vasemmistoon on vuosikymmenestä riippuen voinut lisätä todennäköisyyttä äänestää myös vihreitä.

Viimeisellä alatutkimuskysymyksellä pyrittiin vastaamaan siihen, kuinka vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjät eroavat sosiodemografisesti toisistaan. Tähän kysymykseen asetettiin vielä kaksi hypoteesia: korkeakoulutus lisää todennäköisyyttä äänestää vihreitä tai vasemmistoliittoa (H10) ja nuori ikä lisää todennäköisyyttä äänestää vihreitä (11). Hypoteesi 10 saa osittain tukea, sillä tulosten mukaan alempi koulutusaste korkeakoulutukseen verrattuna pienensi todennäköisyyttä äänestää vihreitä SDP:n verrattuna. Korkeakoulutus siis lisää todennäköisyyttä äänestää vihreitä, mutta vasemmistoliiton osalta tällaista tulosta ei käyttämistäni aineistosta noussut. Vihreiden kannatuksen onkin jo aikaisemmissa tutkimuksissa selvitetty perustuvan pitkälti yliopistokoulutuksen saaneisiin äänestäjiin (ks. esim. Westinen 2016). Äänestäjän nuori ikä lisäsi merkittävästi todennäköisyyttä äänestää vihreitä, joten hypoteesi 11 saa tukea. 2010-luvulla tultaessa tulosten perusteella vaikuttaa lisäksi siltä, että äänestäjän nuori ikä lisää myös todennäköisyyttä äänestää vasemmistopuolueista vasemmistoliittoa enemmän kuin SDP:tä. Sama kehitys on ollut nähtävissä niin puolueiden jäsenistössä kuin kannattajissakin. Vihreillä on selvästi nuorimmat kannattajat ja jäsenet, SDP:llä sen sijaan puolueista vanhimmat. (Koironen ym. 2017.)

6. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa on selvitetty SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle Suomessa 1980-luvulta nykypäivään. Tätä ajanjaksoa on määrittänyt poliittisen kentän ja keskustelun murros, kun postmaterialistiset arvot ja kulttuurinen muutos ovat vieneet tilaa perinteisiltä materialistisilta arvoilta. Tämän kehityksen myötä taloudellisia kysymyksiä mittaava vasemmisto–oikeisto-jaottelu ei ole enää yksistään riittävä mittaamaan äänestäjien arvoja ja asenteita. (ks. Inglehart 1977; 1999; Bentgsson ym. 2014.) Myös Kriesin ym. (2006) mukaan poliittinen kenttä on ollut murroksessa, eikä sosioekonominen ulottuvuus selitä yksinään äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle. Äänestäjien puoluevalinnan taustalla vaikuttavat myös sosiokulttuuriset eli tasa-arvoon, monikulttuurisuuteen ja ympäristönsuojeluun liittyvät kysymykset. Tästä syystä Kriesin ym. (mt) mallin mukaisesti on tutkielmassa selvitetty äänestäjien sijoittumista kaksiulotteiselle kentälle, jossa vaikuttavat niin sosioekonomiset kuin sosiokulttuuriset arvot.

Vihreiden äänestäjät ovat kaikista arvoliberaaleimpia, joten puolue on onnistunut vasemmistopuolueita paremmin keräämään taakseen arvoliberaalit äänestäjät. Vihreiden politiikka ympäristökysymyksistä, ihmisoikeuksista ja tasa-arvosta on ilmeisemmin vastannut siihen kysyntään, jota äänestäjät ovat omille arvoilleen toivoneet. Tästä kertoo myös vihreiden viime vuosien kannatuksen vahva kasvaminen ja esimerkiksi kuntavaaleissa 2017 vihreät nousi neljänneksi suurimmaksi puolueeksi. Vasemmistopuolueet eivät ole onnistuneet tässä yhtä hyvin, vaikka ne ovatkin perinteistä sosioekonomiseen ulottuvuuteen pohjautuvaa politiikkaansa yrittäneet uudistaa arvoliberaaleilla teemoilla. Vasemmistopuolueet saatetaankin siis äänestäjien silmissä nähdä edelleen ennen kaikkea vasemmistolaisia talouskysymyksiä puolustavina sosioekonomisen ulottuvuuden puolueina. Vihreät sen sijaan ei ole sijoittanut koskaan itseään sosioekonomisissa kysymyksissä sen enempiä oikeistoon kuin vasemmistoonkaan, joten sille poliittisten arvojen ja kentän laajentuminen kaksiulotteiseksi vaikuttaa sopineen parhaiten.

Vasemmistoliiton äänestäjät ovat SDP:n äänestäjiä vasemmistolaisempia ja arvoliberaalimpia, joten vasemmistoliitto siten vaikuttaa tarjoavan niin kutsuttiin vihervasemmistoon sijoittuville äänestäjille SDP:tä luontevamman poliittisen vaihtoehdon. Tässä tutkielmassa on kuitenkin tältä osin myös hieman ristiriitaa aikaisempien tutkimusten kanssa, koska saatujen tulosten mukaan vasemmistoliiton äänestäjät eivät olisi muuttuneet arvoliberaalimpaan suuntaan, kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu (ks. esim. Westinen 2016). Sen sijaan vasemmistoliiton

äänestäjät ovat nykyään enemmän vasemmalla kuin tarkastelun alkaessa 1980-luvulla. 1980-luvulla tehty asennemittaus oli aineistoista ainut, joka on kerätty ennen 1990- ja 2000-lukujen talouden taantumia. Vaikka yhteiskunnan kehitys on tänä aikana mennyt muuten eteenpäin, ovat taantumien aiheuttaneet muutoksia yhteiskunnassa työttömyyden ja köyhyyden lisääntymisen sekä tuloerojen kasvun myötä. Voisiko tällainen kehitys osaltaan selittää sitä, että myös vasemmistolaiset arvot ovat voimistuneet erityisesti vasemmistoliiton äänestäjien keskuudessa? Vasemmistoliiton politiikassa keskiössä on edelleen suurten taloudellisten ongelmien kuten köyhyyden, työttömyyden ja eriarvoisuuden ratkaiseminen. Nämä kysymykset vaikuttavatkin juuri sosioekonomisella ulottuvuudella.

Tulosten mukaan vihreiden äänestäjien sijoittuminen poliittisella kentällä ei olisi muuttunut 1980-luvulta nykypäivään. Tässä ajassa vihreiden kannatus on kuitenkin kasvanut merkittävästi eli vihreiden politiikan jakavien äänestäjien määrä on kasvanut. Vihreät on siis mahdollisesti onnistunut saamaan taaksensa sellaisia äänestäjiä, jotka eivät ole aikaisemmin löytäneet arvoilleen sopivaa puoluetta. Arvoliberaaleja äänestäjiä on varmasti ollut aina, mutta nämä teemat ovat nousseet poliittiseen keskusteluun vahvemmin vasta parin viimeisen vuosikymmenen aikana. Vihreät on toki pitänyt aina esillä ympäristökysymyksiä, mutta mikäli muille sosiokulttuurisille arvoille ei ole ollut selkää tarjontaa, on äänestyspäätökseen vaikuttanut vahvemmin muut kysymykset, kuten juurikin talouspoliittiset kysymykset. Yhteiskunnan sekä arvojen muutokset ovat kuitenkin tuoneet keskusteluun paljon arvoliberaaleja kysymyksiä, joista ehkä suurimpana on viime vuosina keskustelu tasa-arvoisesta avioliittolaista. Vihreät on siis politiikallaan, ainakin vasemmistopuolueita paremmin, onnistunut tarjoamaan poliittiseen kenttään arvoliberaalin vaihtoehdon, ja sen kannatus on osittain tästäkin syystä ollut viime vuosina nousussa.

Äänestäjän arvot ja asenteet eivät kuitenkaan yksistään selitä puoluevalintaa. Äänestyspäätökseen vasemmistopuolueiden ja vihreiden välillä vaikuttaa myös äänestäjän koulutustausta ja ikä. Vihreät kerää vasemmistopuolueita paremmin kannatusta korkeasti koulutetuilta sekä nuorilta äänestäjiltä, mikä myös selittää vihreiden korkeaa kannatusta erityisesti korkeakoulukaupungeissa. Vihreiden menestys korkeakoulukaupungeissa on näkynyt esimerkiksi kuntavaaleissa 2017, kun Jyväskylässä vihreät nousi kaupunginvaltuuston suurimmaksi puolueeksi (Yle 2017). Vihreiden kannatuksen kehittyminen tulevaisuudessa vaikuttaakin mielenkiintoiselta. Mikäli vihreät onnistuu tulevaisuudessakin pitämään kannattajinaan sen nykyiset nuoret äänestäjät sekä olemaan tuleville nuorille vasemmistopuolueita houkuttelevampi vaihtoehto, voi sen kannatus tulevaisuudessa kasvaa entisestään. Myös vasemmistoliitto on 2000-luvulla onnistunut saamaan nuoret äänestäjät taaksensa paremmin kuin SDP. SDP:n kannalta

kehityssuunta onkin huolestuttava, koska se ei vaikuta pärjäävän nuorten äänestäjien houkuttelemisessa sen paremmin vihreille kuin vasemmistoliitollekaan. Lisäksi SDP:llä on muihin puolueisiin verrattuna vanhimmat kannattajat (Koironen ym. 2017). Mikäli SDP ei onnistu keräämään nuoremmista äänestäjistä itselleen uutta kannattajakuntaa, riskinä voi olla, että tulevaisuudessa nykyisten äänestäjien edelleen vanhetessa puolueen kannatus voisi pudota entisestään.

Vaikka Kriesin ym. (2006) määrittelemälle kaksiulotteiselle kentälle on esitetty paljon kritiikkiä ja sen sopivuutta määrittämään Suomen poliittista kenttää on kyseenalaistettu, vaikuttaa se olevan käytännöllinen malli kuvaamaan Suomen poliittista kenttää erityisesti vihreiden ja vasemmistopuolueiden äänestäjien osalta. Koska tulosten perusteella sosiokulttuurisen ulottuvuuden kysymykset näyttävät selittävän erityisesti vihreiden äänestäjien arvoja ja asenteita, olisi vihreiden äänestäjien sijoittumista poliittiselle kentälle haastavaa esittää ainoastaan sosioekonomisen ulottuvuuden varassa. Toisaalta myös sekä vihreiden että vasemmistopuolueiden ajama politiikka muotoutuu nykypäivänä jossain määrin näiden molempien ulottuvuuksien ympärille. Mikäli vastaavaa tutkimusta äänestäjien arvojen ja asenteiden vaikutuksesta puoluevalintaan tehtäisiin huomioiden myös muut Suomen puolueet, tarvittaisiin poliittista kenttää kuvamaan todennäköisesti toisenlainen jakolinja-jaottelu. Kaksiulotteisella kentällä ei pystytä kuitenkaan tavoittamaan esimerkiksi aluepoliittisia kysymyksiä.

Vihreät on siis selvästi tullut poliittiselle kentälle kilpailemaan samoilla teemoilla samoista äänestäjistä vasemmistopuolueiden kanssa ja saanutkin taakseen erityisesti nuoria ja korkeasti koulutettuja arvoliberaaleja äänestäjiä. Myös vasemmistopuolueiden poliittinen ideologia on muuttunut, kun puolueiden politiikka ei perustu enää pelkästään talouspoliittisille kysymyksille. Kuinka tämä kehitys on sitten näkynyt vasemmistopuolueiden äänestäjissä, ja miten heidän ideologiaansa nykypäivänä voisi kuvata? Vasemmistopuolueiden äänestäjille vaikuttaa edelleen olevan tärkeitä sosioekonomisen ulottuvuuden kysymykset sekä vasemmistolaiset arvot, kuten julkisen tuotannon tukeminen, yksityistämisen vastustaminen sekä markkinavoimien sääntely, ja nämä kysymykset ohjaavatkin molempien puolueiden äänestäjien puoluevalintaa. Tässä mielessä vasemmistopuolueiden äänestäjissä on vielä 2010-luvullakin paljon samalla perusteella äänestyspäätöksen tekeviä äänestäjiä kuin oli jo 1980-luvulla. Äänestäjien joukossa on havaittavissa myös jopa vasemmistolaisten arvojen vahvistumista viimeisten vuosikymmenien aikana. Näiden perinteisten vasemmistolaisten arvojen rinnalle on kuitenkin tullut myös sosiokulttuurisen ulottuvuuden arvoliberaalit teemat, kuten ympäristökysymykset, sukupuolten

välinen tasa-arvo sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen, jotka vaikuttavat myös äänestäjän puoluevalintaan. Erityisesti tätä kehitystä on nähty vasemmistoliiton äänestäjissä (ks. esim. Westinen 2016), vaikkakin tällä tutkimuksella ei aineistosta noussut esiin vastaavaa muutosta.

Analyysien osalta eri aineistojen välillä ilmeni myös eroavaisuuksia, mistä johtuen joidenkin aineistojen kohdalla tulosten tulkinnassa oli myös haasteita. Jo pääkomponenttianalyysia tehdessä samat muuttujat latautuivat eri aineistoissa eri tavalla, ja saaduissa tutkimustuloksissa on isohkoja eroja eri vuosien aineistojen välillä. Erityisesti tämä nousi esiin sosiokulttuurisessa ulottuvuudessa ja siinä, mitä se mittaa. Vuoden 1988 aineistossa maahanmuuttoon liittyvät kysymykset eivät nousseet pääkomponenttianalyysissä esiin eivätkä siten latautuneet sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle, kuten myöhäisemmissä aineistoissa. Maahanmuuttoon liittyvät kysymykset eivät siten todennäköisesti olleet vielä 1980-luvulla ajankohtaisia, kuten ne nykyään globalisaation seurauksena ovat. Täten ne eivät vielä 1980-luvulla olleet vaikuttamassa äänestäjän sijoittumiseen poliittiselle kentälle eikä siten hänen puoluevalintaansaakaan. Sukupuolten välinen tasa-arvo oli vuoden 1988 aineiston mukaan vielä 1980-luvulla vasemmistolainen kysymys eli korreloi vasemmistoon sijoittuvien taloudellisten arvojen kanssa. Myöhemmin se korreloi muiden liberaalien arvojen kanssa. Onko siis Kriesin ym. (2006) määrittelemä kaksiulotteinen kenttä oikea malli kuvaamaan äänestäjän sijoittumista poliittiselle kentälle 1980-luvulla, koska monet sosiokulttuuriseen ulottuvuuteen liittyvät kysymykset ovat tulleet ajankohtaisiksi vasta globalisaation myötä 1990- ja 2000-luvuilla. Vuonna 1988 kerätty aineisto on lisäksi käytetyistä aineistoista ainoa, joka on kerätty ennen suuria talouskriisejä. Siltä osin on mahdollista, että suhtautuminen sosioekonomisen ulottuvuuden kysymyksiin on voinut laajemminkin muuttua.

Tässä tutkielmassa on selvitetty vasemmistopuolueiden ja vihreiden äänestäjien puoluevalintaa sekä sijoittumista poliittiselle kentälle Suomessa. Jatkossa olisi mielekäästä tutkia esimerkiksi samaa tutkimusasetelmaa hyödyntäen puoluevalintaa laajemmassa Pohjoismaisessa tasossa: ovatko vasemmistopuolueiden ja vihreiden puolueiden äänestäjäkunnat lähentyneet toisiaan, ja kuinka äänestäjän taustat ja sijoittuminen poliittiselle kentälle selittävät puoluevalintaa vasemmistopuolueiden ja vihreiden puolueiden välillä eri Pohjoismaissa. Toisaalta tutkimusaihetta voisi syventää myös poliittisen kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen kautta. Jos äänestäjäkuntien arvomaailmoissa on tapahtunut muutosta, ovatko puolueet ehdokkaineen pystyneet vastaamaan tarjonnallaan uudenlaiseen muuttuneeseen kysyntään. Silloin voitaisiin selvittää, ovatko puolueiden poliittiset linjaukset siis arvoiltaan ja teemoiltaan sitä, mitä äänestäjät kaipaisivat.

Lähteet

Aineisto

Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) & Yhdyskuntatutkimus: EVAn kansallinen asennetutkimus 1988 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2001-06-18). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD108>.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) & Yhdyskuntatutkimus: EVAn kansallinen asennetutkimus 1998 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2001-01-24). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD1086>.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) & Yhdyskuntatutkimus: EVAn kansallinen asennetutkimus 2009 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.3 (2013-04-10). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2430>.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA): EVAn kansallinen asennetutkimus 2013 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2013-11-08). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2822>.

Kirjallisuus

Allardt, Erik & Pesonen Pertti (1967): ”Cleavages in Finnish Politics”. Teoksessa Lipset, Martin & Rokkan, Stein, *Party systems and voter Alignments: Cross-National Perspectives*, (325–366). New York: The Free Press.

Arter, David (2008): *Scandinavian politics today*. New York: Manchester University Press.

Arter, David (2015): “A ‘Pivotal Centren Party’ Calls the Shots: The 2015 Finnish General Election”. *West European Politics* 38:6, 1345–1353.

Aylott, Nicholas (2004): “From people’s movements to electoral machines? Interest aggregation and the social democratic parties of Scandinavia” Teoksessa Lawson Kay & Poguntke Thomas, *How Political Parties Respond: Interes aggregation revisited*, (61–85). Abingdon: Routledge.

Bengtsson, Åsa & Hansen, Kasper M. & Hardarson, Olafur P. & Narud, Hanne Marthe & Oscarsson, Henrik (2014): *The Nordic Voter: Myths of Exceptionalism*. Colchester: ECPR Press.

- Berman, Sheri (2011): "Social Democracy's Past and Potential Future". Teoksessa James Cronin, George Ross, James Shoch, *What's left of the left: Democrats and Social Democrats in Challenging Times*, (29–49). Durham: Duke University Press.
- Borg, Sami (toim.) (2012): *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Borg, Sami (toim.) (2012): "Perussuomalaiset". Teoksessa Borg, Sami (toim.), *Muutosvaalit 2011*, (191–210). Helsinki: Oikeusministeriö.
- Bornschiefer, Simon (2010): "The New Cultural Divide and the Two-Dimensional Political Space in Western Europe". *West European Politics*, 33:3, 419–444.
- Cramme, Olof & Diamond Patrik (2012): "Afterword: The New Social Democracy". Teoksessa Cramme, Olaf & Diamond, Patrik (toim.), *After the third way: the future of social democracy in Europe*, (251–254). London: I.B.Tauris.
- Dalton, Russell J. (2002): "Political cleavages, issues and electoral change". Teoksessa Lawrence LeDuc, Niemi, Richard G. & Pippa Norris (toim.), *Comparing democracies: Elections and voting in global perspective*, (189–209). London: SAGE Publications.
- Dalton, Russell J. (2006): *Citizen politics: Public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. 4th edition. New York: Chatham House.
- Flora, Peter, Kuhnle Stein & Urwin, Derek (toim.) (1999): *Formation, nation-building, and mass politics in Europe: The Theory of Stein Rokkan*. Oxford: Oxford University Press.
- Franklin Mark N., Mackie, Thomas & Valen, Henry. toim. (2009): *Electoral change: Responses to evolving social and attitudinal structures in Western countries*. 2nd Edition. Colchester: ECPR Press.
- Gallagher, Michael, Laver, Michael & Mair, Peter (2011): *Representative government in modern Europe*. Boston: McGraw-Hill.
- Grönlund, Kimmo & Westinen, Jussi (2012): "Puoluevalinta". Teoksessa Borg, Sami (toim.), *Muutosvaalit 2011*, (156–188). Helsinki: Oikeusministeriö.
- Halman, L. (2007): 'Political Values'. In R.J., Dalton & H.-D. Klingeman (eds), *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press, 305–322.

Hämäläinen, Unto (2016): "Neljän vuoden mittainen hallituspiina". Teoksessa Grönlund Kimmo & Wass Hanna (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen*, (46–57). Helsinki: Oikeusministeriö.

Inglehart Ronald (1977): *The Silence Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics*. New Jersey: Princeton University Press.

Inglehart, Ronald (1997): *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies*. New Jersey: Princeton University Press.

Karvonen, Lauri (2014): *Parties, governments and voters in Finland: Politics under fundamental societal transformation*. Colchester: ECPR Press.

Koiranen, Ilkka & Koivula, Aki & Saarinen, Arttu & Räsänen, Pekka (2017): *Puolueiden rakenteet ja jäsenistön verkostot*. Helsinki: Kunnallisan kehittämissäätiö.

Kriesi, Hanspeter & Grande, Edgar & Lachat, Romain & Dolezal, Martin & Bornschier, Simon & Frey, Tiotheos (2006): "Globalization and the transformation of the national political space: Six European countries compared". *European Journal of Political Research* 45, 921–956.

KvantiMOTV: Logistinen regressio. Saatavissa
<<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/logregressio/logistinen.html#multinominaalinen>>.
Luettu 16.10.2017.

Laavola, Heikki (1981): "Tannerin tulo sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtajaksi vuonna 1957". Teoksessa Laaksovirta, Simo & Lehtinen, Esa & Reuna, Risto & Salo, Arto (toim.) *Murroskausien mies Väinö Tanner 1881–1966. 100 vuotta Väinö Tannerin syntymästä tarkasteleviä kirjoituksia*, (167–184). Helsinki: Tammi.

Lijphart, Arend (1984): *Democracies: patterns of majoritarian and consensus government in twenty-one countries*. New Haven: Yale University Press.

Lipset, Martin & Rokkan Stein (1967): *Party Systems and Voter Alignments : Cross-National Perspectives*. New York: The Free Press.

Lloyd, John (2012): "Globalisation Challenges to Centre-Left Internationalism". Teoksessa Cramme, Olaf & Diamond, Patrik (toim.), *After the third way: the future of social democracy in Europe*, (187–202). London: I.B.Tauris.

- Mair, P. (2007): 'Left-Right Orientations'. In R.J., Dalton & H.-D. Klingeman (eds), *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press, 206–222.
- Martell, Luke (2012): "Social Democracy in a Global Era". Teoksessa Cramme, Olaf & Diamond, Patrik (toim.), *After the third way: the future of social democracy in Europe*, (29–44). London: I.B.Tauris.
- Maslow, Abraham H. (1954): *Motivation and Personality*. New York: Harper.
- McTernan, John (2012): "Back to the Future: Towards a Red-Green Politics". Teoksessa Cramme, Olaf & Diamond, Patrik (toim.), *After the third way: the future of social democracy in Europe*, (177–185). London: I.B.Tauris.
- Mickelsson, Rauli (1999): *Samanlaiset ja erilaiset puolueet*. Turku: Turun Yliopisto.
- Mickelsson, Rauli (2015): *Suomen puolueet: Vapauden ajasta maailmantuskaan*. Tampere: Vastapaino.
- Müller-Rommel, Ferdinand (2002): "The Lifespan and the Political Performance of Green Parties in Western Europe". *Environmental Politics* 11:1, 1–16.
- Nummenmaa, Lauri (2009): *Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät*. Helsinki: Tammi.
- Paastela, Jukka (2006): "Sosialistinen aatetraditio Suomessa". Teoksessa Paastela, Jukka & Heikki Paloheimo (toim.), *Suomen puolueiden periaateohjelmat*, (76–102). Helsinki: WSOY.
- Paloheimo, Heikki (2008): "Ideologiat ja ristiriitailottuvuudet". Teoksessa Paloheimo, Heikki & Raunio, Tapio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*, (27–58). Helsinki: WSOY.
- Paloheimo, Heikki & Raunio Tapio (2008): "Puolueiden rooli ja tehtävät demokratiassa". Teoksessa Paloheimo, Heikki & Raunio, Tapio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*, (11–24). Helsinki: WSOY.
- Paloheimo, Heikki & Sundberg, Jan (2005): "Puoluevalinnan perusteet". Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*, (169–201). Helsinki: WSOY.
- Paloheimo, Heikki (2014): "Politiikan pitkät syklit ja poliittisen kentän uusjako". Teoksessa Mickelsson, Rauli (toim.), *Poliittinen vaikuttaminen tulevaisuudessa*, (73–110). Turku: Tulevaisuudentutkimuksen verkostoakatemia & Turun yliopiston politiikan tutkimuksen laitos.

- Pontusson, Jonas (2011): "Once Again a Model: Nordic Social Democracy in a Globalized World". Teoksessa James Cronin, George Ross, James Shoch, *What's left of the left: Democrats and Social Democrats in Challenging Times*, (89–115). Durham: Duke University Press.
- Puhakka, Sirpa (2015): *Vasemmistoliiton synty*. Helsinki: Into-Kustannus.
- Rae, Douglas W & Taylor, Michael (1970): *The analysis of political cleavages*. New Haven: Yale University Press.
- Raunio, Tapio (2005): "Euroopan integraation vaikutus Suomen puoluejärjestelmässä". Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa* (185–207). Helsinki: WSOY.
- Raunio, Tapio & Wiberg, Matti (2014): "Eduskunta Suomen poliittisessa järjestelmässä". Teoksessa Raunio, Tapio & Wiberg, Matti (toim.), *Eduskunta. Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla* (7–38). Helsinki: Gaudeamus University Press.
- Raunio, Tapio (2015): "The Greens and the 2015 elections in Finland: finally ready for a breakthrough?", *Environmental politics*, 24:5, 830–834.
- Raunio, Tapio (2017): *Navigating through troubled times: the left and the euro crisis in Finland*. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Ruostetsaari, Ilkka (2014): *Vallan sisäpiirissä*. Tampere: Vastapaino.
- Sartori, Giovanni (1976/2005): *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Soininvaara, Osmo (2006): "Porvarillinen vasemmisto". Blogikirjoitus. Vhreä Lanka 29.9.2006. Saatavissa <<http://www.vihrealanka.fi/node/51>>, luettu 30.11.2016.
- Talshir, Gayil (2002): *The political Ideology of Green Parties. From the Politics of Nature to Redefining the Nature of Politics*. New York: Palgrave.
- Tiihonen Aino (2015): *Etujärjestöt, puolueiden ja yhteiskuntaluokkien suhde Suomessa 2000-luvulla*. Pro gradu -tutkielma, Tampereen Yliopisto.
- Van der Brug, Wouter & Van Spanje, Joost (2009): "Immigration, Europe and the 'new' cultural dimension". *European Journal of Political Research* 48, 309–334.

Westinen, Jussi (2015): ”Cleavages – Dead and gone? An Analysis of Cleavage Structure and Party Choice in Contemporary Finland”, *Scandinavian Political Studies* 38, 277–300.

Westinen Jussi (2016): ”Puoluevalinta Suomessa 2000-luvulla”. Teoksessa Grönlund Kimmo & Wass Hanna (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen*, (249–272). Helsinki: Oikeusministeriö.

Westinen, Jussi & Kestilä-Kekkonen, Elina (2015): ”Kahden puolueblokin malli ei sovi Suomeen”. Pääkirjoitus. Helsingin Sanomat 14.3.2015. Saatavissa <<http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1426234059159>>, luettu 16.4.2015.

Westinen, Jussi & Kestilä-Kekkonen, Elina (2015): ”Perusduunarit, vihervasemmisto ja porvarit: suomalaisen äänestäjäkunnan jakautuminen ideologisiin blokkeihin vuoden 2011 eduskuntavaaleissa”. *Politiikka* 57:2, 94–114.

Westinen, Jussi & Kestilä-Kekkonen, Elina & Tiihonen, Aino (2016): ”Äänestäjät arvo- ja asenneulottuvuuksilla”. Teoksessa Grönlund Kimmo & Wass Hanna (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen*, (273–297). Helsinki: Oikeusministeriö.

Wiberg, Matti (2014): ”Puolueryhmät eduskunnassa”. Teoksessa Raunio, Tapio & Wiberg, Matti (toim.), *Eduskunta. Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Helsinki: Gaudeamus University Press.

Zilliacus, Kim O.K. (1995): ”Development of the Finnish Left Wing: Trends of Old Versus New Politics”. Teoksessa Borg, Sami – Risto Sänkiaho (toim.), *The Finnish Voter*, (208–237). Helsinki: The Finnish political Science Association.

Zilliacus, Kim O.K. (2001): ”‘New politics’ in Finland: The greens and the left wing in the 1990s”. *West European Politics* 24:1, 27–54.

Yleisradio (2017): Puolueiden kannatusarviot: Heinä-elokuu 2017. Saatavissa <http://data.yle.fi/dokumentit/Uutiset/YLE_puoluekannatus_2407_1508_2017.pdf>, luettu 22.10.2017.

Yleisradio (2017): Puolueiden kannatusarviot: Syys- lokakuu 2017. Saatavissa <http://data.yle.fi/dokumentit/Uutiset/kannatusmittaus_syyslokakuu.pdf>, luettu 22.10.2017.

Yleisradio (2017): Puolueiden kannatus – Koko maa. Saatavissa <<https://vaalit.yle.fi/tulospalvelu/kv2017>>, luettu 9.1.2018.

Yleisradio (2017): Kuntavaalit 2017. Puolueiden kannatus – Jyväskylä. Saatavissa <<https://vaalit.yle.fi/tulospalvelu/kv2017/vaalipiiri/11/kunta/179>>, luettu 10.02.2018.